

Küreselleşen dünyada yaşanan hızlı değişim ve dönüşüm, toplumsal yapıyı ve ilişkileri derinden etkilemektedir. Geçen asrın son çeyreğinde başlayan ve bu asırda da devam edeceği anlaşılan bu derin etkiyle birlikte yaşanan değişim ve dönüşüm süreci her alanda olduğu gibi kamu yönetimi yapısı ve fonksiyonları üzerinde derin izler bırakmış, yeni değerler ortaya çıkarmıştır. Stratejik yönetim anlayışı çerçevesinde vatandaş merkezli, katılımcı, hesap verebilen, saydam, etkin, etkili bir yerel yönetim anlayışı kamu yönetimi reformları için temel ilke ve değerler olarak ön plana çıkmıştır.

Ülkemizde mahallî müşterek ihtiyaçları karşılamak üzere kanunla oluşturulan ve yerinden yönetim ilkesini esas alarak düzenlenen anayasal kurumlar olan mahalli idareler, başlangıçtan 2000'lere gelinen süreçte sistem olarak yavaş bir gelişim ve değişim göstermiş olmakla birlikte, 2003 yılından itibaren uygulamaya konulan yerel yönetim reformu çerçevesinde dünyadaki gelişmelere paralel olarak yerel yönetim yapımızda da önemli bir değişim yaşanmıştır. Mahalli İdareler alanında yaşanan bu değişim süreci son yıllarda esaslı dönüşüm göstermekte, Bakanlığımızca da yakından izlenmekte ve yönlendirilmektedir. Yerel nitelikli kamu hizmetlerinin sunumunda hizmetlerden yararlananların memnuniyetini artırmak, hukuka uygunluğu, etkinliği ve verimliliği sağlamak için vatandaş taleplerini temel alan bir anlayışı yönetime hakim kılmak, çıktılara odaklanan bir yönetimde hesap verebilirliği, açıklığı, saydamlığı, katılımı, öngörülebilirliği kapsayan mekanizmaları tesis etmek Bakanlığımızın vazgeçilmez önceliğidir. Bu perspektif doğrultusunda Mahalli idareleri düzenleyen temel kanunlar yeniden ele alınarak demokrasiye, hukukun üstünlüğüne, insan hak ve özgürlüklerine ve sivil katılıma önem veren, yerinden yönetim, yetki devri ve yerindelik prensipleri gibi mahalli idareler alanındaki çağdaş eğilimlerini esas alan bir yerel yönetim anlayışı hayata geçirilmiştir

Yapılan reform uygulamaları çerçevesinde; Belediye Kanunu, Büyükşehir Belediyesi Kanunu, İl Özel İdaresi Kanunu, Mahalli İdare Birlikleri Kanunu, Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması Hakkında Kanun, İl Özel İdareleri ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Ayrılması Hakkında Kanun uygulamaya konulmuş olup bu çalışmaların son adımını 2012 yılı sonunda yürürlüğe koyduğumuz 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun teşkil etmektedir. Bu kanun ile ölçek ekonomilerinin avantajından yeterince yararlanılabilmesi için idari, mali ve teknik açıdan

güçlü yerel yönetim yapılarının oluşturulması, aynı alanda birden fazla idare arasındaki görev, yetki ve sorumluluk çatışmasına son verilmesi amaçlanmıştır.

Bu çerçevede yönetim, planlama ve koordinasyon açısından belediye sınırı mülki sınır olacak biçimde optimal ölçekte hizmet üretebilecek güçlü yerel yönetim yapılarının tesisiyle birlikte büyükşehir alanında sunulan hizmetlerin tek merkezden yürütülmesi sağlanmış, ortaya çıkan ölçek ekonomileri sayesinde hizmetlerde etkinlik, koordinasyon ve kalite yükselmiş, daha az kaynak ile daha çok ve kaliteli hizmet sunulması mümkün hale gelmiştir.

İçişleri Bakanlığı, mahalli idareler üzerinde sahip olduğu vesayet yetkisinin gereği olarak bu idarelerin yürüttüğü yatırım ve hizmetlerin kalkınma planları ve yıllık programlara uygun şekilde icrasını titizlikle takip etme ve vatandaşa kaliteli ve etkili hizmet sunumu için gerekli kurumsal kapasitenin oluşması amacıyla ihtiyaç duyulan reformları yapma ve politikaları hayata geçirme kararlılığını sürdürmektedir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümleri çerçevesinde, Bakanlığımızca hazırlanan 2015 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporunun, kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi ve mahalli idarelere ilişkin politikaların belirlenmesi bakımından faydalı olacağını umuyor, raporun hazırlanmasında emeği geçen tüm arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Efkan ALA
İçişleri Bakanı

Anayasaya göre kuruluş ve görevleriyle bir bütün olan idaremiz merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanmaktadır. Yerinden yönetim esasına göre teşkil edilen mahalli idareler; halkın mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları gene kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir. Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahallî ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir.

Mahalli idareler, demokrasilerde halkın yerel kamusal menfaatlerinin teminatları olarak halkın tercihlerinin ve beklentilerinin yönetime yansıtılmasında çoğulculuğun ve halk katılımının sağlanmasında önemli vazife görmektedirler.

Mahalli hizmetlerin zamanında, yeterli, kaliteli, etkin ve ekonomik şekilde sunulmasını sağlayacak bir yerel yönetim sisteminin kurulması Bakanlığımızın temel hedefi olmuştur. Bu çerçevede 2002 yılı sonrası kamu yönetimi alanında yapılan reform sürecinde mahalli idareleri ilgilendiren temel kanunlar çağdaş yönetim eğilimleri doğrultusunda yeniden düzenlenerek belediyeler ve il özel idarelerinin yetki alanları genişletilmiş, gelirleri artırılmış, vesayet denetiminin kapsamı asgariye indirilmiştir.

Bu alanda yapılan yeni yasal düzenlemelerle; sivil katılıma imkan sağlanmış, şeffaf idari uygulamalar zorunlu hale getirilmiş, idarenin hesap verebilir, vatandaş odaklı, katılımcı bir yapıya kavuşturulması sağlanmıştır.

Yeni kamu yönetimi perspektifinin gereği olarak hükümet politikası, kalkınma planı, yıllık program, stratejik plan ve performans programı doğrultusunda hazırlanan faaliyet raporları idare üzerindeki en önemli kamuoyu denetimi araçlarındandır.

Ayrıca; ilgili kanunlarda ifadesini bulduğu gibi mahalli idare meclislerinin idare üzerinde sahip olduğu bilgi edinme ve denetim yetkisini kullandığı yöntemlerden birisidir. Özellikle mahalli idare ana mevzuatında yapılan reformlar ile tesis edilen bu mekanizmayı, saydamlık, hesap verebilirlik, etkililik, verimlilik ve katılımcılık gibi kamu yönetiminin genel

ilkeleri temelinde değerlendirdiğimizde Meclisin ve kamuoyunun idare üzerindeki bilgi edinme yolları ve denetim yetkisini artırmış olduğunu görmekteyiz.

Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporunun hazırlanarak kamuoyuna açıklanması görevi ise 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 41 inci maddesi hükmüyle Bakanlığımıza verilmiştir. Bu çerçevede hazırlanan raporda; mahalli idarelerin gelir ve giderlerine, bu idarelerle bağlı kuruluş ve işletmelerin borçlarına, insan kaynaklarıyla fiziki kaynaklarına, yardım ve sosyal hizmet harcamalarına, iç ve dış denetim faaliyetleriyle yatırımlarına ilişkin bilgi ve değerlendirmeler yer almaktadır.

Bakanlığımızca hazırlanan bu raporun modern yönetim ilkelerinin mahalli idarelerde hayata geçirilmesinde olumlu katkı sağlayacağını umuyorum.

Selami ALTINOK
Vali
Müsteşar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
00. Bakan Sunuşu.....	I
01. Müsteşar Sunuşu.....	III
02. İçindekiler.....	V
03. Tablolar Listesi.....	IX
04. Şekiller Listesi.....	XI
05. Kısaltmalar Listesi.....	XII
GİRİŞ.....	1
I. GENEL BİLGİLER.....	3
I.1. Verilerin Toplanması Yöntemi.....	4
II. MAHALLİ İDARELER.....	5
II.1. Mahalli İdarelerin Tarihçesi.....	5
II.1.1. İl Özel İdarelerinin Tarihsel Gelişimi.....	5
II.1.2. Belediyelerin Tarihsel Gelişimi.....	6
II.2. Mahalli İdarelerin Hukuki Durumları.....	8
II.3. İçişleri Bakanlığının Mahalli İdarelerle İlgili Yürüttüğü İş ve İşlemleri	9
II.4. Mahalli İdarelere İlişkin Genel Bilgiler.....	13
II.4.1. Türlerine Göre Mahalli İdare Sayıları.....	13
II.4.2. Türlerine Göre Belediye Sayıları.....	13
II.4.3. Türlerine ve Nüfus Aralıklarına Göre Belediyelerin Dağılımı.....	14
II.4.4. Mahalli İdare Birlikleri ve Belediye Bağlı İdareleri Sayısı.....	15
II.4.5. Türleri İtibarıyla Mahalli İdare Birliklerinin Sayıları.....	15
II.4.6. Mahalli İdarelerin Seçilmiş Görevlilerine İlişkin Bilgiler.....	16
III. MAHALLİ İDARELERİN GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLARI.....	18
III.1. İl Özel İdareleri.....	18
III.2. Belediyeler.....	20
III.2.1. Büyükşehir Belediyeleri.....	23
III.2.2. Bağlı İdareler	26
III.3. Mahalli İdare Birlikleri.....	28
IV. AVRUPA YEREL YÖNETİMLER ÖZERKLİK ŞARTI.....	29
IV.1. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı.....	29
IV.2. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi.....	32
IV.3. Yerel Topluluklar ve Yerel Yönetimler Arasında Sınırötesi İşbirliği Avrupa Çerçeve Sözleşmesi.....	33
IV.4. Avrupa Kentsel Şartı.....	34
IV.5. Yerel Gündem 21.....	35
IV.6. Habitat.....	38

V.	KAMU YÖNETİMİNDE YENİDEN YAPILANMA SÜRECİ VE BU KAPSAMDA MAHALLİ İDARELERLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	40
VI.	MAHALLİ İDARELERİN İNSAN KAYNAKLARI.....	44
VI.1.	Mahalli İdarelerin Personel Sayıları.....	44
VI.1.1.	Hizmet Grupları İtibarıyla Mahalli İdarelerde Çalışan Memur Sayıları.....	45
VI.1.2.	Mahalli İdarelerin Sözleşmeli Personel Sayıları.....	45
VI.1.3.	Mahalli İdarelerin İşçi Sayıları.....	46
VI.1.4.	Mahalli İdarelerde Hizmet Satın Alma Yöntemiyle Çalıştırılan Personel Sayısı.....	46
VI.1.5.	Toplam Kamu Personeli Sayısı ve Mahalli İdarelerin Personel Sayısı.....	47
VI.2.	İl Özel İdarelerinin İnsan Kaynakları.....	48
VI.2.1.	Hizmet Grupları İtibarıyla İl Özel İdareleri Personel Sayıları.....	48
VI.3.	Belediyelerin İnsan Kaynakları.....	49
VI.3.1.	Hizmet Grupları İtibarıyla Belediyelerin Personel Sayıları.....	50
VI.3.2.	Belediye Türlerine Göre İnsan Kaynakları.....	50
VI.3.3.	Belediye Bağlı İdarelerinin İnsan Kaynakları.....	51
VI.4.	Mahalli İdare Birliklerinin İnsan Kaynakları.....	51
VI.4.1.	Hizmet Grupları İtibarıyla Mahalli İdare Birliklerinin Personel Sayıları....	52
VII.	MAHALLİ İDARELERİN FİZİKİ KAYNAKLARI.....	53
VII.1.	Mahalli İdarelerin Maddi Duran Varlıkları.....	53
VII.1.1.	Belediyelerin Maddi Duran Varlıkları	54
VII.1.2.	İl Özel İdarelerinin Maddi Duran Varlıkları	54
VII.1.3.	Mahalli İdare Birliklerinin Maddi Duran Varlıkları	55
VIII.	MAHALLİ İDARE BÜTÇELERİ	57
VIII.1.	Mahalli İdarelerin Bütçe Gerçekleşmeleri.....	57
VIII.1.1.	Mahalli İdarelerin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler.....	57
VIII.1.2.	Belediyelerin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler.....	57
VIII.1.3.	Belediye Bağlı İdarelerin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler.....	58
VIII.1.4.	İl Özel İdarelerinin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler...	58
VIII.1.5.	Mahalli İdare Birliklerinin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler.....	59
VIII.2.	Mahalli İdarelerin Harcamaları.....	60
VIII.2.1.	Mahalli İdarelerin Harcamalarına İlişkin Genel Göstergeler.....	63
VIII.2.2.	Mahalli İdarelerin Gider Kalemlerine Göre Harcamaları.....	63
VIII.2.2.1.	Personel Harcamaları.....	64
VIII.2.2.1.1.	Belediye Türlerine Göre Personel Harcamaları.....	65
VIII.2.2.2.	Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi Harcamaları.....	66
VIII.2.2.2.1.	Belediye Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi.....	67
VIII.2.2.3.	Mal ve Hizmet Alımları.....	68
VIII.2.2.3.1.	Belediye Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımları.....	69

VIII.2.2.4.	Faiz Harcamaları.....	70
VIII.2.2.4.1.	Belediye Türlerine Göre Faiz Harcamaları.....	71
VIII.2.2.5	Cari Transferler.....	72
VIII.2.2.5.1.	Belediye Türlerine Göre Cari Transferler.....	73
VIII.2.2.6.	Sermaye Harcamaları.....	74
VIII.2.2.6.1.	Belediye Türlerine Göre Sermaye Harcamaları.....	75
VIII.2.2.7.	Sermaye Transferleri.....	76
VIII.2.2.7.1.	Belediye Türlerine Göre Sermaye Transferleri.....	77
VIII.2.2.8.	Borç Verme.....	78
VIII.2.2.8.1.	Belediye Türlerine Göre Borç Verme.....	79
VIII.2.3.	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Yatırım Harcamaları.....	79
VIII.2.3.1.	Belediye Türlerine Göre Yatırım Harcamaları.....	80
VIII.2.4.	Mahalli İdarelerin Faaliyet Giderleri.....	81
VIII.2.5.	Mahalli İdarelerin Yardımları.....	82
VIII.3.	Mahalli İdarelerin Gelirleri.....	85
VIII.3.1.	Mahalli İdarelerin Gelirlerine İlişkin Genel Göstergeler.....	87
VIII.3.2.	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Öz Gelirleri.....	88
VIII.3.2.1.	Belediyelerin Türlerine Göre Öz Gelirleri.....	88
VIII.3.3.	Gelir Kalemlerine Göre Mahalli İdarelerin Gelirleri.....	89
VIII.3.3.1.	Vergi Gelirleri.....	90
VIII.3.3.1.1.	Belediye Türlerine Göre Vergi Gelirleri.....	91
VIII.3.3.2.	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri.....	92
VIII.3.3.2.1.	Belediye Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri.....	93
VIII.3.3.3.	Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler.....	94
VIII.3.3.3.1.	Belediye Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler.....	95
VIII.3.3.4.	Faizler, Paylar ve Cezalar.....	95
VIII.3.3.4.1.	Belediye Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezalar.....	96
VIII.3.3.5	Sermaye Gelirleri.....	97
VIII.3.3.5.1	Belediye Türlerine Göre Sermaye Gelirleri.....	98
VIII.3.3.6.	Alacaklardan Tahsilatlar.....	99
VIII.3.3.6.1.	Belediye Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilatlar.....	100
VIII.3.3.7.	Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar ve Ödenekler.....	100
VIII.3.3.7.1.	Belediye Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar...	102
VIII.3.4.	Mahalli İdarelerin Faaliyet Gelirleri.....	103
VIII.3.5.	Mahalli İdarelerin Borç Dağılımları.....	104
VIII.3.6.	Mahalli İdarelerin Bilançosu.....	105
VIII.3.6.1.	Belediyelerin Bilançosu	106
VIII.3.6.2.	İl Özel İdarelerinin Bilançosu	107
VIII.3.6.3.	Mahalli İdare Birliklerinin Bilançosu	108
VIII.3.7.	Mahalli İdarelerin Şarta Bağlı Varlık ve Yükümlülükleri.....	109
VIII.3.8.	Mahalli İdareler Alt Sektör Nakit Akışı.....	110
IX.	MAHALLİ İDARELERİN DENETİMİ	113
IX.1.	İç Denetim.....	113
IX.2.	Dış Denetim.....	114
IX.3.	İçişleri Bakanlığınca Yapılan Denetim.....	115
IX.3.1.	Mülkiye Müfettişlerince Gerçekleştirilen Denetim.....	118
IX.3.2	Mahalli İdareler Kontrolörlerince Gerçekleştirilen Denetim	120

X	KÖYLERİN ALTYAPISININ DESTEKLENMESİ PROJESİ (KÖYDES)	122
X.1.	2015 Yılı Proje Uygulama Sonuçları.....	123
X.1.1.	Yol Çalışmaları.....	123
X.1.2.	İçmesuyu Çalışmaları	124
X.1.3.	Küçük Ölçekli Sulama Çalışmaları.....	124
X.2.	2005-2015 Yılları Proje Ödenekleri.....	125
X.3.	Yıllar İtibarıyla İller Bazında Dağıtılan Proje Ödenekleri.....	125
X.4.	Proje Uygulama Sonuçları (2005-2015).....	129
X.4.1.	İçmesuyu Çalışmaları.....	129
X.4.2.	Yol Çalışmaları.....	129
X.5.	İllerin Köy Yol Envanteri.....	130
X.6.	İllerin İçmesuyu Envanteri	133
XI.	GENEL DEĞERLENDİRME ve SONUÇ.....	135

03.Tablolara Listesi

<u>Tablo</u> <u>Nr.</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa</u>
1	Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Belediye Sayıları.....	8
2	6360 Sayılı Kanundan Sonra Türleri İtibarıyla Mahalli İdarelerin Sayısı.....	13
3	6360 Sayılı Kanundan Sonra Belediyelerin Türlerine Göre Dağılımı.....	13
4	Türlerine ve Nüfus Aralıklarına Göre Belediyelerin Dağılımı	14
5	Mahalli İdare Birlikleri ve Belediye Bağlı İdareleri Sayısı	15
6	Türleri İtibarıyla Mahalli İdare Birliklerinin Sayıları	15
7	2009 Yılı Mahalli İdarelerin Seçilmiş Görevlilerine İlişkin Bilgiler	17
8	2014 Yılı Mahalli İdarelerin Seçilmiş Görevlilerine İlişkin Bilgiler	17
9	Mevzuat Düzenlemeleri.....	42
10	Türleri İtibarıyla Mahalli İdarelerin Personel Sayıları	44
11	Hizmet Grupları İtibarıyla Mahalli İdareler Memur Sayıları.....	45
12	Mahalli İdarelerin Sözleşmeli Personel Sayıları	45
13	Mahalli İdarelerin İşçi Sayıları	46
14	Mahalli İdarelerde Hizmet Satın Alma Yöntemiyle Çalıştırılan Personel Sayıları.....	46
15	Mahalli İdareler Personelinin Toplam Kamu Personeli İçindeki Oranı	47
16	Hizmet Grupları İtibarıyla İl Özel İdareleri Personel Sayıları.....	48
17	Hizmet Grupları İtibarıyla Belediyelerin Personel Sayıları	50
18	Belediye Türlerine Göre Personel Sayıları	50
19	Hizmet Grupları İtibarıyla Belediye Bağlı İdarelerinin Personel Sayıları.....	51
20	Hizmet Grupları İtibarıyla Mahalli İdare Birliklerinin Personel Sayıları.....	52
21	Mahalli İdareleri Maddi Duran Varlıkları	53
22	Belediyelerin Maddi Duran Varlıkları	54
23	İl Özel İdarelerinin Maddi Duran Varlıkları.....	55
24	Mahalli İdare Birliklerinin Maddi Duran Varlıkları.....	56
25	Mahalli İdarelerin Bütçe Gerçekleşmeleri	57
26	Belediyelerin Bütçe Gerçekleşmeleri.....	57
27	Belediye Bağlı İdarelerin Bütçe Gerçekleşmeleri	58
28	İl Özel İdarelerinin Bütçe Gerçekleşmeleri	58
29	Mahalli İdare Birliklerinin Bütçe Gerçekleşmeleri	59
30	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Harcamaları	63
31	Mahalli İdarelerin Gider Kalemlerine Göre Harcamaları	63
32	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Personel Harcamaları ve Toplam Harcamaları.....	64
33	Belediye Türlerine Göre Personel Harcamaları ve Toplam Harcamalar	65
34	Mahalli İdare Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi ve Toplam Harcamalar	67
35	Belediye Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi ve Toplam Harcamalar.....	68
36	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımları ve Toplam Harcamalar....	69
37	Belediye Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımları ve Toplam Harcamalar.....	70
38	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Faiz Harcamaları ve Toplam Harcamalar	71
39	Belediye Türlerine Göre Faiz Harcamaları ve Toplam Harcamalar	72
40	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Cari Transfer Harcamaları ve Toplam Harcamalar.	73
41	Belediye Türlerine Göre Cari Transfer Harcamaları ve Toplam Harcamalar	74
42	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Sermaye Harcamaları ve Toplam Harcamalar	75
43	Belediye Türlerine Göre Sermaye Harcamaları ve Toplam Harcamalar	76
44	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Sermaye Transferleri ve Toplam Harcamalar	77
45	Belediye Türlerine Göre Sermaye Transferleri ve Toplam Harcamalar.....	77
46	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Borç Verme ve Toplam Harcamalar.....	78

47	Belediye Türlerine Göre Borç Verme ve Toplam Harcamalar	79
48	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Yatırım Harcamaları ve Toplam Harcamalar	80
49	Belediye Türlerine Göre Yatırım Harcamaları ve Toplam Harcamalar	81
50	Mahalli İdarelerin Faaliyet Giderleri.....	81
51	Mahalli İdarelerin Yardımları.....	82
52	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Gelirleri	87
53	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Öz Gelirleri.....	88
54	Belediyelerin Türlerine Göre Öz Gelirleri.....	89
55	Gelir Kalemlerine Göre Mahalli İdarelerin Gelirleri	89
56	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Vergi Gelirleri ve Toplam Gelirler.....	91
57	Belediye Türlerine Göre Vergi Gelirleri ve Toplam Gelirler.....	91
58	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri ve Toplam Gelirler	92
59	Belediye Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri ve Toplam Gelirler.....	93
60	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler ve Toplam Gelirler	94
61	Belediye Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler ve Toplam Gelirler.....	95
62	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezalar ve Toplam Gelirler	96
63	Belediye Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezalar ve Toplam Gelirler.....	97
64	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Sermaye Gelirleri ve Toplam Gelirler.....	98
65	Belediye Türlerine Göre Sermaye Gelirleri ve Toplam Gelirler.....	98
66	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilâtlar ve Toplam Gelirler.....	99
67	Belediye Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilâtlar ve Toplam Gelirler.....	100
68	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar ve Toplam Gelirler	102
69	Belediye Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar ve Toplam Gelirler	103
70	Mahalli İdarelerin Faaliyet Gelirleri	104
71	Mahalli İdarelerin Borç Dağılımları.....	104
72	Mahalli İdarelerin Bilançosu	105
73	Belediyelerin Bilançosu	106
74	İl Özel İdarelerinin Bilançosu	107
75	Mahalli İdare Birliklerinin Bilançosu.....	108
76	Mahalli İdarelerin Şarta Bağlı Varlık ve Yükümlülükleri.....	109
77	Mahalli İdareler Alt Sektör Nakit Akışı.....	110
78	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre İç Denetçi Sayıları.....	114
79	Sayıştay Denetim Faaliyetlerine İlişkin Bilgi ve Değerlendirmeler.....	115
80	Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyeleri ile İl Genel Meclis Üyeleri Hakkında Alınan Onaylar (Ön İnceleme, Araştırma/Ön İnceleme, Araştırma, İşleme Konulmama).....	117
81	Görevden Uzaklaştırma İşlemleri.....	118
82	Mülkiye Müfettişlerince Mahalli İdarelerle İlgili Gerçekleştirilen Denetimler.....	119
83	Mülkiye Müfettişleri Tarafından Düzenlenen Raporlar.....	119
84	Mahalli İdareler Kontrolörlerince Denetlenen Mahalli İdare Türleri	120
85	Mahalli İdareler Kontrolörleri Tarafından Düzenlenen Raporlar.....	121
86	KÖYDES Yol Çalışmaları.....	123
87	KÖYDES İçmesuyu Çalışmaları.....	124
88	İller Bazında Dağıtılan KÖYDES Proje Ödenekleri	126
89	KÖYDES İçmesuyu Çalışmaları.....	129
90	KÖYDES Yol Çalışmaları	130
91	İllerin Köy Yol Envanteri.....	131
92	İllerin İçme Suyu Envanteri.....	133

04.Şekiller Listesi

<u>Şekil Nr.</u>	<u>Şekil Adı</u>	<u>Sayfa</u>
1	5018 sayılı Kanun Açısından Mahalli İdareler.....	3
2.	Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması.....	12

06.Kısaltmalar Listesi

ADNKS	:	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
BKH	:	Binyıl Kalkınma Hedefleri
BM	:	Birleşmiş Milletler
DPB	:	Devlet Personel Başkanlığı
EGO	:	Ankara Elektrik, Havagazı ve Otobüs İşletme Müessesesi Genel Müdürlüğü
ESHOT	:	İzmir Elektrik, Su, Havagazı, Otobüs ve Trolleybüs Genel Müdürlüğü
UCLG-MEWA:		Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı
İETT	:	İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri Genel Müdürlüğü
İİGM	:	İller İdaresi Genel Müdürlüğü
KHGB	:	Köylere Hizmet Götürme Birliği
KÖYDES	:	Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi
MİGM	:	Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü
SGK	:	Sosyal Güvenlik Kurumu
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TOBB	:	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÜİK	:	Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	:	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
YG-21	:	Yerel Gündem 21
YPK	:	Yüksek Planlama Kurulu
YSK	:	Yüksek Seçim Kurulu
YERELBİLGİ:		Yerel Yönetimler Bilgi Tabanı Projesi

Katılımcı demokrasinin temel değerlerini temsil eden mahalli idareler; ülkemizde, idari ve mali özerkliğe sahip anayasal kurumlar olarak mahalli müşterek nitelikteki kamu hizmetlerin halka sunulmasındaki en etkin yönetim birimleridir. Bu idarelerin kurumsal ve mali kapasitelerini geliştirmek, hizmet standartlarını belirlemek, demokratik yönetim ve hesap verilebilirliğini geliştirmek bakanlığımızın vazgeçilmez önceliğidir. Bu çerçevede mahalli idarelerin hizmet sunum hızını ve kalitesini artıran, karşılıklı ulaşılabilirliği ve etkileşimi sağlayan reform niteliğinde temel düzenlemeler yapılmıştır.

Bu çerçevede; 2002 yılından bu yana 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu, 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun, 5286 sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Kaldırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun ve son olarak 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun çıkarılarak yürürlüğe konmuştur.

5018 sayılı Kanununun 41 inci maddesi ile Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporunun hazırlanarak kamuoyuna açıklanması görevi Bakanlığımıza verilmiştir. Hazırlanan faaliyet raporlarında; mahalli idarelerin insan kaynakları ile fiziki kaynaklarına, gelir ve gider hedefleri ile gerçekleştirmelerine, bu idareler ile bağlı kuruluş ve işletmelerinin borçlarına, yatırımlarıyla yardım ve sosyal hizmet harcamalarına, mahalli idarelerin iç ve dış denetim faaliyetlerine ilişkin bilgi ve değerlendirmeler yer almaktadır.

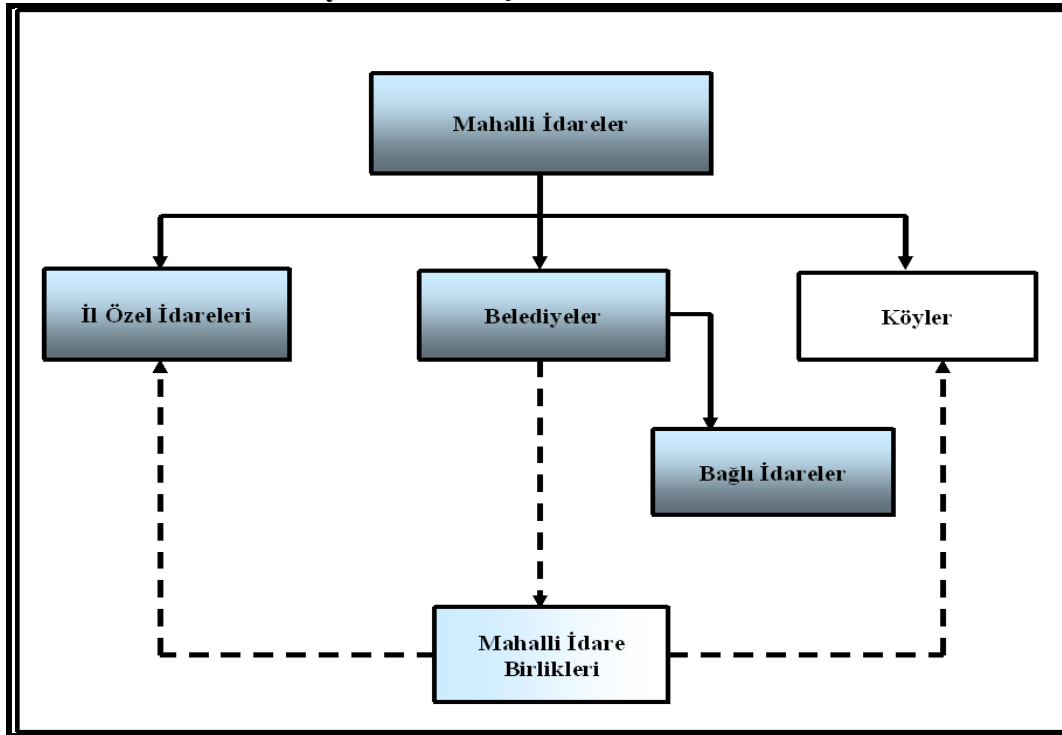
Açıklık, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkesi doğrultusunda hazırladığımız 2015 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporunun yıl içerisinde gerçekleştirilen faaliyetlerle birlikte, geçmiş yıllarla karşılaştırma imkanı sağladığından modern yönetim ilkelerinin hayata geçirilmesinde olumlu katkı sağlayacağını ümit ediyor, mahalli idarelerle ilgili bilgi edinmek isteyen kişi ve kurumların beklentilerini karşılamasını diliyorum.

Ömer DOĞANAY
Genel Müdür

Ülkemizde üç tür mahalli idare bulunmaktadır. Bunlar; il özel idaresi, belediye ve köydür. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 41 inci maddesi gereğince mahalli idare kapsamına giren belediye, il özel idaresi ile bunlara bağlı veya bunların kurdukları veya üye oldukları birlik ve idareler faaliyet raporu hazırlamak zorundadır. Köyler ve üyeleri sadece köylerden oluşan mahalli idare birlikleri 5018 sayılı Kanun kapsamı dışında kaldıklarından bu idarelerin faaliyet raporu hazırlama zorunluluğu bulunmamaktadır. Hazırlanan mahalli idare faaliyet raporlarının birer örneği Sayıştay ve İçişleri Bakanlığına gönderilir. İçişleri Bakanlığı, bu raporları esas alarak kendi değerlendirmelerini de içeren Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporunu hazırlar ve kamuoyuna açıklar. Raporun birer örneği Sayıştay'a ve Maliye Bakanlığına gönderilir.

Şekil:1

5018 sayılı Kanun Açısından Mahalli İdareler

- 5018 sayılı Kanuna tabi olup faaliyet raporu hazırlayan idareler.
- 5018 sayılı Kanuna tabi olmayan ve faaliyet raporu hazırlamayan idareler.
- Üyeleri arasında il özel idaresi ve belediye bulunan mahalli idare birlikleri 5018 sayılı Kanuna tabi olup faaliyet raporu hazırlamakla yükümlüdür. Ancak, üyelerinin tamamı köylerden oluşan mahalli idare birliklerinde faaliyet raporu hazırlanması zorunlu değildir.

I.1. Verilerin Toplanması Yöntemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa istinaden; il özel idareleri, belediyeler, bu idarelerin bağlı kuruluşları ve mahalli idare birlikleri tarafından hazırlanan faaliyet raporları ve kesin hesaplar İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğüne gönderilmektedir.

Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporunun hazırlanmasında esas olarak mahalli idarelerin faaliyet raporları ve kesin hesaplarında yer alan veriler ile bu idarelere ait bilgilerin düzenli olarak toplandığı YERELBİLGİ Projesi kapsamında toplanan bilgilerden yararlanılmıştır. Raporla yer alan; il özel idareleri, belediyeler, bağlı idareler ve mahalli idare birliklerine ait istatistikî bilgiler ve denetim bilgileri başta olmak üzere bir kısım veriler Genel Müdürlüğümüz ile Bakanlığımızın diğer birimlerinden temin edilmiştir.

Mahalli idarelerle ilgili bütçe ve kesin hesap bilgileri ile diğer mali veriler Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü say2000i otomasyon sistemine dayalı olarak elde edilmiştir. Ayrıca TÜİK, YSK, Kalkınma Bakanlığı ve DPB gibi diğer kamu kuruluşlarının mahalli idarelerle ilgili veri ve istatistikî bilgilerinden de yararlanılmıştır.

II.1. Mahalli İdarelerin Tarihçesi

II.1.1. İl Özel İdarelerinin Tarihsel Gelişimi

Osmanlı İmparatorluğunda Tanzimat dönemini müteakip, önce Muhassıllık Meclisleri ve daha sonra da Memleket Meclisleri olarak ortaya çıkan mahallî oluşumların ülkemizdeki ilk yerel yönetim fikrine temel oluşturduğu bilinmektedir. Böylece halkın idareye fiili iştirakinin sağlanmasına dönük bir gelenek oluşmaya başlamış ve bu uygulamalar mahallî idare yapılarının temelini teşkil etmiştir. Gerek Muhassıllık gerekse Memleket meclislerinin geleneksel temeli ise 18. Yüzyıldan sonra fonksiyonel hale gelen Meşveret Meclislerine dayanmaktadır.

İl özel idarelerinin biçimlenmesi bakımından, 1864 tarihli Tuna Vilayeti Nizamnamesi belirleyici bir tarihi adım olmuştur. Bu Nizamnameyle; mahallinde belli işlerden sorumlu olan bir il idaresi oluşturulmuş ve ilde yaşayan halkın bazı mahalli külfetlere katılımı amaçlanmıştır. 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi ilk defa pilot uygulama olarak Mithat Paşa döneminde Tuna Vilayetinde uygulanmış ve müteakiben 1865 yılından itibaren Osmanlı İmparatorluğu'nun diğer bölgelerinde de uygulamaya başlanmıştır. Bu uygulamalarda, Nizamnamenin uygulandığı yerlerin sosyal yapısı da gözetilerek kapsamlı olmayan bazı değişiklikler yapılmıştır. 1864 tarihli Nizamname, bütün Osmanlı İmparatorluğunda uygulanabilecek bir biçim verilerek 1867 yılında "Vilayet-i Umumiye Nizamnamesi" adıyla uygulamaya konulmuştur. Bunu izleyen temel düzenleme ise, 1871 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayat Nizamnamesidir. Bu Nizamname ile vilayet umumi meclisine bazı yetkiler verilmiş ve nahiye idareleri daha geniş ve etraflı bir düzenlemeye konu edilmiştir.

Bu düzenlemeler çerçevesinde ortaya çıkan ve daha çok istişari bir statüye sahip olan vilayet umumi meclisleri, değişik statü ve süreçleri izleyerek 1913 yılında çıkarılan İdare-i Umumiye-i Vilâyat Kanun-u Muvakkatı ile il özel idarelerinin karar organı durumuna gelmiştir. 1913 tarihli Kanun, il yönetimini genel ve özel yönetim olarak ikiye ayırarak bugünkü yönetim sisteminin de temelini atmıştır. Kanunla vilayetler, hem merkezi idarenin bir parçası hem de hükmi şahsiyeti haiz bir mahalli idare olarak kabul edilmiştir. Söz konusu Kanun, il özel

idarelerini düzenleyen temel metin olarak İmparatorluktan Cumhuriyet'e tevarüs etmiştir. Bu Kanun muhtelif değişiklikler geçirmiş olup en kapsamlı değişikliklerden birisi de 1987 yılında yapılmış ve 1913 tarihli bu Kanunun adı 3360 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu olarak değiştirilmiştir. 2005 yılına kadar yürürlükte kalan 1913 tarihli bu Kanun, 2005 yılında yerini 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununa bırakmıştır. 6360 sayılı Kanunla 30 Mart 2014 mahalli idareler genel seçiminden itibaren 30 ilde il özel idareleri kaldırılmış bu idarelerin mahalli müşterek nitelikteki görev, yetki ve sorumlulukları belediyelere devredilmiştir.

II.1.2. Belediyelerin Tarihsel Gelişimi

Gerek Selçuklu gerekse Osmanlı İmparatorluğunda, başta vakıflar ve esnaf teşkilatı gibi sivil oluşumların birçok belediye hizmetini yerine getirdiği bilinmektedir. 1826 yılına kadar kadıların; maiyetindeki subaşı, ihtisap ağası ve mimarbaşı gibi görevlilerle, mahallî, yargısal ve idari görev yaptıkları görülmektedir. Kadılar, aynı zamanda esnafın mahallî meselelerinin çözümünde de görev almıştır. Kadıların yürüttüğü başlıca mahalli hizmetler arasında; şehrin temizliği, ticaretin sağlıklı yürütülmesi, esnafın denetim ve kontrolü, fiyatların denetimi ve imar düzeninin gözetilmesi gibi bazı temel hizmetleri sayabiliriz.

Belediye hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla 1826 yılında, İhtisap Nazırlığının kurulduğunu görüyoruz. İhtisap Nazırlığı genel olarak kadıların yürüttüğü belediye hizmetlerinin zabıtaya ait görevlerini üstlenmiştir. İhtisap Nazırlığının teşkili ile İhtisap Ağalığı da kaldırılmıştır. İhtisap Nezareti'nin belediye görevlerinin yanında Devletin vergisini toplamak gibi görevleri de vardı.

İstanbul'da modern anlamda ilk belediye idaresi ise, "İstanbul Şehremaneti" adıyla 1854 yılında çıkarılan bir Nizamname ile kurulmuştur. Bu Nizamname ile aynı zamanda İhtisap Nazırlığı da ilga edilmiştir. İstanbul Şehremanetinin; vergi tarh ve tahsili konusunda Maliye Nezareti, kaldırım yapım ve onarımı için Umur-u Nafia Nezareti, asayişle ilgili sorunlar için Zabtiye Nezareti ve Esnaf işleri için de Ticaret Nezareti ile devamlı ilişki içinde olması da öngörülmüştür. Kurulan bu belediye idaresinin başında merkezi hükümet tarafından tayin edilen bir yüksek memur bulunuyordu. Bu belediyede, ileri gelen memurlardan ve esnaf temsilcilerinden oluşan, daha çok istişari/danışma görevleri olan bir şehremaneti meclisi de vardı. Yeni kurulan bu belediye idaresi için 1855 yılında 14 maddelik bir nizamname

çıkartılmıştır. Bu nizamnamenin ikinci maddesinde; Dersaadet'te bulunanların zaruri ihtiyaçlarının teminini kolaylaştırmak, esnafın düzenini sağlamak, çarşı ve pazarın denetimini yapmak, şehir olmanın gerektirdiği intizam ve temizliği temin etmek, yol ve kaldırımların yapım ve onarımını sağlamak, daha önce İhtisap Nazırlığınca toplanan vergileri toplayıp maliyeye teslim etmek gibi görevler şehremanetine verilmiştir. Zorunlu ihtiyaç maddelerinin karşılanması konusundaki görevler de şehremanetine tevdi edilmiştir.

Osmanlı döneminde ilk belediye uygulamalarının, Altıncı Daire-i Belediye adıyla İstanbul'un, Beyoğlu ve Galata semtlerinde yapıldığını görmekteyiz. Altıncı Daire-i Belediyenin teşkili konusundaki tebliğde; İstanbul'un genel olarak 14 belediye dairesine ayrıldığı belirtilmekte; ancak Beyoğlu ve Galata semtlerinin gelir itibarıyla iyi durumda olduğu, buralarda iyi nitelikte binaların yer aldığı, bu yörelerde yaşayan halkın diğer ülkelerdeki belediye uygulamalarını da gördüğü ve faydasını idrak ettiği ifade edilerek ilk belediye uygulamalarının burada yapılmasının münasip olacağı belirtiliyordu.

Altıncı Daire-i Belediye uygulamasından sonra, İstanbul'da belediye sayıları bazen artırılmış bazen de azaltılmıştır. Daha sonra, münhasıran İstanbul'da uygulanmak üzere 1877 tarihli "Dersaadet Belediye Kanunu", İstanbul dışındaki vilayetlerde uygulanmak için ise "Vilayet Belediye Kanunu" çıkarılmıştır. Dersaadet Belediye Kanunu ile İstanbul için yirmi adet belediye idaresi kurulması hüküm altına alınmıştır. Ancak, Osmanlı İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu savaş şartları ve gelir yetersizlikleri İstanbul'da kurulması öngörülen belediyelerin hemen kurulup faaliyete geçmesine imkân vermemiştir. İstanbul dışındaki vilayetlerde kurulan belediyeler ise daha çok, liman kentlerinde kurulup faaliyete geçmiştir.

Cumhuriyet döneminde ilk yasal düzenlemelerden birisi belediyeler için yapılmıştır. Bu çerçevede Cumhuriyet İdaresinin yasalaştırdığı ilk önemli kanunlardan olan, 1580 sayılı Belediye Kanunu 1930 yılında yürürlüğe girmiştir. 1580 sayılı Kanun, 74 yıl yürürlükte kalarak insanımızın hayatında en etkili kanunlardan birisi olma başarısını da göstermiştir. Bu Kanun, dönemin şartlarına göre belediye yönetimine, medeni hayatın bütün gereklerini yerine getirecek önemli bir misyon yüklemiştir. Bilindiği gibi, 1580 sayılı Belediye Kanunu 24.12.2004 tarihinde yerini 5272 sayılı Belediye Kanununa bırakmıştır. 5272 sayılı Kanun, TBMM'deki oylama yönteminden kaynaklanan Meclis İç Tüzüğüne aykırılık nedeniyle Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş ve bunun yerine şu anda yürürlükte bulunan 03.07.2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu 13.07.2005 tarih ve 25326 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze belediye sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:1
Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Belediye Sayıları

Yılı	Belediye Sayıları
1923	421
1950	628
1970	1.303
1980	1.727
1990	2.061
2000	3.215
2010	2.950
2013	2.950
2014	1.396
2015	1.397

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

Türkiye'deki belediye sayısında 1950'lerden itibaren önemli bir artış yaşanmıştır. 1980'lerde artış daha da hızlanmıştır. 2008 yılı itibarıyla belediye sayısı 3.225 olmuştur. Bu sayı, 5393 sayılı Kanunun 8 ve 11 inci maddelerine göre yapılan düzenlemeler ve 6/3/2008 tarih ve 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun uygulanması neticesinde 2013 yılı sonu itibarıyla 2.950 olup 6360 sayılı Kanun ile 1.554 belediyenin tüzel kişiliği kaldırılarak belediye sayısında % 53 azalmaya gidilmiş, 2014 yıl sonu itibarıyla 1.396 olan belediye sayısı şu anda 1.397'dir.

II.2. Mahalli İdarelerin Hukuki Durumları

Mahalli idareler, Anayasanın 123 ve 127 nci maddelerinde düzenlenmiştir. Anayasanın 123 üncü maddesinde; idarenin kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğu ve kanunla düzenleneceği, idarenin kuruluş ve görevlerinin merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına göre belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

Anayasanın 127 nci maddesinde mahalli idareler; “il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.” şeklinde tanımlanmıştır.

Mahalli idarelerin görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ile merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilişkilerinin kanunla düzenlenmesi anayasal bir zorunluluktur. Mahalli idarelerle ilgili bu alanların, kanun dışında kalan tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge gibi düzenleyici işlemlerle düzenlenmesine imkân bulunmamaktadır.

Mahalli idareler belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacıyla, kendi aralarında Bakanlar Kurulunun izni ile birlik kurabilirler. Mahalli idarelerle ilgili olarak Anayasa'da yer alan bir diğer ilke de bu idarelere görevleri ile orantılı gelir sağlanması ilkesidir. Bu çerçevede, yerel yönetimlerin görev alanlarının genişlemesiyle paralel olarak, kullandığı kaynak miktarı da sürekli artmaktadır.

Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde; hizmetlerin koordinasyon içinde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahip bulunmaktadır. Diğer taraftan İçişleri Bakanı, vesayet yetkisi kapsamında görevleriyle ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahalli idare organları veya bu organların üyelerini geçici bir tedbir olarak görevden uzaklaştırabilmektedir.

II.3. İçişleri Bakanlığının Mahalli İdarelerle İlgili Yürüttüğü İş ve İşlemler

İçişleri Bakanlığı ile mahalli idareler arasındaki ilişki Anayasanın 127 nci maddesi ve 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanununun 2 nci ve 11 inci maddelerinde düzenlenmiştir. Anayasanın 127 nci maddesine göre, görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahalli idare organları veya bu organların üyeleri, İçişleri Bakanı tarafından kesin hükme kadar geçici bir tedbir olarak görevden uzaklaştırılabilmektedir. 3152 sayılı Kanununun 2 nci maddesine göre İçişleri Bakanlığı; idari bölümlerin oluşturulması, il, ilçe ve belediyelerin kurulması ve mahalli idarelerin merkezi idare ile münasebetlerini düzenlemekle görevlidir.

İçişleri Bakanlığının Mahalli İdarelerle ilgili yürüttüğü başlıca iş ve işlemler;

- a) Mahalli idareler ile bunlara bağlı kuruluş ve işletmelerin denetimini yapmak ve rehberlik etmek,
- b) Mahalli idarelerin seçilmiş ve atanmış görevlileri hakkında 4483 sayılı Kanun gereği yapılacak işleri yürütmek,

- c) Mahalli idarelerin seçilmiş organlarının (başkan, ve meclis üyeleri) görevden uzaklaştırma iş ve işlemlerini yapmak,
- ç) Büyükşehir belediyelerinin genel sekreterleri ile su ve kanalizasyon idarelerinin genel müdür ve yönetim kurulu üyelerini atamak,
- d) Belediyelerin özel kalem müdürlerinin atamalarına izin vermek,
- e) Belediyelerin ilave personel istihdam taleplerine onay vermek,
- f) Mahalli idarelerin norm kadro ilke ve standartlarını belirlemek,
- g) Mahalli idareler personelinin hizmet içi eğitimlerini koordine etmek, görevde yükselme eğitim ve sınavlarını takip etmek ve uygulamak,
- ğ) Belediye meclislerinin feshine ilişkin işlemleri yapmak,
- h) Belde adının değiştirilmesine ilişkin iş ve işlemleri yapmak,
- ı) Belediyelerin bütçe içi işletme kurmasına onay vermek,
- i) Belediyelerin şirket kurmasına ilişkin işlemleri yürütmek,
- j) Mezarlıklardan yol geçirilmesine onay vermek,
- k) Toprak Koruma Kanununa göre kamu yararı onayı almak,
- l) Belediyelerce yapılan acele kamulaştırma işlemlerini yürütmek,
- m) Mahalli idarelerce yapılan yap-işlet-devret modeline göre işlemleri yürütmek,
- n) Belediyelerin arsa tahsisi işlemlerine onay vermek,
- o) Mahalli idarelerin ihalelerle ilgili yasaklama kararını vermek ve işlemleri yürütmek,
- ö) Belediyelerin borçlanmalarına izin vermek,
- p) Belediyelerin bazı hizmetlerinin imtiyaz devri yoluyla gördürülmesine ilişkin işlemleri yürütmek,
- r) Belediye başkanlarının mal bildirimlerine ilişkin işlemleri yürütmek,
- s) Büyükşehir bağlı idarelerinin İSKİ Kanunu çerçevesinde kamu yararı kararı onayı ve faaliyet alanının genişletilmesi işlemlerini yürütmek,
- ş) Belediyelerin yabancı ülke belediyeleri ile kardeş kent ilişkisi kurulmasına onay vermek.

25 Şubat 2015 tarihinde Bakanlık Makamınca onaylanan Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Çalışma Yönergesine göre Genel Müdürlüğe bağlı Daire Başkanlıkları görev ve yapılanmaları yeniden düzenlenmiştir.

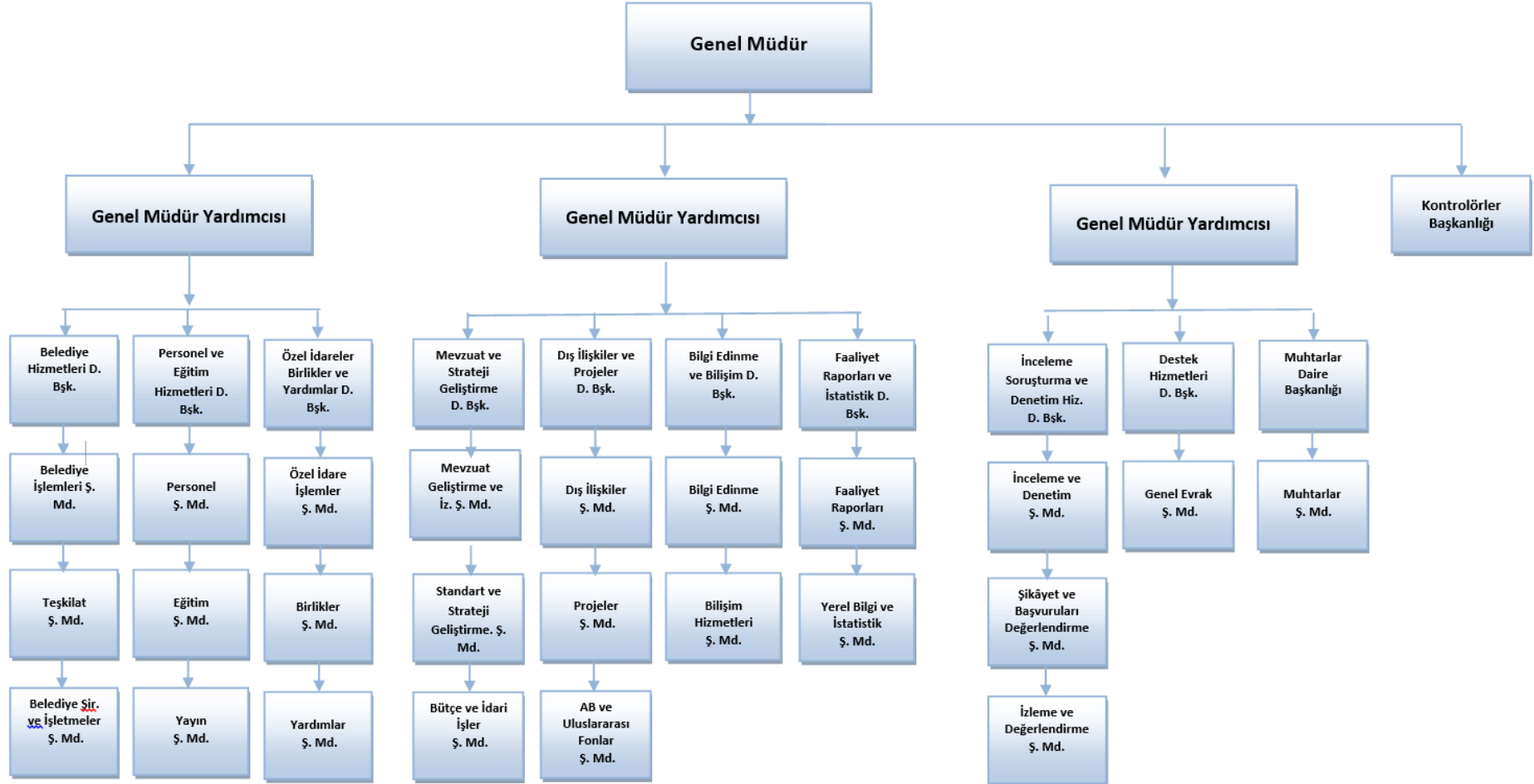
Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü 10 Daire Başkanlığı ve 24 Şube Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmıştır. Genel Müdürlük bünyesindeki Daire Başkanlıkları şunlardır:

- 1- Belediye Hizmetleri Daire Başkanlığı
- 2- Bilgi Edinme ve Bilişim Daire Başkanlığı
- 3- Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı
- 4- Dış İlişkiler ve Projeler Daire Başkanlığı
- 5- Faaliyet Raporları ve İstatistik Daire Başkanlığı
- 6- İnceleme, Soruşturma ve Denetim Hizmetleri Daire Başkanlığı
- 7- Özel İdareler, Birlikler ve Yardımlar Daire Başkanlığı
- 8- Muhtarlar Daire Başkanlığı
- 9- Mevzuat ve Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı
- 10- Personel ve Eğitim Hizmetleri Daire Başkanlığı

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü teşkilat şeması aşağıda gösterilmiştir.

Şekil: 2

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması

II.4.Mahalli İdarelere İlişkin Genel Bilgiler

II.4.1.Türlerine Göre Mahalli İdare Sayıları

Türlerine göre mahalli idare sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:2

Türlerine Göre Mahalli İdarelerin Sayısı

Türü	İl Özel İdaresi*	Belediye	Köy
2014	51	1.397	18.143
2015	51	1.397	18.333

Kaynak: MİGM ve İİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

*Gökçeada ve Bozcaada mahalli idareleri hariç

Türkiye’de 51 il özel idaresi, 1.397 belediye, 18.333 köy bulunmaktadır. Diğer taraftan, 1151 sayılı Bozcaada ve İmroz Kazalarının Mahalli İdareleri Hakkında Kanunun ilgili hükümlerine göre Gökçeada ve Bozcaada yönetimleri de birer mahalli idare birimi olarak kurulmuştur. 6360 sayılı Kanun ile 1.554 belediyenin tüzel kişiliği kaldırılarak belediye sayısında % 53 azalmaya gidilmiştir.

Belediyeler, nüfus büyüklüklerine ve il, ilçe ve belde belediyesi olmalarına bakılmaksızın 5393 sayılı Belediye Kanununa göre yönetilmekle birlikte; nüfusu, fiziki yerleşim durumu ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri dikkate alınarak büyükşehir belediyesine dönüştürülmüş yerlerdeki büyükşehir belediyeleri ile büyükşehir sınırları içindeki ilçe belediyeleri 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu hükümlerine göre yönetilmektedir.

II.4.2.Türlerine Göre Belediye Sayıları

Türlerine göre belediye sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:3

Belediyelerin Türlerine Göre Dağılımı

Türü	Büyükşehir Belediyesi	Büyükşehir İlçe Belediyesi	İl Belediyesi	İlçe Belediyesi	Belde Belediyesi	Toplam
2014	30	519	51	400	397	1.397
2015	30	519	51	400	397	1.397

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

1.397 belediyenin 30'u büyükşehir belediyesi, 51'i il belediyesi, 519'u büyükşehir ilçe belediyesi, 400'ü ilçe belediyesi (büyükşehir belediye sınırları dışında kalan ilçeler) ve 397'si ise belde belediyesidir. 2015 yılında belediye sayılarında herhangi bir değişiklik meydana gelmemiştir.

II.4.3.Türlerine ve Nüfus Aralıklarına Göre Belediyelerin Dağılımı

Türlerine ve nüfus aralıklarına göre belediyelerin dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:4

Türlerine ve Nüfus Aralıklarına Göre Belediyelerin Dağılımı

	Büyükşehir	İl Merkezi	Büyükşehir İlçe	İlçe Merkezi	Belde	Toplam	Nüfus
0-2.000			2	43	57	102	168.073
2.001-5.000			11	122	302	435	1.296.016
5.001-10.000			40	102	36	178	1.226.156
10.001-20.000		1	76	64	1	142	2.057.073
20.001-50.000		6	144	52	1	203	6.390.002
50.001-75.000		5	48	11		64	3.931.840
75.001-100.000		9	26	3		38	3.283.886
100.001-250.000		26	94	3		123	19.044.330
250.001-500.000		4	56			60	21.466.430
500.001-750.000	1		15			16	9.805.888
750.001-1.000.000	9		7			16	13.536.954
1.000.001-2.000.000	13					13	18.971.642
2.000.001-3.000.000	4					4	9.444.714
3.000.001-5.000.000	1					1	4.168.415
5.000.001+	2					2	19.928.009
TOPLAM	30	51	519	400	397	1.397	

Kaynak: TÜİK ADNKS 2015 nüfus sayımı verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

Nüfusu 2.000'in altında 102, 5.000'in altında 537, 10.000'in altında 715 belediye bulunmaktadır. Nüfusu 10.000'in altındaki belediyelerin toplam belediye sayısına oranı % 51'dir. Nüfusu 100.000'in üzerinde 235 belediye bulunmaktadır. 537 belediye mer'î mevzuatın zorunlu kıldığı 5.000 nüfus şartını taşımamaktadır.

Ülkemizdeki nüfusun % 77,42'si büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde, % 16,25'i diğer belediye sınırları içerisinde, % 6,35'i köy sınırları içerisinde yaşamaktadır.

II.4.4.Mahalli İdare Birlikleri ve Belediye Bağlı İdareleri Sayısı

Mahalli idare birlikleri ve belediye bağlı idareleri sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:5

Mahalli İdare Birlikleri ve Belediye Bağlı İdareleri Sayısı

Türü	Belediye Bağlı İdareleri	Mahalli İdare Birlikleri
2014	33	783
2015	33	787

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

Ülkemizde 33 belediye bağlı idaresi ve 787 mahalli idare birliği bulunmaktadır.

II.4.5.Türleri İtibarıyla Mahalli İdare Birliklerinin Sayıları

Türlerine göre birlik sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:6

Türleri İtibarıyla Mahalli İdare Birliklerinin Sayıları

S.No	Türü	2014	2015
1	Ülke Düzeyinde Birlikler	2	2
2	Belediye Hizmet Birliği	56	54
3	Özel İdare-Belediye Hizmet Birliği	11	10
4	Kalkınma Birliği	11	9
5	Çevre Altyapı Hizmet Birliği	98	98
6	Turizm Altyapı Hizmet Birliği	53	52
7	İçmesuyu Birliği	93	96
8	Köylere Hizmet Götürme Birliği	444	450
9	Diğer	15	16
Toplam		783	787

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

Ülkemizde; 450'si köylere hizmet götürme birliği (KHGB), 96'sı içmesuyu birliği, 54'ü belediye hizmet birliği, 52'si turizm altyapı hizmet birliği, 98'i çevre altyapı hizmet birliği, 10'u özel idare-belediye hizmet birliği, 2'si ülke düzeyinde birlik, 9'u kalkınma birliği ve 16'sı diğer birlikler olmak üzere toplam birlik sayısı 787'dir. 08/03/2011 tarihli ve 6172 sayılı Sulama Birlikleri Kanunu ile sulama birlikleri, mahalli idare birlikleri kapsamında çıkarılmıştır. 6360 sayılı Kanun kapsamına giren büyükşehirlerdeki köylere hizmet götürme birlikleri tasfiye olmuştur.

Mahalli idare birliği kurulabilmesi için en az iki mahalli idarenin bir araya gelerek bir tüzük üzerinde anlaşmaları gerekmektedir. İlgili Valiliğin ya da İçişleri Bakanlığının tüzüğü onaylamasından sonra Bakanlar Kurulu kararı ile mahalli idare birliği kurulabilmektedir.

5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununun 20 nci maddesine göre ülke düzeyinde, belediyeleri temsil etmek üzere Türkiye Belediyeler Birliği ve il özel idarelerini temsil etmek üzere Vilayetler Hizmet Birliği kurulmuştur.

II.4.6.Mahalli İdarelerin Seçilmiş Görevlilerine İlişkin Bilgiler

Anayasamız, mahalli idarelerin karar organlarının seçimle oluşturulacağı temel kuralını getirmiştir.

Mahalli idarelerde seçimler beş yılda bir, serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılır. İl genel meclisi ve belediye meclisi üyelikleri için yapılan seçimlerde, onda birlik baraj uygulamalı nispi temsil sistemi, belediye başkanlığı ve muhtar seçiminde ise çoğunluk sistemi uygulanmaktadır.

18 yaşını dolduran her Türk vatandaşı seçme ve halk oylamasına katılma hakkına sahiptir. 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 11. maddesinde belirtilen sakıncaları taşımamak şartıyla 25 yaşını dolduran her Türk vatandaşı belediye başkanlığına, muhtarlığa, il genel meclisi ve belediye meclisi üyeliğine seçilebilmektedir.

2009 yılı mahalli idareler genel seçimi ile seçilen mahalli idare görevlilerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:7

Mahalli İdarelerin Seçilmiş Görevlilerine İlişkin Bilgiler (2009)

Türü	Erkek	Oran (%)	Kadın	Oran (%)	Toplam
Büyükşehir Belediye Başkanı	16	100,00	0	0,00	16
Büyükşehir İlçe Belediye Başkanı	142	99,30	1	0,70	143
Belediye Meclis Üyesi	30.450	95,78	1.340	4,22	31.790
İl Belediye Başkanı	63	96,92	2	3,08	65
İlçe ve Belde Belediye Başkanı	2.702	99,12	24	0,88	2.726
İl Genel Meclis Üyesi	3.269	96,74	110	3,26	3.379
Köy Muhtarı	34.210	99,81	65	0,19	34.275
Mahalle Muhtarı	18.178	97,69	429	2,31	18.607
Köy İhtiyar Meclis Üyesi	137.848	99,76	329	0,24	138.177
Mahalle İhtiyar Heyeti Üyesi	71.174	98,06	1.409	1,94	72.583

Kaynak:2009 mahalli idareler genel seçim sonuç verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

2014 yılı mahalli idareler genel seçimi ile seçilen mahalli idare görevlilerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:8

Mahalli İdarelerin Seçilmiş Görevlilerine İlişkin Bilgiler (2014)

Türü	Erkek	Oran (%)	Kadın	Oran (%)	Toplam
Büyükşehir Belediye Başkanı	27	90,00	3	10,00	30
Büyükşehir İlçe Belediye Başkanı	496	95,57	23	4,43	519
Belediye Meclis Üyesi	18.300	89,28	2.198	10,72	20.498
İl Belediye Başkanı	50	98,04	1	1,96	51
İlçe ve Belde Belediye Başkanı	784	98,37	13	1,63	797
İl Genel Meclis Üyesi	1.191	95,20	60	4,80	1.251
Köy Muhtarı	18.085	99,68	58	0,32	18.143
Mahalle Muhtarı	31.013	98,03	622	1,97	31.635
Köy İhtiyar Meclis Üyesi	79.689	98,75	1.007	1,25	80.696
Mahalle İhtiyar Heyeti Üyesi	134.362	97,52	3.419	2,48	137.781

Kaynak: YSK 2014 mahalli idareler genel seçim sonuç verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

2009 yılı mahalli idareler genel seçiminde seçilmiş kadın büyükşehir belediye başkanı bulunmazken 1 kadın büyükşehir ilçe belediye başkanı seçilmiş, 2014 yılında yapılan seçimde ise 3 kadın büyükşehir, 23 kadın büyükşehir ilçe belediye başkanı seçilmiştir.

III

MAHALLİ İDARELERİN GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLARI

İl özel idareleri, büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri, büyükşehir ilçe, ilçe ve belde belediyeleri, bağlı idareler ile mahalli idare birliklerine ilgili kanunlarla çeşitli görev, yetki ve sorumluluklar verilmiştir.

III.1.İl Özel İdareleri

İl özel idarelerinin görev ve sorumlulukları 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 6 ncı maddesinde sıralanmıştır. Bu Kanunla, mülga 3360 sayılı İl Özel İdaresi Kanunundan farklı olarak il özel idarelerine bazı yeni görevler verilmiştir.

İl Özel İdaresi Kanununda özel idarelerin görevleri, belediye sınırları dışındaki görevler ve il sınırları içindeki görevler olarak ikili bir ayırma tabi tutulmuştur.

1) İl sınırları içindeki görevler;

- Gençlik ve spor, sağlık, tarım, sanayi ve ticaret,
- Belediye sınırları il sınırı olan büyükşehir belediyeleri hariç ilin çevre düzeni plânı,
- Bayındırlık ve iskân,
- Toprağın korunması, erozyonun önlenmesi,
- Kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar,
- Yoksullara mikro kredi verilmesi,
- Çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları,
- İlk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasıdır.

2) Belediye sınırları dışındaki görevler;

- İmar,
- Yol,

- Su,
- Kanalizasyon,
- Katı atık,
- Çevre,
- Acil yardım ve kurtarma,
- Orman köylerinin desteklenmesi,
- Ağaçlandırma, park ve bahçe tesisidir.

Bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşları; yapım, bakım ve onarım işleri, devlet ve il yolları, içme suyu, sulama suyu, kanalizasyon, enerji nakil hattı, sağlık, eğitim, kültür, turizm, çevre, imar, bayındırlık, iskân, gençlik ve spor gibi hizmetlere ilişkin yatırımlar ile bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşlarının görev alanına giren diğer yatırımları, kendi bütçelerinde bu hizmetler için ayrılan ödenekleri il özel idarelerine aktarmak suretiyle gerçekleştirebilmektedirler. Aktarma işleminden sonra söz konusu işler il özel idaresinin tabi olduğu usul ve esaslara göre sonuçlandırılmaktadır.

İl özel idarelerinin kendilerine verilen görevleri yerine getirebilmesi ve yetkileri kullanabilmesi için 5302 sayılı Kanunun 7 nci maddesi ile bir kısım yetki ve imtiyazlar sağlanmıştır. İl özel idaresinin, Kanunda sayılan yetkileri ve imtiyazları şunlardır:

- Kanunlarla verilen görev ve hizmetleri yerine getirebilmek için her türlü faaliyette bulunmak, gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri için kanunlarda belirtilen izin ve ruhsatları vermek ve denetlemek,
- Kanunların il özel idaresine verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, emir vermek, yasak koymak ve uygulamak, kanunlarda belirtilen cezaları vermek,
- Hizmetlerin yürütülmesi amacıyla, taşınır ve taşınmaz malları almak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, takas etmek, bunlar üzerinde sınırlı ayni hak tesis etmek,
- Borç almak ve bağış kabul etmek,
- Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı yirmi beş bin Türk Lirasına kadar olan dava konusu uyuşmazlıkların anlaşmayla tasfiyesine karar vermek,
- Özel kanunları gereğince il özel idaresine ait vergi, resim ve harçların tarh, tahakkuk ve tahsilini yapmak,

- Belediye sınırları dışındaki gayri sıhhi müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerine ruhsat vermek ve denetlemek,
- İl özel idaresi hizmetleri ile ilgili olarak, halkın görüş ve düşüncelerini belirlemek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapmak.

III.2. Belediyeler

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14 üncü maddesinde belediyelerin görev ve sorumlulukları ikili bir tasnife tabi tutularak birinci bölümdeki hizmetler belediyelere görev olarak verilirken ikinci bölümdeki hizmetleri de yapabilme yetkisi tanınmaktadır.

Belediyelerin yapmakla yükümlü olduğu hizmetler şunlardır:

- İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel altyapı,
- Coğrafi ve kent bilgi sistemleri,
- Çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık,
- Zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans,
- Şehir içi trafik,
- Defin ve mezarlıklar,
- Ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar,
- Konut;
- Kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor,
- Orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları,
- Sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma,
- Ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi,
- Kadın ve çocuklar için koruma evleri (Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'i geçen belediyeler) açılması.

Belediyelere faaliyette bulunma yetkisi tanınan hizmetler ise şunlardır:

- Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapma ve her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılama,
- Sağlıkla ilgili her türlü tesisi açma ve işletme,

➤ Kùltür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlama, bu amaçla bakım ve onarımını sağlama, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etme,

➤ Amatör spor kulüplerine aynı ve nakdi yardım sağlama, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenleme,

➤ Yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararıyla ödül verme,

➤ Gıda bankacılığı yapma,

➤ Mabedlerin yapım, bakım ve onarımını yapma.

5393 sayılı Kanununun 15 inci maddesinde belediyelerin yetkileri ve imtiyazları şu şekilde sayılmıştır:

➤ Belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak,

➤ Kanunların belediyeye verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, belediye yasakları koymak ve uygulamak, kanunlarda belirtilen cezaları vermek,

➤ Gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri ile ilgili olarak kanunlarda belirtilen izin veya ruhsatı vermek,

➤ Özel kanunları gereğince belediyeye ait vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarının tarh, tahakkuk ve tahsilini yapmak; vergi, resim ve harç dışındaki özel hukuk hükümlerine göre tahsili gereken doğal gaz, su, atık su ve hizmet karşılığı alacakların tahsilini yapmak veya yaptırmak,

➤ Müktesep haklar saklı kalmak üzere; içme, kullanma ve endüstri suyu sağlamak; atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasını sağlamak; bunlar için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettirmek; kaynak sularını işletmek veya işlettirmek,

➤ Toplu taşıma yapmak; bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dâhil her türlü toplu taşıma sistemlerini kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettirmek,

➤ Katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri yapmak ve yaptırmak,

➤ Mahalli müşterek nitelikteki hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde taşınmaz almak, kamulaştırmak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, trampa etmek, tahsis etmek, bunlar üzerinde sınırlı aynı hak tesis etmek,

➤ Borç almak, bağış kabul etmek,

➤ Toptancı ve perakendeci hâlleri, otobüs terminali, fuar alanı, mezbaha, ilgili mevzuata göre yat limanı ve iskele kurmak, kurdurmak, işletmek, işlettirmek veya bu yerlerin gerçek ve tüzel kişilerce açılmasına izin vermek,

➤ Vergi, resim ve harçlar dışında kalan dava konusu uyuşmazlıkların anlaşmayla tasfiyesine karar vermek,

➤ Gayrisihhî müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek,

➤ Beldede ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi ve kayıt altına alınması amacıyla izinsiz satış yapan seyyar satıcıları faaliyetten men etmek, izinsiz satış yapan seyyar satıcıların faaliyetten men edilmesi sonucu, cezası ödenmeyerek iki gün içinde geri alınmayan gıda maddelerini gıda bankalarına, cezası ödenmeyerek otuz gün içinde geri alınmayan gıda dışı malları yoksullara vermek,

➤ Reklam panoları ve tanıtıcı tabelalar konusunda standartlar getirmek,

➤ Gayrisihhî işyerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak; hafriyat toprağı ve moloz döküm alanlarını; sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG) depolama sahalarını; inşaat malzemeleri, odun, kömür ve hurda depolama alanları ve satış yerlerini belirlemek; bu alan ve yerler ile taşımalarda çevre kirliliğı oluşmaması için gereken tedbirleri almak,

➤ Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiğı bütün işleri yürütmek.

➤ Belediyeler; içme, kullanma ve endüstri suyu sağlanması, atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılması, kaynak sularının işletilmesi; toplu taşıma yapılması, bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dâhil her türlü toplu taşıma sistemlerinin kurulması; katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri Danıştay'ın görüşü ve İçişleri Bakanlığının kararıyla süresi kırk dokuz yılı geçmemek üzere imtiyaz yoluyla devredebilir, toplu taşıma hizmetlerini imtiyaz veya tekel oluşturmayacak şekilde ruhsat vermek suretiyle yerine getirebileceğı gibi toplu taşıma hatlarını kiraya verme veya hizmet satın alma yoluyla yerine getirebilir.

➤ İl sınırları içinde büyükşehir belediyeleri, belediye ve mücavir alan sınırları içinde il belediyeleri ile nüfusu 10.000'i geçen belediyeler, meclis kararıyla; turizm, sağlık, sanayi ve

ticaret yatırımlarının ve eğitim kurumlarının su, termal su, kanalizasyon, doğal gaz, yol ve aydınlatma gibi alt yapı çalışmalarını faiz almaksızın on yıla kadar geri ödemeli veya ücretsiz olarak yapabilir veya yaptırabilir, bunun karşılığında yapılan tesislere ortak olabilir; sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve turizmi geliştirecek projelere İçişleri Bakanlığının onayı ile ücretsiz veya düşük bir bedelle amacı dışında kullanılmamak kaydıyla arsa tahsis edebilir.

➤ Belediye, belde sakinlerinin belediye hizmetleriyle ilgili görüş ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabilir.

III.2.1. Büyükşehir Belediyeleri

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7 nci maddesine göre büyükşehir belediyesi sınırlarındaki yetkiler büyükşehir belediyesi ile büyükşehir ilçe belediyesi arasında dağıtılmıştır. 6360 sayılı Kanunla, büyükşehir belediyelerinin görev alanı il mülki sınırlarına genişletilmiştir.

Büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:

➤ İlçe belediyelerinin görüşlerini alarak büyükşehir belediyesinin stratejik plânını, yıllık hedeflerini, yatırım programlarını ve bunlara uygun olarak bütçesini hazırlamak,

➤ Çevre düzeni plânına uygun olmak kaydıyla, büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar plânını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak; büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plâna uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar plânlarını, bu plânlarda yapılacak değişiklikleri, parselasyon plânlarını ve imar ıslah plânlarını aynen veya değiştirerek onaylamak ve uygulanmasını denetlemek; nazım imar plânının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmayan ilçe belediyelerinin uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmak veya yaptırmak,

➤ Kanunlarla büyükşehir belediyesine verilmiş görev ve hizmetlerin gerektirdiği proje, yapım, bakım ve onarım işleriyle ilgili her ölçekteki imar plânlarını, parselasyon plânlarını ve her türlü imar uygulamasını yapmak ve ruhsatlandırmak, 20/7/1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanununda belediyelere verilen yetkileri kullanmak,

➤ Büyükşehir belediyesi tarafından yapılan veya işletilen alanlardaki işyerlerine, büyükşehir belediyesinin sorumluluğunda bulunan alanlarda işletilecek yerlere ruhsat vermek ve denetlemek,

➤ Belediye Kanunundaki; arsa ve konut üretimiyle kentsel dönüşüm ve gelişim alanlarına ilişkin belediyelere verilen yetkileri kullanmak,

➤ Büyükşehir ulaşım ana plânını yapmak veya yaptırmak ve uygulamak; ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerini plânlamak ve koordinasyonu sağlamak; kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işletirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek,

➤ Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımını sağlamak, kentsel tasarım projelerine uygun olarak bu yerlere cephesi bulunan yapılara ilişkin yükümlülükler koymak; ilân ve reklam asılacak yerleri ve bunların şekil ve ebadını belirlemek; meydan, bulvar, cadde, yol ve sokak ad ve numaraları ile bunlar üzerindeki binalara numara verilmesi işlerini gerçekleştirmek,

➤ Coğrafi ve kent bilgi sistemlerini kurmak,

➤ Sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak; ağaçlandırma yapmak; gayrisihhî işyerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak; inşaat malzemeleri, hurda depolama alanları ve satış yerlerini, hafriyat toprağı, moloz, kum ve çakıl depolama alanlarını, odun ve kömür satış ve depolama sahalarını belirlemek, bunların taşınmasında çevre kirliliğine meydan vermeyecek tedbirler almak; büyükşehir katı atık yönetim plânını yapmak, yaptırmak; katı atıkların kaynaktan toplanması ve aktarma istasyonuna kadar taşınması hariç katı atıkların ve hafriyatın yeniden değerlendirilmesi, depolanması ve bertaraf edilmesine ilişkin hizmetleri yerine getirmek, bu amaçla tesisler kurmak, kurdurmak, işletmek veya işletirmek; sanayi ve tıbbi atıklara ilişkin hizmetleri yürütmek, bunun için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işletirmek; deniz araçlarının atıklarını toplamak, toplatmak, arıtmak ve bununla ilgili gerekli düzenlemeleri yapmak,

➤ Gıda ile ilgili olanlar dâhil birinci sınıf gayrisihhi müesseseleri ruhsatlandırmak ve denetlemek, yiyecek ve içecek maddelerinin tahlillerini yapmak üzere laboratuvarlar kurmak ve işletmek,

➤ Büyükşehir belediyesinin yetkili olduğu veya işlettiği alanlarda zabıta hizmetlerini yerine getirmek,

➤ Yolcu ve yük terminalleri, kapalı ve açık otoparklar yapmak, yaptırmak, işletmek, işletirmek veya ruhsat vermek,

➤ Büyükşehirin bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlence, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek; gerektiğinde amatör spor kulüplerine malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclis kararıyla ödül vermek,

➤ Gerektiğinde sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak,

➤ Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek,

➤ Büyükşehir içindeki toplu taşıma hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek, büyükşehir sınırları içindeki kara ve denizde taksi ve servis araçları dâhil toplu taşıma araçlarına ruhsat vermek,

➤ Su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek, bunun için gerekli baraj ve diğer tesisleri kurmak, kurdurmak ve işletmek; derelerin ıslahını yapmak; kaynak suyu veya arıtma sonunda üretilen suları pazarlamak,

➤ Mezarlık alanlarını tespit etmek, mezarlıklar tesis etmek, işletmek, işlettirmek, defin ile ilgili hizmetleri yürütmek,

➤ Her çeşit toptancı hallerini ve mezbahaları yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek, imar planında gösterilen yerlerde yapılacak olan özel hal ve mezbahaları ruhsatlandırmak ve denetlemek,

➤ İl düzeyinde yapılan plânlara uygun olarak, doğal afetlerle ilgili plânlamaları ve diğer hazırlıkları büyükşehir ölçeğinde yapmak; gerektiğinde diğer afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme desteği vermek; itfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmek; patlayıcı ve yanıcı madde üretim ve depolama yerlerini tespit etmek, konut, işyeri, eğlence yeri, fabrika ve sanayi kuruluşları ile kamu kuruluşlarını yangına ve diğer afetlere karşı alınacak önlemler yönünden denetlemek, bu konuda mevzuatın gerektirdiği izin ve ruhsatları vermek,

➤ Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak,

- Merkezi ısıtma sistemleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek,
- Büyükşehir içindeki altyapı ve ulaşım hizmetlerinin koordinasyon içinde yürütülmesini sağlamak.

Büyükşehir ilçe belediyesinin görev ve yetkileri ise şunlardır:

- Kanunlarla münhasıran büyükşehir belediyesine verilen görevler ile Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7 nci maddesinin birinci fıkrası dışında kalan görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak,
  - Büyükşehir katı atık yönetim plânına uygun olarak, katı atıkları toplamak ve aktarma istasyonuna taşımak,
  - Sıhhi işyerlerini, 2 nci ve 3 üncü sınıf gayrisıhhi müesseseleri, umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek,
  - Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7 nci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen hizmetlerden; 775 sayılı Gecekondu Kanununda belediyelere verilen yetkileri kullanmak, otopark, spor, dinlenme ve eğlence yerleri ile parkları yapmak; yaşlılar, özürllüer, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak; mesleki eğitim ve beceri kursları açmak; sağlık, eğitim, kültür tesis ve binalarının yapım, bakım ve onarımını yapmak, kültür ve tabiat varlıkları ve tarihi dokuyu korumak; kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin geliştirilmesine ilişkin hizmetler yapmak,
    - Defin ile ilgili hizmetleri yürütmek.
    - Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları yıkmak, binaları insandan tahliye etmek ve yıkmak.

5216 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinde ise yetki ve imtiyazlarla ilgili olarak “büyükşehir, ilçe belediyeleri; görevli oldukları konularda bu Kanunla birlikte Belediye Kanunu ve diğer mevzuat hükümleri ile ilgisine göre belediyelere tanınan yetki, imtiyaz ve muafiyetlere sahiptir” hükmü yer almaktadır.

III.2.2. Bağlı İdareler

2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ile büyükşehir belediyelerine bağlı ve içme suyu, kanalizasyon ve yağmur sularının uzaklaştırılması ile ilgili görevleri ifa etmek üzere ayrı bütçe ve kamu tüzel kişiliğine

haiz su ve kanalizasyon idareleri kurulmuştur. Kanunun ek 5 inci maddesi ile bu Kanunun diğer büyükşehir belediyeleri için de uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin görevleri Kanunun 2 nci maddesinde şu şekilde sayılmıştır;

➤ İçme, kullanma ve endüstri suyu ihtiyaçlarının her türlü yeraltı ve yer üstü kaynaklarından sağlanması ve ihtiyaç sahiplerine dağıtılması için; kaynaklardan abonelere ulaşıncaya kadar her türlü tesisin etüt ve projesini yapmak veya yaptırmak, bu projelere göre tesisleri kurmak veya kurdurmak, kurulu olanları devralıp işletmek ve bunların bakım ve onarımını yapmak, yaptırmak ve gerekli yenilemelere girişmek,

➤ Kullanılmış sular ile yağış sularının toplanması, yerleşim yerlerinden uzaklaştırılması ve zararsız bir biçimde boşaltma yerine ulaştırılması veya bu sulardan yeniden yararlanılması için abonelerden başlanarak bu suların toplanacakları veya bırakılacakları noktaya kadar her türlü tesisin etüt ve projesini yapmak veya yaptırmak; gerektiğinde bu projelere göre tesisleri kurmak ya da kurdurmak; kurulu olanları devralıp işletmek ve bunların bakım ve onarımını yapmak, yaptırmak ve gerekli yenilemelere girişmek,

➤ Bölge içindeki su kaynaklarının, deniz, göl, akarsu kıyılarının ve yeraltı sularının kullanılmış sularla ve endüstri artıkları ile kirletilmesini, bu kaynaklarda suların kaybına veya azalmasına yol açacak tesis kurulmasını ve bu tür faaliyetlerde bulunulmasını önlemek, bu konuda her türlü teknik, idari ve hukuki tedbiri almak,

➤ Su ve kanalizasyon hizmetleri konusunda hizmet alanı içindeki belediyelere verilen görevleri yürütmek ve bu konulardaki yetkileri kullanmak,

➤ Her türlü taşınır ve taşınmaz malı satın almak, kiralamak, ekonomik değeri kalmamış araç ve gereçleri satmak, su ve kanalizasyon hizmetleriyle ilgili tesisleri doğrudan doğruya yahut diğer kamu veya özel kuruluşlarla ortak olarak kurmak ve işletmek, bu maksatla kurulmuş veya kurulmakta olan tesislere iştirak etmek,

➤ Kuruluş amacına dönük çalışmaların gerekli kılması halinde her türlü taşınmaz malı kamulaştırmak veya üzerinde kullanma hakları tesis etmek.

Su ve kanalizasyon idarelerine ilave olarak İstanbul'da İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri Genel Müdürlüğü (İETT), Ankara'da Ankara Elektrik, Havagazı ve Otobüs İşletme Müessesesi Genel Müdürlüğü (EGO) ve İzmir'de İzmir Elektrik, Su, Havagazı, Otobüs ve Trolleybüs Genel Müdürlüğü (ESHOT) bağlı idareleri mevcuttur.

III.3. Mahalli İdare Birlikleri

5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu'nun 3 üncü maddesinin (b) bendinde mahalli idare birliği; birden fazla mahalli idarenin, yürütmekle görevli oldukları hizmetlerden bazılarını birlikte görmek üzere kendi aralarında kurdukları kamu tüzel kişisi, olarak tanımlanmıştır.

Aynı Kanununun 4 üncü maddesinde birliklerin, birlik tüzüğü'nün kesinleşmesinden sonra Bakanlar Kurulunun izni ile kurulacağı ve tüzel kişilik kazanacağı belirtilmektedir.

Kurulmuş bir birliğe üyelik ise üye olmak isteyen mahalli idare meclisinin kararı ve buna dayalı başvurusu üzerine, birlik meclisinin kabulü ile olmaktadır. Bu durumda Bakanlar Kurulunun izni aranmamaktadır. Birlik üyeliğinden ayrılmada, ilgili mahalli idare meclisinin kararı yeterlidir.

Su, atık su, katı atık ve benzeri altyapı hizmetleri ile çevre ve ekolojik dengenin korunmasına ilişkin projelerin zorunlu kılması durumunda; Bakanlar Kurulu, ilgili mahalli idarelerin, bu amaçla kurulmuş birliğe katılmasına karar verebilmektedir. Bu şekilde üye olunan birliklerden ayrılma da Bakanlar Kurulunun iznine bağlıdır.

Mahalli idarelerin bütün görevlerini kapsayacak şekilde genel amaçlı veya amacı açıkça belirlenmemiş birlik kurulamamaktadır.

Mahalli idare birlikleri, tüzüklerinde birliğe devredilmesi öngörülen mahalli müşterek nitelikli hizmetlere ilişkin olarak üye mahalli idarelerin hak ve yetkilerine sahip bulunmaktadır.

IV.1. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı 15.10.1985 tarihinde İsveç'in başkenti Stockholm'de Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Sürekli Konferansında hazırlanarak Yerel Yönetimlerden Sorumlu Bakanlar Konferansında kabul edilmiştir. Özerklik Şartı üç ana bölümden oluşmaktadır.

Şartın giriş bölümünde; yerel makamların demokratik rejimin temellerinden birisi olduğundan bahisle, halkın kamu hizmetlerine katılma hakkının tüm üye devletlerin paylaştığı demokratik ilkelerden biri olduğuna değinilmiştir. Katılım hakkının doğrudan kullanım alanının yerel düzeyde, gerçek yetkilerle donatılmış, vatandaşlara yakın bir yönetimle yerel makamlarca sağlanacağı; özerk yerel yönetimlerin korunmasının demokratik ve yerinden yönetime dayalı bir Avrupa oluşturulmasına katkı sağlayacağı; bu hususların gerçekleştirilmesinin, demokratik bir şekilde oluşan karar organlarına ve sorumlulukların kullanılmasındaki olanak ve yöntemler ile gerekli kaynaklar bakımından geniş bir özerkliğe sahip yerel makamları gerektirdiği teyit edilmiştir.

Birinci bölümde; özerk yerel yönetim kurumu için var olması gereken anayasal ve yasal zeminden bahsedilmektedir. Böyle bir zeminin oluşması için devletin rolünün azaltılması, devletin yerel yönetimler üzerindeki denetiminin en az seviyeye indirilmesi, yerel yönetimlerin görev ve yetki alanındaki kriterlerin belirlenerek görevin önemiyle orantılı gelir kaynakları sağlanmasının önemi vurgulanmaktadır.

İkinci bölümde; Şartı onaylayan ülkelerin yükümlülükleri ve sorumluluklar ile Şartın kapsadığı makamların neler olduğu açıklanmaktadır. Bu yükümlülük ve sorumluluğun, 10 tanesi Şartın 12 nci maddesinde sayılanlardan olmak üzere en az 20 paragraf hükümleri ile kendini bağlı kabul etme taahhüdünü içerdiği belirtilmektedir. Ayrıca, Şarta taraf olan devletlerin Şartın ilkelerini yaşama geçirmek için yaptıkları mevzuat düzenlemeleri ve aldığı önlemleri konusunda Konseye bilgi vermesi zorunlu kılınmaktadır.

Üçüncü bölümde ise, uygulama ve yürürlükle ilgili hususlar yer almaktadır.

Şart'ta "Özerk Yerel Yönetim" in kapsamı şu şekilde açıklanmaktadır:

➤ Yerel yönetimlerin temel yetki ve sorumlulukları anayasa ya da kanun ile belirlenecektir. Bununla beraber, bu hüküm yerel yönetimlere kanuna uygun olarak belirli amaçlar için yetki ve sorumluluklar verilmesine engel teşkil etmez.

➤ Yerel yönetimler, kanun tarafından belirlenen sınırlar içerisinde, yetki alanlarının dışında bırakılmış olmayan veya başka herhangi bir makamın görevlendirilmemiş olduğu tüm konularda faaliyette bulunmak açısından tam takdir hakkına sahip olacaktır.

➤ Kamu sorumlulukları genellikle ve tercihen vatandaşa en yakın olan makamlar tarafından yerine getirilecektir. Sorumluluğun bir başka makama verilmesinde, görevin kapsam ve niteliği ile kapasite ve ekonomik gerekler göz önünde bulundurulmalıdır.

➤ Yerel makamlara verilen yetkiler normal olarak tam ve münhasırdır. Kanunda öngörülen durumların dışında, bu yetkiler merkezi idare veya bölgesel makamlar tarafından zayıflatılamaz veya sınırlandırılmaz.

➤ Yerel makamların merkezi veya bölgesel bir makam tarafından yetkilendirildiği durumlarda, bu yetkilerin yerel koşullarla uyumlu olarak kullanılabilmesinde yerel makamlara olanaklar ölçüsünde takdir hakkı tanınacaktır.

➤ Yerel makamları doğrudan ilgilendiren tüm konulara ilişkin planlama ve karar alma süreçleri içinde, kendilerine olanaklar ölçüsünde, zamanında ve uygun biçimde danışılacaktır.

Yerel özerklik ilkesi; yerel yönetimlere, kendi yerel kaynaklarının yaratabilme, merkezi hükümetin müdahalesi olmadan yerel topluluk üyelerinin genel refah ve mutluluğuna katkıda bulunabilme gibi alanlarda yerel yönetimleri yetkilendirme ve güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Türkiye ve dünyada yaşanan hızlı kentleşme, sürekli toplumsal ve teknolojik gelişmeler, değişimler, demokratikleşme, merkezi yapıdan uzaklaşma ve yerellik gibi olgular yerel yönetimler üzerinde yeni anlayış ve arayışlara yol açmıştır. Bu bağlamda yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve geliştirilmesi konusunda ortak bir anlayış oluşmuştur. Bu anlayışa göre;

- Merkezi denetim azaltılmalıdır,
- Yerel yönetimlere ağırlık veren bir yetki ve görev bölüşümü oluşturulmalıdır,
- Yerel temsil ve katılım özendirilmelidir,
- Yerel kaynaklar artırılmalıdır.(Aydemir, 2001,s.2-10)

Avrupa ülkelerinde halkın yönetime katılmasını sağlayan, halka en yakın birimler olan yerel yönetimler, geliştirilmesi ve daha özerk hale getirilmesi gereken kuruluşlar olarak görülmektedir. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı da, temelde yerel yönetimleri özerk kılmayı amaçlayan ülkemizin de imzaladığı bir sözleşme olarak, yerel yönetimlerimizi doğrudan ilgilendirmektedir. (İnaç& Ünal, 2007, s.2)

Türkiye Şart'ı sözleşme olarak 21 Kasım 1988 tarihinde imzalamış, 1991 yılında 3723 sayılı Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartının Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanuna istinaden 92/3398 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylayarak 1 Nisan 1993 tarihinden itibaren de yürürlüğe koymuştur.

Avrupa Konseyi, Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi vasıtasıyla Şartı imzalayan devletlerde periyodik olarak Şarta uygunluk değerlendirmesi yapmakta ve ülke raporları hazırlamaktadır.

Ülkemiz Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartının;

- Yerel makamları doğrudan ilgilendiren planlama ve karar süreçlerinde kendilerine danışılmasını içeren 4 üncü maddesinin 6 ncı fıkrasını,
- Yerel yönetimlerin iç örgütlenmelerinin kendilerince belirlenmesini içeren 6 ncı maddesinin birinci fıkrasını,
- Yerel olarak seçilmiş kişilerin görevleriyle bağdaşmayacak işlev ve faaliyetlerinin kanun ve temel hukuk ilkelerine göre belirlenmesini içeren 7 nci maddesinin üçüncü fıkrasını,
- Vesayet denetiminin, denetleyen makamın müdahalesinin korunmak istenen yararın önemiyle orantılı olarak sınırlandırılmasını sağlayacak biçimde yapılmasını içeren 8 inci maddesinin üçüncü fıkrasını,
- 9 uncu maddesinin; yerel yönetimlere kaynak sağlanmasında hizmet maliyetlerindeki artışların mümkün olduğunca hesaba katılmasını içeren dördüncü, yeniden dağıtılacak mali kaynakların yerel makamlara tahsisinin nasıl yapılacağı konusunda yerel yönetimlere önceden danışılmasını içeren altıncı ve yapılacak mali yardımların yerel yönetimlerin kendi politikalarını uygulama konusundaki temel özgürlüklerinin mümkün olduğu ölçüde ortadan kaldırmamasını içeren yedinci fıkralarını,
- 10 uncu maddesinin; yerel yönetimlerin ortak çıkarlarını koruma ve geliştirme için uluslararası yerel yönetim birliklerine üye olma ve diğer devletlerin yerel makamlarıyla işbirliği yapabilmeleri içeren ikinci ve üçüncü fıkralarını,

➤ Yerel yönetimlerin, iç hukukta kendilerine tanınmış olan yetkilerin serbestçe kullanımı ve özerk yerel yönetim ilkelerine riayetini sağlanması için yargı yoluna başvurabilmelerini içeren 11 inci maddesini kabul etmemiştir.

Ancak; kamu yönetiminde yeniden yapılanma çalışmaları kapsamında, mahalli idarelerle ilgili olarak son yıllarda yürürlüğe konulan mevzuat, Şart'ta yer alan temel ilkeler ve standartlar göz önünde bulundurularak hazırlanmış ve bu şekilde Türkiye'deki yerel yönetim mevzuatının Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na uyumu büyük ölçüde sağlanmıştır.

IV.2. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi

Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanan, Avrupa'nın doğal ve kültürel peyzajlarının bir bütün olarak korunması, yönetilmesi ve planlanması konusunda bir çerçeve sözleşme olan Avrupa Peyzaj Sözleşmesi, ülkemiz tarafından 2000 yılında imzalanmış, 10 Haziran 2003 tarih ve 4881 sayılı Kanun ile kabul edilerek 01.03.2004 tarihinde de yürürlüğe girmiştir.

Avrupa Peyzaj Sözleşmesinde peyzajın; kültürel, ekolojik, çevresel ve sosyal ihtiyaç alanlarında halk ilgisinin oluşumunda önemli role sahip olduğu, ekonomik faaliyetler için önemli bir kaynak oluşturduğu, kültürel ve doğal mirasın önemli bir parçası olduğu, yerel kültürlerin oluşumuna katkıda bulunduğu, herkes için yaşam kalitesini etkileyen bir unsur olduğu vurgulanmış ve peyzajın planlanması, korunması ve yönetiminin toplumdaki herkesin hak ve sorumluluğu altında olduğu belirtilmiştir.

Sözleşmenin genel amacı, peyzajın korunması, yönetimi, planlamasını geliştirmek ve bu konularda Avrupa'da işbirliğini oluşturmaktır. Sözleşme, taraf ülkelerin tüm bölge ve alanları ile doğal, kırsal, kentsel ve yarı-kentsel alanlarını kapsamaktadır.

Sözleşmeyi imzalayan ülkeler, peyzajı yasa çerçevesinde insan çevresi için gerekli bir unsur olarak tanımak; peyzaj politikaları belirlemek, uygulamak ve buna uygun prosedürleri oluşturmak, bu politikaları bölgesel, şehirsal, kültürel, çevresel, tarımsal, sosyal ve ekonomi politikalarıyla bütünleştirmek; peyzaj konusunda bilinç düzeyini artırmak, eğitim programları düzenlemek; ülkesindeki peyzajı tanımlama ve değerlendirmeye tabi tutmak; peyzaj kalite hedeflerini belirlemek; peyzajı korumak, yönetmek veya planlamak amacıyla bazı uygulamaları hayata geçirmekle yükümlü kılınmıştır.

Sözleşmeye taraf devletlere, Sözleşmeyi imza sırasında veya onaylama, kabul ve katılma yöntemlerini belirlerken Sözleşmeyi uygulayacağı bölge veya bölgeleri belirleme ve bunları daha sonra genişletme imkânı verilmektedir. Sözleşmenin uygulanmasını izleme görevi Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından atanan Yetkili Uzmanlar Komitesine verilmiştir.

IV.3. Yerel Topluluklar ve Yerel Yönetimler Arasında Sınırötesi İşbirliği Avrupa Çerçeve Sözleşmesi

1980 yılında Avrupa Konseyi'nde kabul edilen, Yerel Yönetimler ve Yerel Topluluklar Arasında Sınırötesi İşbirliği Çerçeve Sözleşmesi (21 Mayıs 1980), komşu yerel yönetim birimleri arasında işbirliği projelerinin geliştirilmesinin önündeki her türlü yönetsel, tüzel, siyasal ve psikolojik engelleri ortadan kaldırmak ve işbirliğini geliştirme amacı ile, yerel yönetimler arasında işbirliği olanaklarının geliştirilmesini hedeflemektedir. Bu hedefe ulaşılmasında; sınırlardaki yerel ve bölgesel topluluk veya yönetimler arasında, bölgesel, kentsel ve kırsal kalkınma, çevrenin korunması, kamu tesis ve hizmetlerinin geliştirilmesi ve acil durumlarda karşılıklı yardım gibi alanlardaki işbirliğinin önemli olduğu, bu işbirliğinin söz konusu yönetimlerin görevlerini daha etkin bir şekilde yerine getirmelerini kolaylaştırdığı ve özellikle sınır bölgelerinin gelişmesine ve kalkınmasına katkıda bulunduğu, bu nedenle bu tür bir işbirliğini mümkün olduğu kadar ileriye götürme ve böylece sınır bölgelerinin ekonomik ve sosyal gelişimine ve Avrupa halklarını birleştiren beraberlik ruhuna katkıda bulunmanın önem taşıdığı vurgulanmıştır.

Sözleşmeye taraf olan devletler, yerel yönetimlerin ve yerel toplulukların, başka ülkelerdeki benzerleriyle işbirliği anlaşması yapma hakkını tanımayı ve bu hakka saygı göstermeyi kabul etmektedirler. Uluslararası yükümlülük altına girmiş olan devletlerin yerel yönetimleri, bu türlü işbirliğini birbirlerinininkine denk düşen sorumluluk alanlarında (kültür, çevre, altyapı, turizm vb.), kendi statülerinde belirtilen yöntemlere uygun olarak ve yasalar çerçevesinde yerine getireceklerdir. Sözleşme tarafı devletler, sınır ötesi işbirliğinin gelişmesini ve sorunsuz bir şekilde işleyişini engelleyebilecek hukuki, idari ve teknik zorlukları gidermek için çaba gösterecek ve diğer taraf veya taraflara, durumun gerektirdiği ölçüde danışacaktır. Akit Taraflar, Bu Sözleşmenin hükümlerine uygun bir şekilde sınır ötesi işbirliği içerisinde olan tüm yerel topluluk veya yönetimlere, ulusal düzeyde işbirliği yapılmıyormuşçasına aynı olanakları sağlamanın önemini göz önünde bulunduracaklardır.

Türkiye bu sözleşmeyi 04.02.1998 tarihinde imzalamıştır. 01.02.2000 tarih ve 4517 sayılı Avrupa Yerel Topluluklar veya Yönetimler Arasında Sınırötesi İşbirliği Çerçeve Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanunla ve "İşbu Sözleşme, Türkiye'nin diplomatik ilişkisi bulunan ülkelerin yerel yönetimleri ile kurulacak işbirliği bakımından ve sadece Türkiye'deki özel idareler, belediyeler, köyler ve bu amaçla kurulmuş mahallî idare birliklerinde geçerli olmak kaydıyla hüküm ifade edecektir." şeklinde bir bildirimde bulunulmak suretiyle sözleşmenin onaylanması uygun bulunmuştur. Bu türlü bir işbirliğinin esaslarını belirlemek amacıyla, ülkemizde Avrupa Konseyi'nin de katkılarıyla, komşu devletlerle (Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan, Yunanistan, Bulgaristan, Romanya) hazırlık toplantıları düzenlenmiştir.

IV.4. Avrupa Kentsel Şartı

Avrupa Kentsel Şartı, Avrupa Konseyi'nin kentsel politikalarından yola çıkılarak oluşturulmuştur. Bu politikalar 1980-1982 yılları arasında Konseyce düzenlenen "Kentsel Rönesans için Avrupa Kampanyası" kapsamında geliştirilmiştir. Yerleşimlerde yaşamın iyileştirilmesini amaçlayan kampanya başlıca şu dört temel konuya ağırlık vermiştir. Bunlar:

- Kente fiziksel çevre ve konut stokunun iyileştirilmesi,
- Yerleşmelerde sosyal ve kültürel olanakların yaratılması,
- Toplumsal kalkınmanın özendirilmesi,
- Halk katılımının özendirilmesi'dir.

Avrupa Kentsel Şartının benimsediği temel ilkeler işbirliği ve dayanışmadır. Şart; şiddetten, her tür kirlilikten, bozuk ve çarpık kent çevrelerinden arınma hakkı; yaşadığı kent çevresini demokratik koşullarda kontrol edebilme; insanca konut edinme, sağlık ve kültür hizmetlerinden yararlanma ile dolaşım özgürlüğü gibi temel kentli haklarının olduğu inancını esas kabul etmektedir. Ayrıca söz konusu hakların yaş, cinsiyet, ırk ve inanç ayrımı yapmadan tüm insanlara eşit koşullarda tanınmasını savunur (Yener&Arapkirlioğlu, 1996).

Avrupa Konseyi tarafından 1992 yılında kabul ve ilan edilen Avrupa Kentsel Şartı, 20 maddelik bir deklarasyondan oluşmaktadır.

Avrupa Konseyi'nin 27-29 Mayıs 2008'de Strazburg'da yaptığı 15. Genel Oturumu'nda, Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi tarafından "Avrupa Kentsel Şartı-2" kabul edilmiştir. Yayımlanan deklarasyonda, ilk kabul edilen Şart'taki bazı ilkeler yeniden tanımlanmış ve kentsel yaşama yeni bir yaklaşım getirilmesi amaçlanmıştır. Şart ile yerel yönetimlerden, Avrupa

değerlerini esas alarak kamu politikalarında etik yönetim, sürdürülebilir kalkınma ve dayanışma ilkelerini daha ileri düzeyde uygulamaları istenmektedir. Ayrıca; Avrupa kentsel müktesebatının önemi, kentliler ile kasaba halklarının aktif katılımı ve bilinçlendirilmesi, etkin ve düzenli denetim mekanizmaları içeren bir yönetim anlayışının hayata geçirilmesi, kentsel ekolojinin korunması ve geliştirilmesi, kentsel alanlarda yaşayanlar arasındaki ciddi mekânsal farklılıkların giderilerek sosyal uyumun sağlanması, kentler ve kasabalar arasında “kent diplomasisi” kurulması, yerel alanların kültür ve kimliklerinin korunması, iletişim imkânını artıran akıllı ve dijital kentler oluşturulması konuları üzerinde durulmuştur.

IV.5. Yerel Gündem 21

1992 yılında Rio'da düzenlenen BM Yeryüzü Zirvesi'nde "*sürdürülebilir kalkınma*", tüm insanlığın 21. yüzyıldaki ortak hedefi olarak benimsenmiştir. Bu doğrultuda, 21. yüzyılda çevre ve kalkınma sorunlarıyla başa çıkılmasına ve sürdürülebilir kalkınma hedefine ulaşılmasına yönelik ilkeleri ve eylem alanlarını ortaya koyan "Gündem 21" başlıklı Eylem Planı, Zirve'nin temel çıktısı olarak, BM üyesi ülkelerce kabul edilmiştir.

Eylem Planında; insanlığın temel ihtiyaçlarının karşılanması, yaşam koşullarının iyileştirilmesi, ekosistemlerin korunması ve yönetilmesi, ayrıca gelecekte insanlara yaşanılabilir bir dünya bırakılması da temel hedefler olarak ortaya konulmaktadır. (Duru, 2003, s.130)

Gündem 21, hedeflenen amaçların gerçekleştirilmesi ile ilgili sorunların neler olduğu, ne şekilde çözülebilecekleri, hangi alanlarda kimlere ne kadar sorumluluk düştüğünü belirten üç ana, bir de tamamlayıcı kısımdan oluşan toplam 40 bölümlük bir metindir. (Kayan, 2005, s.2)

Gündem 21, kendi içerisinde eşitsizliklere, yoksulluğa, açlığa, hastalıklara, cehalet ve eko-sistemlerdeki var olan ve süre giden kötüleşmeye dikkat çekmekle birlikte söz konusu sorunların giderilmesi için de uluslararası ortaklık kavramını da gündeme getirmektedir.

Gündem 21'in 28. Bölümünde; yerel yönetimlerin öncülüğünde, sivil toplumun ve diğer paydaşların, birlikte kendi sorunlarını ve önceliklerini saptayarak, kentleri için "21. yüzyılın yerel gündemi" ni oluşturmaları karara bağlanmıştır. Yerel düzeyde "sürdürülebilir kalkınma" ya yönelik katılımcı eylem planlaması süreci niteliğindeki Yerel Gündem 21, dünyada ve

Türkiye'de sergilediği özellikleriyle, 21. yüzyılın demokratik "yerel yönetim" anlayışını ifade etmektedir.

Rio Zirvesi'nden bu yana dünya ölçeğinde YG-21 uygulamalarının sonuçları, en iyi ifadesini, Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreterliği'nin değerlendirmesinde bulmaktadır: "YG-21 girişimleri, yerel düzeyde katılımın en başarılı şemsiyesi olmuştur".

Eylül 2000'de, "yeni binyılın başlangıcında", New York'ta yapılan Binyıl Zirvesi'nde dünya liderleri, yüksek beklentili bir gündem üzerinde uzlaşmışlardır. Zirve'de kabul edilen Binyıl Bildirgesi'nde, yirmi birinci yüzyılın uluslararası ilişkileri açısından zorunlu görülen temel değerler, "özgürlük, eşitlik, dayanışma, hoşgörü, doğaya saygı ve ortak sorumluluk" olarak tanımlanmıştır. Liderler, "küreselleşmenin tüm insanlık için olumlu bir güce dönüştürülmesi" ve bu ortak değerlerin yaşama geçirilmesine yönelik sekiz hedef ("Binyıl Kalkınma Hedefleri") (BKH) belirlemişlerdir. Bu kalkınma hedefleri; mutlak yoksulluk ve açlığı ortadan kaldırmak, herkesin temel eğitim almasını sağlamak, kadınların durumunu güçlendirmek ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak, çocuk ölümlerini azaltmak, anne sağlığını iyileştirmek, İnsan Bağışıklık Yetmezlik Virüsü (HIV)/Edinsel Bağışıklık Yetmezliği Sendromu (AIDS), sıtma ve diğer salgın hastalıkların yayılımını durdurmak, çevresel sürdürülebilirliği sağlamak ve kalkınma için küresel ortaklıklar geliştirmek olarak belirtilmiştir. Bildirge'de, bu hedeflere ulaşmadaki başarının her ülkede " kendi iradelerine dayalı demokratik ve katılımcı yönetim" olarak tanımlanan "iyi yönetim" e bağlı olduğu belirtilmekte ve Gündem 21'de belirtilen "sürdürülebilir kalkınma" ilkelerine verilen destek vurgulanmaktadır.

YG-21, kentlerin *sürdürülebilir kalkınma politikalarını* kendilerinin gerçekleştirmesini, bunu yaparken de o kentte yaşayan halkın bu ideale katılımının sağlanmasını amaçlayan bir eylem planıdır. Ana düşünce; kamu, özel ve sivil toplum kuruluşları ile tüm kent halkının bir araya gelerek kenti yönetmeleridir.

Türkiye'deki YG-21 uygulamaları, 1997 yılı sonunda, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)'nın desteğiyle, Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı (UCLG-MEWA)'nın koordinatörlüğünde yürütülen "Türkiye'de Yerel Gündem 21'lerin Teşviki ve Geliştirilmesi" Projesi ile başlamıştır. Bu projenin başarısı üzerine, Ocak 2000'de "Türkiye'de Yerel Gündem 21'lerin Uygulanması" başlığını taşıyan ikinci aşama projesi başlatılmıştır. Bu dönemde çeşitli alt-projelerin başlatılması ve yeni katılımlarla proje

ortağı yerel yönetimlerin sayısının 50'yi aşması sonrasında, YG-21 uygulamaları "proje" çerçevesinden çıkarılarak, "Türkiye YG-21 Programı"na dönüştürülmüştür. Program'ın, "Türkiye YG-21 Yönetişim Ağı Yoluyla BM Binyıl Bildirgesi Hedefleri ve Johannesburg Uygulama Planı'nın Yerelleştirilmesi" başlıklı üçüncü aşama projesi, Mayıs 2004'de başlamış ve Kasım 2006'da sona ermiştir.

Türkiye YG-21 Programı'nın yeni (dördüncü) aşama projesi, "Türkiye'de YG-21 Yönetişim Ağı Kanalıyla BM Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin Yerelleştirilmesi" başlığını taşımaktadır. Önceki aşamaların birikimi üzerine temellenen bu Proje, yerel düzeyde BM BKH'ne en yüksek önceliğin verilmesinin teşviki yoluyla merkezi yönetimin BKH konusundaki taahhütlerinin yerelleştirilmesini amaçlamaktadır.

Yeni aşama projesinin temel hedefleri şunlardır: Ulusal ve yerel düzeylerde BKH yerelleştirilmesi ve bu hedeflere ulaşılmasının temel ve vazgeçilmez yöntemi olarak "yerel yönetim" in teşviki amacıyla, "Kentimiz BM Binyıl Kalkınma Hedefleri'ni Destekliyor!" başlıklı bir kampanya başlatılması; Yerel yönetimlerin ve Kent Konseyleri'nin, BKH'nin gerçekleştirilmesini izleme ve destekleme konusundaki kapasitelerinin, yerel yönetim uygulamalarının geliştirilmesi ve içselleştirilmesi yoluyla güçlendirilmesi; BKH'nin yerelleştirilmesine yönelik destek, izleme ve değerlendirme mekanizmaları geliştirilmesi; ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ve bünyesindeki yerel odalar ve borsalar ile kurumsal ortaklık ve işbirliği içerisinde, "en iyi uygulama" örneği oluşturacak ortaklıklar geliştirilmesinin teşviki Dördüncü aşama Proje Dokümanı, T.C. Bakanlar Kurulu tarafından onaylandıktan sonra, "Milletlerarası Antlaşma" olarak, 24 Nisan 2007 tarih ve 26502 sayılı T.C. Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Böylelikle, ulusal ve yerel düzeylerdeki uygulamalar açısından güçlü bir yasal dayanak sağlanmıştır.

Kalkınmanın sürdürülebilirliğinin sağlanması, katı, sıvı ve gaz atıkların çevreyi tahrip etmelerinin önlenmesi, estetik değerlere önem verilmesi, akarsular, yeraltı suları ve kaynak sularının kirlenmesinin önlenmesi, işsizliğin ve yoksulluğun önlenmesi, enerji, su ve diğer doğal kaynakların gereğinden fazla tüketilmemesi, tarihi ve kültürel mirasların en iyi şekilde korunması, kıyılar, göller ve sulak alanların korunması, insanların sağlıklı olabilmesi ve sağlıklı nesiller yetiştirilebilmesi, çocuklar, gençler ve yetişkinlerin çevre ile ilgili konularda eğitilmeleri, nüfus planlamasına yönelik önlemlerin alınması YG-21'in ilgi alanlarından bazıları olarak dikkat çekmektedir.

YG-21 uygulamasının hedef yararlanıcıları genel anlamda yerel topluluklardır. Bu bağlamda, kadının kentsel yaşama etkin katılımının artırılması, gençler, yaşlılar, çocuklar ve engelliler gibi özel ilgi gerektiren gruplara da daha fazla fırsat yaratmayı hedefleyen politikalara ve uygulamalara özel önem verilmektedir..

Gündem 21' in 28 inci bölümünde, YG-21 kavramının getirilmesinin yanında yerel yönetimlerin halka en yakın yönetim kademesi olduğu da belirtilerek, yerel yönetimlerin kendi halkları için katılımcı bir süreci başlatmaları, kendi YG-21'lerini oluşturmaları, yerel yönetimler arasında işbirliğini sağlama, yerel yönetimler arasında bilgi alışverişini artırma, yerel yönetimlerdeki karar alma, planlama ve uygulama süreçlerine toplumun tüm kesimlerini dâhil edebilme temel hedef olarak dikkati çekmektedir.

YG-21 gönüllülük ilkesine dayandığı için sivil toplum hareketi niteliği de taşımaktadır. Bu sürecin amaçlarından biri tanesi yerel demokrasiyi gerçekleştirmek olduğu için, çalışmalar herkese açıktır (GÖYMEN, 1999, s,32).

YG-21 uygulamaları yerel demokrasi bilincinin gelişmesine ve yerel halkta, yaşadığı kentin sorunlarını sahiplenebilme duygusunun oluşmasına neden olduğu gibi, YG-21 bünyesinde çalışanlar gönüllü ve belli bir kısmı da kendi alanında uzman olduğu için, belediyelere kendi personelini, malzemesini ve parasını kullanmadan da yerel sorunları çözebilme modelini sunmaktadır (Kayan, 2005, s.12-16; Kayan, 2006, s.32-35).

Ülkemizde, YG-21 Programı kapsamında oluşturulan başlıca yerel yönetim mekanizmaları; kent konseyleri, çalışma grupları, kadın ve gençlik meclisleri, mahalle ölçekli katılımcı yapılar ve özel ilgi grupları kapsamındaki çocuklar, yaşlılar ve engelliler platformlarından oluşmaktadır.

IV.6. Habitat

Latince kökenli bir kavram olan Habitat'ın en kısa tanımı; bir canlının doğal yaşama ortamı, gelişmesini tamamladığı her zaman tanımlanabilen ve fiziki sınırları belli olan bir bölgedir.

1976 yılında Kanada'nın Vancouver kentinde BM İnsan Yerleşimleri Konferansı – Habitat-I toplantısı yapılmıştır. Bu toplantıda özellikle kalkınma yolundaki ülkelerin

karşılaştıkları kentleşme ve konut sorunlarının çözümüne katkıda bulunabilmek ve iskân konularında uluslararası çapta işbirliğini sağlayabilmek amacıyla BM Örgütünün içerisinde uzmanlaşacak bir merkez oluşturulması fikri yaygın kabul görmüş ve hemen akabinde BM Genel Kurulunun 19 Aralık 1977 tarih ve 32/167 sayılı kararı ile BM İnsan Yerleşimleri Merkezi (Habitat) ve BM İnsan Yerleşimleri Komisyonu kurulmuştur.

Dünya nüfusu kontrolsüz bir biçimde hızla artmakta, buna mukabil kısıtlı olan doğal kaynaklar ise tükenmektedir. Gelişmekte olan ülkelerdeki kentsel ve kırsal yerleşimlerin kalitesi hızla kötüleşmekte ve insanın dünya üzerindeki yaşamı giderek büyük bir çıkmaza doğru yol almaktadır. Bu olumsuzluğun farkında olan uluslararası toplum, 1990'lı yıllardan başlayarak bir dizi BM toplantıları gerçekleştirmiş ve alınabilecek önlemleri belirlemeye çalışmıştır. 1990'lı yıllardan başlayarak yapılan bu toplantılar sırası ile; 1992 Rio Çevre ve Kalkınma Konferansı, 1993 Viyana İnsan Hakları Dünya Konferansı, 1995 Kopenhag Sosyal Kalkınma Konferansı ve 1996 Habitat II-İnsan Yerleşimleri Dünya Konferansıdır. Habitat II İnsan Yerleşimleri Dünya Konferansını diğer konferanslardan ayıran özellik, Konferansın devletlerarası niteliğinin değişmiş olması ve sivil toplum kuruluşları, platformlar ve sivil inisiyatiflerin konferansta etkin rol almış ve katkıda bulunmuş olmalarıdır.

Habitat II Konferansının mesajı; devletlerin, insan yerleşimleri yönetimine ilişkin var olan sorumluluklarının bir kısmının, kabul edilir ölçüler içinde farklı düzeylere devredilmesi gerektiği olmuştur. Bu konferansla, ülkeler ve diğer uluslararası kuruluşlar tarafından, sadece hükümetlerin aldığı kararlar ve uygulamalarla çözümlere ulaşılamadığı tespiti yapılmış ve böylelikle yeni prensipler ve politikalar doğmuştur.

Habitat II Konferansı, kentsel ve kırsal yerleşimlerin sürdürülebilirliğini ve yeterli barınak ve konut sorunlarını küresel düzeyde sorgulamış, ülkelerin bu sorunlarla baş edebilmesi için yönetsel, toplumsal ve ekonomik bir dizi çağdaş politika ve reforma işaret ederek herkese yeterli konut ve sürdürülebilir insan yerleşimleri oluşturulmasını temel amaç edinmiştir. Bu amaçlara ulaşmak için ise Habitat felsefesi olarak Kentine Sahip Çıkmak, Çözümde Ortaklık ve Aktif Katılım kabul edilmiştir.

Konferansın uluslararası düzeyde kabul gören Karar Belgeleri olan İstanbul Deklarasyonu ve Habitat Gündemi uluslararası bir müzakere ortamında hazırlanmış ve ilk beş yıl için eylem planları ortaya koymuştur.

Kamu yönetiminde yeniden yapılanma çalışmaları kapsamında, mahalli idareler ile ilgili yasalar yeni kamu yönetimi anlayışına uygun olarak yeniden düzenlenmiştir. Bu çerçevede; başta 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu, 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun olmak üzere mahalli idare alanını düzenleyen temel yasalar uygulamaya konulmuştur.

Mahalli idareler alanında uygulamaya giren yeni yasaların ortaya koyduğu temel düzenlemelerde, insanımızın hayatını kolaylaştıran, daha etkin ve kaliteli hizmet sunumunu esas alan, kaynakların ekonomik ve verimli kullanılmasıyla hizmet arzını artıran ve çağdaş hizmet uygulamalarını hedefleyen bir yaklaşım benimsenmiştir. Yeni yasalarda ortaya konulan temel ilkeleri şu şekilde özetlemek mümkündür.

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile katılımcı, şeffaf, hesap verebilir, daha demokratik ve vatandaş odaklı bir idari yapılanma amaçlanmıştır. Özel idarede valinin konumu yeniden düzenlenerek, valinin il genel meclisine başkanlık yapmasına son verilmiş, il genel meclisinin kendi başkanını seçmesine imkân tanınmış ve özel idarede profesyonel bir idari yapılanma öngörülmüştür.

5393 sayılı Belediye Kanunu çerçevesinde; belediye kuruluşu için yeni esaslar benimsenerek belediye kurulmasındaki nüfus eşiği 5.000'e yükseltilmiş, belirli hallerde belediye ve köylerin tüzel kişiliklerinin kaldırılmasına ve bunların hizmet sunum kapasitesi daha elverişli olan belediyeye katılmasına imkân verilmiştir. Belediye ve mücavir alan sınırlarında bütün işyerlerinin ruhsatlandırma yetkisi belediyelere devredilmiş, belediye meclislerinin her ay toplanması ve belli bir nüfusun üstündeki belediyelerde meclislerin denetim komisyonu kurması hüküm altına alınarak çok daha fonksiyonel bir meclis yapısı ihdas edilmiştir. Belediyelerin kendi kararlarını kendi yetkili organları vasıtasıyla alması ve uygulaması genel kural haline

getirilmiş, gereksiz vesayet uygulamaları kaldırılmış ve belediye meclis kararlarının mülki idare amirleri tarafından onaylanması işlemine son verilmiştir. Belediye teşkilatının norm kadro ilke ve standartlarına göre oluşturulması hüküm altına alınarak kadro ihdas, iptal ve değişiklikleri belediye meclislerinin yetkisine bırakılmıştır. Belediyelerin arsa ve konut üretmesi hususunda diğer kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği ve ortak proje yürütmesine imkân tanınmış ve karar süreçlerinde sivil katılımı arttırmak amacıyla kent konseyleri oluşturulmuş ve vatandaşların belediye hizmetlerine gönüllü katılımına ilişkin esaslar getirilmiştir.

5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu çıkarılarak mahalli idare birlikleri müstakil bir yasada düzenlenmiştir. Bu Kanundaki düzenlemelerle; su, atık su, katı atık ve benzeri altyapı hizmetleri ile çevre ve ekolojik dengenin korunmasına ilişkin projelerin zorunlu kılması durumunda Bakanlar Kurulu kararı ile ilgili mahallî idarelerin, bu amaçla kurulmuş birliğe üyeliği zorunlu hale getirilmiş; birliklerde norm kadro esasını benimsenmiş, ilçelerde tüm köylerin iştiraki ile o ilçenin adını taşıyan, köylere hizmet götürme birliklerinin kurulması öngörülmüş, köylere götürülecek merkezi idare hizmetlerine ait ödeneklerin bu birliklere aktarılması suretiyle hizmetlerin görülmesine imkân sağlanmıştır. Köylere hizmet götürme birlikleri fonksiyonel hale getirilmiş, mahallî idarelerin menfaatlerinin korunması, gelişmelerine yardımcı olunması, personelinin eğitilmesi ve mahallî idarelerle ilgili kanun hazırlıklarında görüş bildirilmesi amacıyla il özel idarelerini ve belediyeleri temsil etmek üzere ülke düzeyinde sadece birer birlik kurulması hükme bağlanmıştır. Kültür ve turizmi koruma ve gelişim bölgeleri ile turizm merkezlerinde, alanın bütüncül bir anlayışla korunması, geliştirilmesi, tanıtımı, kültür ve turizme ilişkin sosyal ve teknik altyapının gerçekleştirilmesi ve işletilmesi amacıyla alandaki bütün mahalli idarelerin katılımı ile turizm altyapı hizmet birliklerinin kurulması ve bu birliklerde, alandaki turizm belgeli konaklama tesislerinin ve deniz turizmi tesislerinin temsiline imkân tanınmıştır.

Öte yandan, genel bütçe vergi gelirlerinden il özel idareleri ve belediyelere aktarılan paylar konusunda yeni ilke ve esaslar ihdas eden bir yasal düzenleme yapılmıştır. Mahalli idarelerin gelirlerinde önemli artışlar sağlayan bu Kanunla diğer bazı önemli esaslar da ortaya konulmuştur. 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkındaki Kanun ile pay dağıtımına ilişkin yeni ilkeler ortaya konulmuştur.

Böylece; il özel idarelerinin hizmet alanına göre; yüzölçümleri, köy sayıları, kırsal alan nüfusları ve gelişmişlik endeksi gibi birçok unsur da pay dağıtım sistemine dâhil edilerek hizmet alanı ve ihtiyacı yüksek yörelere daha fazla kaynak aktarılması mümkün hale gelmiştir.

Diğer taraftan, belediye pay dağıtım sisteminde de yeni esaslar getirilmiştir. Bu kapsamda, belediyelere ayrılan payın yüzde 80'lik kısmı nüfusa ve yüzde 20'lik kısmının ise gelişmişlik endeksine göre dağıtılması esası getirilmiştir.

Ülkemizdeki belediye sayısındaki sürekli artış eğilimi, çok düşük nüfuslu ve hizmet üretemeyen belediyelerin oluşmasına yol açmıştır. Bu sakıncaların giderilmesi amacıyla, 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile büyükşehirler dâhilindeki ilk kademe belediyelerinin tüzel kişiliğine son verilmiştir. Ayrıca 6360 sayılı Kanunla büyükşehirlerdeki belde belediyeleri kapatılmış ve belediye sayısında önemli bir düşüş meydana gelmiştir.

2015 yılında Mahalli İdareler alanında yapılan mevzuat düzenlemeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:9

Mevzuat Düzenlemeleri

Sıra No	Adı	Amacı	Resmi Gazete Tarih ve Sayısı
1	6645 sayılı İş Sağlığı Ve Güvenliği Kanunu İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanununda yapılan değişiklikle yapılardaki asansörlerin tescili, yıllık periyodik bakımlarına ilişkin düzenlemeler yapılmış, bu hususta yetkilendirilen kuruluşların sahip olması gereken şartlar belirlenmiştir. Ayrıca, 5393 sayılı Kanunda yetkinin usulüne göre kullanılmaması halinde uygulanacak cezai müeyyideye ilişkin hüküm eklenmiştir.	23/04/2015-29335

Sıra No	Adı	Amacı	Resmi Gazete Tarih ve Sayısı
2	Belediye Meclisi Çalışma Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	Meclis başkanı ile belediye başkan yardımcılarının komisyonlarda üye olarak görev alabilmesine yönelik düzenleme yapılmıştır.	08/01/2015-29230
3	İl Genel Meclisi Çalışma Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	İl genel meclisi başkanının komisyonlarda üye olarak görev alabilmesine yönelik düzenleme yapılmıştır.	08/01/2015-29230
4	Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik	Belediyelerin mevcut durumları analiz edilerek norm kadro standartları cetvellerinde ihtiyaca göre bazı değişiklikler yapılmış olup, ihtiyaca binaen personel kadroları belli bir sistematik içerisinde artırılmıştır.	02/04/2015-29314
5	Mahalli İdareler Uzlaşma Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	İl özel idaresi ve belediye uzlaşma komisyonlarında görev alacak personel yeniden belirlenmiş ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim Kontrol Kanunu ile Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelik çerçevesinde Yönetmelikte geçen "hesap işleri servisi" ibareleri "mali hizmetler birimi" olarak değiştirilmiştir.	07/03/2015-29288

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

2015 yılında Mahalli İdarelerde; bir kanun, dört yönetmelik değişikliği yapılmıştır.

Mahalli idarelerin insan kaynaklarını; memur, sözleşmeli personel ve işçi statüsünde çalışan personel oluşturmaktadır.

VI.1. Mahalli İdarelerin Personel Sayıları

2014 ve 2015 yıllarına ait, türleri itibarıyla mahalli idarelerin personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:10

Türleri İtibarıyla Mahalli İdarelerin Personel Sayıları

Mahalli İdare Türü	Memur		Sözleşmeli Personel		İşçi				Toplam	
	2014	2015	2014	2015	Sürekli		Geçici		2014	2015
					2014	2015	2014	2015		
İl Özel İdaresi	7.197	5.413	230	260	12.321	9.518	606	188	20.354	15.379
Belediyeler	104.974	97.918	3.620	8.407	86.207	69.487	5.999	4.972	200.800	180.784
Belediye Bağlı İdareleri	13.383	13.426	366	1.173	21.587	17.006	286	679	35.622	32.284
Mahalli İdare Birlikleri	707	243	422	197	396	401	723	366	2.248	1.207
Toplam	126.261	117.000	4.638	10.037	120.511	96.412	7.614	6.205	259.024	229.654

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

2015 yılı itibarıyla mahalli idarelerde çalışan toplam 229.654 personelin; 180.784'ü belediyelerde, 15.379'u il özel idarelerinde, 32.284'ü belediye bağlı idarelerinde, 1.207'si mahalli idare birliklerinde (KHGB hariç) çalışmaktadır.

VI.1.1. Hizmet Grupları İtibarıyla Mahalli İdarelerde Çalışan Memur Sayıları

2014 ve 2015 yıllarında mahalli idarelerde çalışan memur sayıları hizmet grupları itibarıyla aşağıda gösterilmiştir:

Tablo:11

Hizmet Grupları İtibarıyla Mahalli İdareler Memur Sayıları

Yıl	Yönetici ve Nitelikli Personel	İdari Personel	Teknik Personel	Sağlık Personeli	Yardımcı Hizmetler Personeli	Zabıta Personeli	İtfaiye Personeli	Diğer Kadrolardaki Personel	Toplam Memur Sayısı
2014	15.623	40.137	33.766	3.085	3.429	16.818	10.124	3.278	126.261
2015	12.199	34.904	34.495	3.060	2.933	16.171	8.815	4.423	117.000

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

2015 yılı itibarıyla mahalli idarelerde çalışan toplam 117.000 memurun 12.199'u yönetici ve nitelikli, 34.904'ü idari, 34.495'i teknik, 3.060'ı sağlık, 2.933'ü yardımcı hizmetler, 16.171'i zabıta, 8.815'i itfaiye, 4.423'ü diğer kadrolardaki personeldir.

VI.1.2. Mahalli İdarelerin Sözleşmeli Personel Sayıları

2014 ve 2015 yıllarında mahalli idarelerde görev yapan sözleşmeli personel sayıları aşağıda belirtilmiştir:

Tablo:12

Mahalli İdarelerin Sözleşmeli Personel Sayıları

Mahalli İdare Türü	Tam Zamanlı Çalışan Personel Sayısı		Kısmi Zamanlı Çalışan Personel Sayısı		Toplam	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015
İl Özel İdareleri	230	260	64	19	294	279
Belediyeler	3.620	8.407	571	505	4.191	8.912
Belediye Bağlı İdareleri	366	1.173	0	0	366	1.173
Mahalli İdare Birlikleri	422	197	84	50	506	247
Toplam	4.638	10.037	719	574	5.357	10.611

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

2015 yılı itibarıyla mahalli idarelerde; 10.037'i tam zamanlı, 574'ü kısmi zamanlı olmak üzere toplam 10.611 sözleşmeli personel çalışmaktadır.

VI.1.3. Mahalli İdarelerin İşçi Sayıları

2014-2015 yıllarına ait mahalli idarelerin işçi sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:13

Mahalli İdarelerin İşçi Sayıları

Mahalli İdare Türü	Sürekli İşçi Sayısı		Geçici İşçi Sayısı	
	2014	2015	2014	2015
İl Özel İdareleri	12.321	9.518	606	188
Belediyeler	86.207	69.487	5.999	4.972
Belediye Bağlı İdareleri	21.587	17.006	286	679
Mahalli İdare Birlikleri	396	401	723	366
Toplam	120.511	96.412	7.614	6.205

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

2015 yılı itibarıyla mahalli idarelerde 96.412 sürekli işçi, 6.205 geçici işçi çalışmaktadır.

VI.1.4. Mahalli İdarelerde Hizmet Satın Alma Yöntemiyle Çalıştırılan Personel Durumu

2014-2015 yıllarına ait mahalli idarelerin hizmet satın alma yöntemiyle çalıştırılan personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:14

Mahalli İdarelerde Hizmet Satın Alma Yöntemiyle Çalıştırılan Personel Sayıları

Mahalli İdare Türü	Hizmet Satın Alma Yöntemiyle Çalıştırılan Toplam Personel Sayısı	
	2014	2015
İl Özel İdareleri	1.850	3.176
Belediyeler	195.180	268.588
Belediye Bağlı İdareleri	25.872	39.796
Mahalli İdare Birlikleri	470	614
Toplam	223.372	312.174

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

2015 yılı itibarıyla mahalli idarelerde; 312.174 personel hizmet satın alma yöntemiyle çalışmaktadır. Bunun 3.176'sı il özel idarelerinde, 268.588'i belediyelerde, 39.796'sı belediye

bağlı idarelerinde ve 614'ü mahalli idare birliklerindedir. Mahalli idarelerde çalışan kadrolu personel sayısında azalma trendi gözlenmekle beraber, hizmet satın alma yöntemiyle personel çalıştırmada sürekli bir artış gözlemlenmektedir.

VI.1.5. Toplam Kamu Personeli Sayısı ve Mahalli İdarelerin Personel Durumu

2014 ve 2015 yıllarına ait toplam kamu personel sayıları ve mahalli idarelerdeki personel sayıları karşılaştırmalı olarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:15

Mahalli İdareler Personelinin Toplam Kamu Personeli İçindeki Oranı

Personel Türü	2014			2015		
	Toplam Kamu Personeli	Toplam Mahalli İdareler Personeli	Mahalli İdareler Personeli/ Toplam Kamu Personeli (%)	Toplam Kamu Personeli	Toplam Mahalli İdareler Personeli	Mahalli İdareler Personeli/ Toplam Kamu Personeli (%)
Memur	2.425.177	126.261	5,21	2.517.756	117.000	4,65
Sözleşmeli Personel	97.595	4.638	4,75	119.396	10.037	8,41
Sürekli İşçi	274.390	120.511	43,92	252.537	96.412	38,18
Geçici İşçi	18.372	7.614	41,44	26.442	6.205	23,47
Toplam*	3.263.777	259.024	7,94	3.391.945	229.654	6,77

* Toplam kamu personeli sayısına kapsam dışı işçi sayısı (3.614) da dahildir.

Kaynak: DPB, <http://www.dpb.gov.tr> ve MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

Türkiye’de kamuda istihdam edilen personel sayısı 3.391.945’dir. Bunun 229.654’ü mahalli idareler personelidir. Mahalli idarelerin kamu istihdamı içindeki payı % 6,77’ye karşılık gelmektedir. Mahalli idarelerin toplam kamu personeli içindeki payın düşüşünün en önemli nedeni 6360 sayılı kanunla belediyelerde çalışan norm ve ihtiyaç fazlası 15.327 personelin kamu kurumlarına devrinden kaynaklanmaktadır. Mahalli idarelerdeki memur sayısının kamuda çalışan toplam memur sayısı içindeki oranı % 4,65, mahalli idarelerdeki sözleşmeli personel sayısının kamuda çalışan toplam sözleşmeli personel sayısı içindeki oranı % 8,41, mahalli idarelerdeki sürekli işçi sayısının kamuda çalışan toplam sürekli işçi sayısı içindeki oranı % 38,18, mahalli idarelerdeki geçici işçi sayısının kamuda çalışan toplam geçici işçi sayısı içindeki oranı ise % 23,47’dir.

5393 sayılı Belediye Kanununun 49 uncu maddesi ile getirilen sınırlama belediyeleri personel istihdamı konusunda daha dikkatli davranmaya yöneltmiştir. 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununa dayanılarak çıkartılan norm kadro

yönetmelikleri ile mahalli idarelerde personel istihdamına belli bir disiplin getirilmiştir. 5393 sayılı Belediye Kanununun 49 uncu maddesi nitelikli personel istihdamını kolaylaştıran hükümler ihtiva etmektedir.

VI.2. İl Özel İdarelerinin İnsan Kaynakları

İl özel idaresi teşkilatı; genel sekreterlik, malî işler, sağlık, tarım, imar, insan kaynakları, hukuk işleri birimlerinden oluşur. İlin nüfusu, fiziki ve coğrafi yapısı, ekonomik, sosyal, kültürel özellikleri ile gelişme potansiyeli dikkate alınarak norm kadro sistemine ve ihtiyaca göre oluşturulacak diğer birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi il genel meclisinin kararıyla olur. Bu birimler müdürlük şeklinde kurulur. İlçelerde, özel idare işlerini yürütmek amacıyla kaymakama bağlı ilçe özel idare teşkilâtı oluşturulabilir.

İl özel idarelerinin norm kadroları, 10.06.2007 tarihli ve 26548 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “İl Özel İdareleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelik” te belirtilen esaslar çerçevesinde il genel meclisi kararıyla belirlenir. İl özel idarelerinde sözleşmeli personel ile kısmi zamanlı sözleşmeli personel çalıştırılması hususunda Belediye Kanununun 49 uncu maddesi hükümleri uygulanır. Kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilmekte olan memurlar, valinin talebi, kendilerinin isteği ve kurumlarının muvafakatiyle il özel idarelerinin birim müdürü ve üstü yönetici kadrolarında görevlendirilebilirler.

VI.2.1. Hizmet Grupları İtibarıyla İl Özel İdareleri Personel Sayıları

2014 ve 2015 yıllarına ait hizmet grupları itibarıyla il özel idarelerinin personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:16

Hizmet Grupları İtibarıyla İl Özel İdareleri Personel Sayıları

Yıl	Yönetici Personel ve Nitelikli	İdari Personel	Teknik Personel	Sağlık Personeli	Yardımcı Hizmetler Personeli	Diğer Kadrolardaki Personel	Toplam Memur Sayısı	Sözleşmeli Personel	İşçi		Toplam
									Sürekli	Geçici	
2014	1.374	2.450	2.341	34	433	566	7.197	230	12.321	606	20.354
2015	976	1.809	2192	29	280	127	5.413	260	9.518	188	15.379

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

İl özel idarelerinde; 5.413 memur, 260 sözleşmeli personel, 9.518 sürekli işçi, 188 geçici işçi olmak üzere toplam 15.379 personel istihdam edilmektedir.

VI.3. Belediyelerin İnsan Kaynakları

Belediye teşkilâtı norm kadroya uygun olarak; yazı işleri, malî hizmetler, fen işleri ve zabıta birimlerinden oluşur. Beldenin nüfusu, fizikî ve coğrafi yapısı, ekonomik, sosyal ve kültürel özellikleri ile gelişme potansiyeli dikkate alınarak, norm kadro ilke ve standartlarına uygun olarak gerektiğinde, sağlık, itfaiye, imar, insan kaynakları, hukuk işleri ve ihtiyaca göre diğer birimler oluşturulabilir. Bu birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi belediye meclisinin kararıyla olur.

Büyükşehir belediyesi teşkilâtı; norm kadro esaslarına uygun olarak genel sekreterlik, daire başkanlıkları ve müdürlüklerden oluşur. Birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi büyükşehir belediyesi meclisinin kararı ile olur.

Belediye ve Büyükşehir Belediyesi norm kadroları, 22.02.2007 tarihli ve 26442 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Belediye ve Bağlı Kuruluşları İle Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke Standartlarına Dair Yönetmelik” çerçevesinde belediye veya büyükşehir belediye meclisi tarafından belirlenir.

Belediye ve bağlı kuruluşlarında, norm kadroya uygun olarak çevre, sağlık, veterinerlik, teknik, hukuk, ekonomi, bilişim ve iletişim, plânlama, araştırma ve geliştirme, eğitim ve danışmanlık alanlarında avukat, mimar, mühendis, şehir ve bölge plâncısı, çözümleyici ve programcı, tabip, uzman tabip, ebe, hemşire, veteriner, kimyager, teknisyen ve tekniker gibi uzman ve teknik personel yıllık sözleşme ile çalıştırılabilir. Sözleşmeli personel eliyle yürütülen hizmetlere ilişkin boş kadrolara ayrıca atama yapılamaz.

Avukat, mimar, mühendis (inşaat mühendisi ve harita mühendisi olmak kaydıyla) ve veteriner kadrosu bulunmayan veya işlerin azlığı nedeniyle bu unvanlarda kadrolu personel istihdamına ihtiyaç duyulmayan belediyelerde, bu hizmetlerin yürütülmesi amacıyla, haftanın ya da ayın belirli gün veya saatlerinde kısmi zamanlı olarak sözleşme ile personel çalıştırılabilir. Kısmi zamanlı olarak çalıştırılacak personel sayısı yukarıda belirtilen her unvan için birden fazla olamaz ve bunlarla yapılacak sözleşme süresi takvim yılını aşamaz.

Belediyenin yıllık toplam personel giderleri, gerçekleşen en son yıl bütçe gelirlerinin 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarın yüzde otuzunu aşamaz. Nüfusu 10.000’in altında olan belediyelerde bu oran yüzde kırk olarak uygulanır. Yıl içerisinde aylık ve ücretlerde beklenmedik bir artışın

meydana gelmesi sonucunda personel giderlerinin söz konusu oranları aşması durumunda, cari yıl ve izleyen yıllarda personel giderleri bu oranların altına ininceye kadar yeni personel alımı yapılamaz.

VI.3.1. Hizmet Grupları İtibarıyla Belediyelerin Personel Sayıları

2014 ve 2015 yıllarına ait, hizmet grupları itibarıyla belediyelerin personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:17

Hizmet Grupları İtibarıyla Belediyelerin Personel Sayıları

Yıl	Yönetici Personel ve Nitelikli	İdari Personel	Teknik Personel	Sağlık Personeli	Yardımcı Hizmetler Personeli	Zabıta Personeli	İtfaiye Personeli	Diğer Personel	Toplam Memur Sayısı	Sözleşmeli Personel	İşçi		Toplam
											Sürekli	Geçici	
2014	11.998	32.594	26.287	2.860	2.893	16.597	9.924	1.820	104.974	3.620	86.207	5.999	200.800
2015	9.319	27.679	27.198	2.845	2.490	16.161	8.815	3.411	97.918	8.407	69.487	4.972	180.784

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

Belediyelerde 97.918 memur, 8.407 sözleşmeli personel, 69.487 sürekli işçi, 4.972 geçici işçi olmak üzere; toplam 180.784 personel istihdam edilmektedir.

VI.3.2. Belediye Türlerine Göre İnsan Kaynakları

2015 yılına ait belediyelerin türlerine göre personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:18

Belediye Türlerine Göre Personel Sayıları

Belediye Türü	Yönetici Personel ve Nitelikli	İdari Personel	Teknik Personel	Sağlık Personeli	Yardımcı Hizmetler Personeli	Zabıta Personeli	İtfaiye Personeli	Diğer Kadrolardaki Personel	Toplam Memur Sayısı	Sözleşmeli Personel	İşçi		Toplam
											Sürekli	Geçici	
Büyükşehir Belediyeleri	2.218	7.711	10.704	1.280	580	3.630	6.603	447	33.173	3.094	9.917	330	46.514
İl Belediyesi	895	2.422	2.416	153	192	1.315	978	337	8.708	513	8.573	761	18.555
Büyükşehir İlçe Belediyesi	5.021	14.075	12.194	1.245	1.228	9.611	5	1.770	45.149	3.891	37.287	2.230	88.557
İlçe Belediyeleri	935	2.645	1.535	152	354	1.246	963	555	8.385	720	10.664	1.064	20.833
Belde Belediyeleri	250	826	349	15	136	359	266	302	2.503	189	3.046	587	6.325
Toplam	9.319	27.679	27.198	2.845	2.490	16.161	8.815	3.411	97.918	8.407	69.487	4.972	180.784

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

Belediyelerde çalışan toplam 180.784 kişinin; 46.514'ü büyükşehir belediyelerinde, 18.555'i il belediyelerinde, 88.557'si büyükşehir ilçe belediyelerinde, 20.833'ü ilçe belediyelerinde ve 6.325'i belde belediyelerinde çalışmaktadır.

VI.3.3.Belediye Bağlı İdarelerinin İnsan Kaynakları

2014 ve 2015 yıllarına ait hizmet grupları itibarıyla belediye bağlı idarelerinin personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:19

Hizmet Grupları İtibarıyla Belediye Bağlı İdarelerinin Personel Sayıları

Yılı	Yönetici ve Nitelikli Personel	İdari Personel	Teknik Personel	Sağlık Personeli	Yardımcı Hizmetler Personeli	Diğer Kadrolardaki Personel	Toplam Memur Sayısı	Sözleşmeli Personel	İşçi		Toplam
									Sürekli	Geçici	
2014	2.048	4.897	4.989	179	73	1.196	13.383	366	21.587	286	35.622
2015	1.882	5.333	4.995	181	161	874	13.426	1.173	17.006	679	32.284

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

Bağlı idarelerde; 13.426 memur, 1.173 sözleşmeli personel, 17.006 sürekli işçi, 679 geçici işçi olmak üzere toplam 32.284 personel istihdam edilmektedir.

VI.4. Mahalli İdare Birliklerinin İnsan Kaynakları

Norm kadroya uygun olarak birlik teşkilâtı; birlik müdürü, yazı işleri, malî işler birimleriyle birliğin faaliyet alanına göre kurulacak teknik işler biriminden oluşur. Ülke düzeyinde kurulan birliklerle üye sayısı yüzden fazla olan birliklerde teşkilât, norm kadroya uygun olarak; genel sekreter, yazı işleri ve malî işler birimleriyle birliğin faaliyet alanında olmak ve sayısı üçü geçmemek üzere birlik meclisinin kararıyla kurulacak diğer birimlerden oluşur. Mahalli İdare Birlikleri norm kadroları, 22.02.2007 tarihli ve 26442 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Belediye ve Bağlı Kuruluşları İle Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke Standartlarına Dair Yönetmelik" çerçevesinde birlik meclisi tarafından belirlenir. Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan memurlar, Belediye Kanununda belirtilen esas ve usûllere göre birlik genel sekreteri veya diğer üst yönetici kadrolarında görevlendirilebilir.

VI.4.1. Hizmet Grupları İtibarıyla Mahalli İdare Birliklerinin Personel Sayıları

2014 ve 2015 yıllarına ait hizmet grupları itibarıyla mahalli idare birliklerinin personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:20

Hizmet Grupları İtibarıyla Mahalli İdare Birliklerinin Personel Sayıları

Yılı	Yönetici Personel ve Nitelikli Personel	İdari Personel	Teknik Personel	Sağlık Personeli	Yardımcı Hizmetler Personeli	İtfaiye Personeli	Diğer Kadrolardaki Personel	Toplam Memur Sayısı	Sözleşmeli Personel	İşçi		Toplam
										Sürekli İşçi	Geçici İşçi	
2014	203	196	148	12	30	20	97	707	422	396	723	2.248
2015	28	76	109	6	5	0	19	243	197	401	366	1.207

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

Mahalli idare birliklerinde; 243 memur, 197 sözleşmeli personel, 401 sürekli işçi, 366 geçici işçi olmak üzere; toplam 1.207 personel istihdam edilmektedir. Köylere hizmet götürme birliklerinin personel sayıları bu sayılara dahil değildir.

VII

MAHALLİ İDARELERİN FİZİKİ KAYNAKLARI

VII.1. Mahalli İdarelerin Maddi Duran Varlıkları

2014 ve 2015 yılları itibarıyla mahalli idarelerin maddi duran varlıkları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:21

Mahalli İdarelerin Maddi Duran Varlıkları (1.000 TL)

Aktif (Varlıklar)	2014	2015
Arazi ve Arsalar	85.258.128,5	86.983.256,8
Yer Altı ve Yer Üstü Düzenleri	67.507.061,5	77.754.119,6
Binalar	33.453.037,8	39.070.822,6
Tesis, Makine ve Cihazlar	2.736.462,6	3.799.755,8
Taşıtlar	5.761.517,6	7.513.842,4
Demirbaşlar	2.640.059,3	3.172.370,6
Diğer Maddi Duran Varlıklar	0,0	95.319,8
Birikmiş Amortismanlar (-)	-20.197.160,7	-22.138.733,8
Yapılmakta Olan Yatırımlar	24.477.322,2	28.041.119,4
Yatırım Avansları	171.109,5	327.235,6
Toplam	201.807.538,3	224.619.108,9

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

2015 yılı itibarıyla mahalli idarelerin sahip olduğu maddi varlıkların % 73'ünün arazi, ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinden oluştuğu görülmektedir.

VII.1.1. Belediyelerin Maddi Duran Varlıkları

2014 ve 2015 yılları itibarıyla belediyelerin maddi duran varlıkları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:22

Belediyelerin Maddi Duran Varlıkları		(1.000 TL)
Aktif (Varlıklar)	2014	2015
Arazi ve Arsalar	84.538.939,4	86.000.823,4
Yer Altı ve Yer Üstü Düzenleri	66.578.364,8	76.434.135,1
Binalar	30.864.734,8	35.500.531,0
Tesis, Makine ve Cihazlar	2.293.805,0	3.241.199,7
Taşıtlar	5.363.695,3	7.068.482,3
Demirbaşlar	2.397.703,3	2.968.232,3
Hizmet İmtiyaz Varlıkları	0	95.319,8
Birikmiş Amortismanlar (-)	-19.369.960,0	-21.360.031,6
Yapılmakta Olan Yatırımlar	20.866.134,8	23.683.417,2
Yatırım Avansları	170.416,0	326.451,9
Toplam	193.703.833,5	213.958.561,1

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2016

2015 yılı itibarıyla belediyelerin sahip olduğu maddi varlıkların % 76'sının arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinden oluştuğu görülmektedir. Mahalli idarelerdeki maddi duran varlıkların % 95,3'ü belediyelere aittir.

VII.1.2. İl Özel İdarelerinin Maddi Duran Varlıkları

2014 ve 2015 yılları itibarıyla İl Özel İdarelerinin maddi duran varlıkları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:23**İl Özel İdarelerinin Maddi Duran Varlıkları (1.000 TL)**

Aktif (Varlıklar)	2014	2015
Arazi ve Arsalar	703.581,5	965.866,4
Yer Altı ve Yer Üstü Düzenleri	752.688,6	1.092.491,6
Binalar	2.447.924,5	3.343.168,7
Tesis, Makine ve Cihazlar	375.302,9	510.244,2
Taşlılar	325.097,4	393.652,2
Demirbaşlar	183.784,8	156.586,4
Birikmiş Amortismanlar (-)	-508.107,2	-662.314,5
Yapılmakta Olan Yatırımlar	3.298.758,9	3.732.879,3
Yatırım Avasları	189,0	0
Toplam	7.579.220,4	9.532.574,3

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

2015 yılı itibarıyla il özel idarelerinin varlıklarının en büyük kısmının yapılmakta olan yatırımlar olduğu görülmektedir. Bunun toplam varlıklar içindeki payı % 39'dur. Mahalli idarelerdeki maddi duran varlıkların % 4,2'si il özel idarelerine aittir.

VII.1.3. Mahalli İdare Birliklerinin Maddi Duran Varlıkları

2014 ve 2015 yılları itibarıyla mahalli idare birliklerinin maddi duran varlıkları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:24**Mahalli İdare Birliklerinin Maddi Duran Varlıkları (1.000 TL)**

Aktif (Varlıklar)	2014	2015
Arazi ve Arsalar	13.710,4	14.669,8
Yer Altı ve Yer Üstü Düzenleri	176.008,1	227.493,0
Binalar	110.778,1	205.048,9
Tesis, Makine ve Cihazlar	66.472,3	47.269,9
Taşıtlar	69.802,4	47.691,5
Demirbaşlar	36.951,6	23.652,5
Birikmiş Amortismanlar (-)	-295.731,9	-89.961,2
Yapılmakta Olan Yatırımlar	301.168,3	583.814,7
Yatırım Avansları	504,6	783,7
Haklar	0	4.605,9
Özel Maliyetler	0	1.359,9
Birikmiş Amortismanlar (-)	0	-5.965,8
Toplam	479.663,9	1.060.462,9

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

2015 yılı itibarıyla mahalli idare birliklerinin varlıklarının en büyük kısmının yapılmakta olan yatırımlar olduğu görülmektedir. Bunun toplam varlıklar içindeki payı % 55'tir. Mahalli idarelerdeki maddi duran varlıkların % 0,5'i mahalli idare birliklerine aittir.

VIII.1. MAHALLİ İDARELERİN BÜTÇE GERÇEKLEŞMELERİ

VIII.1.1. Mahalli İdarelerin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler

2014 ve 2015 yılları itibarıyla mahalli idarelerin bütçe gerçekleştirmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:25

Mahalli İdarelerin Bütçe Gerçekleşmeleri (1.000 TL)

Yılı	Bütçe Giderleri	Bütçe Gelirleri	Bütçe Dengesi
2014	84.172.983	87.170.755	2.997.772
2015	99.659.563	97.706.380	-1.953.183

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

2014 yılında bütçe gelirlerinin bütçe giderlerinin % 103,6'sını, 2015 yılında % 98'ini karşıladığı görülmektedir.

VIII.1.2. Belediyelerin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler

2014 ve 2015 yılları itibarıyla belediyelerin bütçe gerçekleştirmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:26

Belediyelerin Bütçe Gerçekleşmeleri (1.000 TL)

Yılı	Bütçe Giderleri	Bütçe Gelirleri	Bütçe Dengesi
2014	63.266.220	62.544.796	-721.424
2015	73.756.957	72.159.838	-1.597.119

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

Belediyelerin bütçe gerçekleşmeleri incelendiğinde; 2014 yılında bütçe gelirlerinin bütçe giderlerinin % 98,9'unu, 2015 yılında % 97,8'ini karşıladığı görölmektedir.

VIII.1.3. Belediye Bağlı İdarelerinin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler

2014 ve 2015 yılları itibarıyla belediye bağlı idarelerinin bütçe gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:27

Belediye Bağlı İdarelerinin Bütçe Gerçekleşmeleri (1.000 TL)

Yılı	Bütçe Giderleri	Bütçe Gelirleri	Bütçe Dengesi
2014	13.635.014	16.510.393	2.875.379
2015	17.958.472	17.165.883	-792.589

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

Belediye bağlı idarelerinin bütçe gerçekleşmeleri incelendiğinde; 2014 yılında bütçe gelirlerinin bütçe giderlerinin % 121,1'ini, 2015 yılında % 95,6'sını karşıladığı görölmektedir.

VIII.1.4. İl Özel İdarelerinin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler

2014 ve 2015 yılları itibarıyla özel idarelerinin bütçe gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:28

İl Özel İdarelerinin Bütçe Gerçekleşmeleri 1.000 TL)

Yılı	Bütçe Giderleri	Bütçe Gelirleri	Bütçe Dengesi
2014	6.840.846	7.152.387	311.541
2015	7.571.107	8.096.206	525.099

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

2014 yılında bütçe gelirlerinin bütçe giderlerinin %104,6'sını, 2015 yılında % 106,9'unu karşıladığı görülmektedir. İl Özel idarelerinin bütçe gerçekleştirmeleri incelendiğinde; bütçenin sürekli fazla verdiği gözlemlenmektedir.

VIII.1.5. Mahalli İdare Birliklerinin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler

2014 ve 2015 yılları itibarıyla mahalli idare birliklerinin bütçe gerçekleştirmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:29

Mahalli İdare Birliklerinin Bütçe Gerçekleşmeleri (1.000 TL)

Yılı	Bütçe Giderleri	Bütçe Gelirleri	Bütçe Dengesi
2014	1.670.483	1.600.773	-69.710
2015	2.306.146	2.250.466	-55.680

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

Mahalli idare birliklerinin bütçe gelirlerinin bütçe giderlerinin 2014 yılında % 95,8'ini, 2015 yılında % 97,6'sını karşıladığı görülmektedir.

VIII.2. MAHALLİ İDARELERİN HARCAMALARI

İl özel idareleri, büyükşehir belediyeleri, diğer belediyeler ve mahalli idare birlikleri harcamalarını oluşturan giderler genel olarak aşağıda belirtilmiştir:

a) İl Özel İdarelerinin Harcamaları

İl özel idarelerinin harcamaları aşağıdaki maddelerden oluşmaktadır.

- İl özel idaresi binaları, tesisleri ile araç ve malzemelerinin temini, yapımı, bakımı ve onarımı için yapılan giderler.
- İl özel idaresinin personeline ve seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluklar, hizmete ilişkin eğitim harcamaları ile diğer giderler.
- Her türlü alt yapı, yapım, onarım ve bakım giderleri.
- Vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler.
- İl genel meclisince belirlenecek ilkeler çerçevesinde köylere veya köylerin aralarında kurdukları birliklere yapılacak yardımlar.
- İl özel idaresinin kuruluşuna katıldığı şirket, kuruluş ve birliklerle ilgili ortaklık payı, üyelik aidatı giderleri.
- Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ödemeler ve sigorta giderleri.
- Yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile özürülülere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar.
- Dava takip ve icra giderleri.
- Temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri.
- Avukatlık, danışmanlık ve denetim hizmetleri karşılığı yapılacak ödemeler.
- Yurt içi ve yurt dışı kamu ve özel kesim ile sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve diğer proje giderleri.
- Sosyo-kültürel ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler.
- Özel idare hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri.
- Doğal afet giderleri.
- Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler.

b) Büyükşehir Belediyelerinin Harcamaları

Büyükşehir belediyelerinin harcamaları aşağıda sayılanlardan oluşmaktadır:

- Belediye hizmet binaları ve tesislerin temini, bakım ve onarımı için yapılan giderler.
- Belediye personeline ve belediyenin seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluklar, hizmete ilişkin eğitim ile diğer giderler.
- İlçe belediyeleri ile bağlı kuruluşlara yapacakları yardımlar ve ortak proje giderleri.

- Her türlü alt yapı, yapım, onarım ve bakım giderleri.
- Belediye zabıta ve itfaiye hizmetleri ile diğer görev ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılacak giderler.
- Vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler.
- Belediyenin kuruluşuna katıldığı şirket, kuruluş ve birliklerle ilgili ortaklık payı ile üyelik aidatı giderleri.
- Mezarlıkların tesisi, korunması ve bakımına ilişkin giderler.
- Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ödemeler ve sigorta giderleri.
- Dar gelirlili, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile özürllülere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar.
- Dava takip ve icra giderleri.
- Temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri.
- Avukatlık, danışmanlık ve denetim ödemeleri.
- Spor, sosyal, kültürel ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler.
- Büyükşehir belediye hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri.
- Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler.

c) İl, İlçe ve Belde Belediyelerinin Harcamaları

İl, ilçe (büyükşehir ilçe belediyeleri için 5216 sayılı Kanun'da belirtilen görevlerle ilgili olmak üzere) ve belde belediyelerinin harcamaları şunlardır:

- Belediye binaları, tesisleri ile araç ve malzemelerinin temini, yapımı, bakımı ve onarımı için yapılan giderler.
- Belediyenin personeline ve seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluklar, hizmete ilişkin eğitim harcamaları ile diğer giderler.
- Her türlü alt yapı, yapım, onarım ve bakım giderleri.
- Vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler.
- Belediye zabıta ve itfaiye hizmetleri ile diğer görev ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılacak giderler.
- Belediyenin kuruluşuna katıldığı şirket, kuruluş ve katıldığı birliklerle ilgili ortaklık payı ve üyelik aidatı giderleri.

- Mezarlıkların tesisi, korunması ve bakımına ilişkin giderler.
- Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ödemeler ile sigorta giderleri.
- Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile özürülere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar.
- Dava takip ve icra giderleri.
- Temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri.
- Avukatlık, danışmanlık ve denetim hizmetleri karşılığı yapılacak ödemeler.
- Yurt içi ve yurt dışı kamu ve özel kesim ile sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve proje giderleri.
- Sosyo-kültürel, sanatsal ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler.
- Belediye hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri.
- Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler.
- Şartlı bağışlarla ilgili yapılacak harcamalar.
- İmar düzenleme giderleri.
- Her türlü proje giderleri.

d) Mahalli İdare Birliklerinin Harcamaları

Mahalli idare birliklerinin, görev alanlarıyla sınırlı olmak üzere harcamaları şunlardır:

- Birlik hizmetlerinin yürütülmesi için yapılacak giderler.
- Birliğin personeline ve seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluk, hizmete ilişkin eğitim harcamaları ile diğer giderler.
- Hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler.
- Birliğin hizmet binalarının, tesislerinin, araç ve gereçlerinin temini, yapımı, bakımı ve onarımı için yapılan giderler.
- Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ücretler ile sigorta giderleri.
- Dava takip ve icra giderleri.
- Avukatlık, danışmanlık ve denetim ücretleri.
- Kamu ve özel sektör kuruluşlarıyla yapılan ortak hizmetler ve diğer proje giderleri.
- Temsil, tören ve ağırlama giderleri.

VIII.2.1. Mahalli İdarelerin Harcamalarına İlişkin Genel Göstergeler

2014 ve 2015 yılları itibarıyla türlerine göre mahalli idarelerin harcamaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:30

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Harcamaları (1.000 TL)		
Türü	2014	2015
Belediyeler	63.266.220	73.756.957
Belediye Bağlı İdareleri	13.635.014	17.958.472
İl Özel İdareleri	6.840.846	7.571.107
Mahalli İdare Birlikleri	1.670.483	2.306.146
Konsolide Toplam*	84.172.983	99.659.563

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında belediyeler 73.756.957.000 TL, il özel idareleri 7.571.107.000 TL, mahalli idare birlikleri 2.306.146.000 TL ve belediye bağlı idareleri 17.958.472.000 TL harcamada bulunmuştur. Mahalli idare harcamalarının % 92'si belediyeler ve bağlı idareler tarafından gerçekleştirilmiştir.

VIII.2.2. Mahalli İdarelerin Gider Kalemlerine Göre Harcamaları

2014 ve 2015 yılları itibarıyla mahalli idarelerin gider kalemlerine göre harcamaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:31

Mahalli İdarelerin Gider Kalemlerine Göre Harcamaları (1.000 TL)		
Türü	2014	2015
Personel Giderleri	13.347.212	14.662.312
SGK Devlet Primi	2.171.516	2.346.144
Mal ve Hizmet Alımları	32.545.939	41.385.763
Faiz Harcamaları	1.764.867	1.891.915
Cari Transferler	2.983.122	3.301.240
Sermaye Giderleri	28.644.198	32.797.067
Sermaye Transferleri	676.401	964.298
Borç Verme	2.039.728	2.310.824
Konsolide Toplam*	84.172.983	99.659.563

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

2015 yılı itibarıyla; mahalli idarelerin personel harcamaları 14.662.312.000 TL, SGK devlet primi harcamaları 2.346.144.000 TL, mal ve hizmet alımları 41.385.763.000 TL, faiz harcamaları 1.891.915.000 TL, cari transferleri 3.301.240.000 TL, sermaye giderleri 32.797.067.000 TL, sermaye transferleri 964.298.000 TL, borç verme kalemi 2.310.824.000 TL'dir.

Mahalli idarelerin mal ve hizmet alımı ile sermaye giderleri toplam harcamanın % 74,4'ünü oluşturmaktadır. Mahalli idarelerin personel giderlerinin yasal sınırın oldukça altında olduğu gözlemlenmektedir.

VIII.2.2.1. Personel Harcamaları

Personel harcamaları, ilgili mahalli idarede çalışan memurlar, sözleşmeli personel, işçiler, geçici personel ve diğer personelin ücretlerini kapsamaktadır.

2014 ve 2015 yılları itibarıyla mahalli idarelerin personel harcamaları ve toplam harcamaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:32

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Personel Harcamaları ve Toplam Harcamaları (1.000 TL)

Türü	2014			2015		
	Personel Harcamaları	Toplam Harcamalar	(%)	Personel Harcamaları	Toplam Harcamalar	(%)
Belediyeler	9.895.429	63.266.220	15,64	10.879.060	73.756.957	14,75
Belediye Bağlı İdareleri	1.917.952	13.635.014	14,07	2.187.034	17.958.472	12,18
İl Özel İdareleri	1.440.012	6.840.846	21,05	1.491.867	7.571.107	19,70
Mahalli İdare Birlikleri	93.819	1.670.483	5,62	104.351	2.306.146	4,52
Toplam*	13.347.212	84.172.983	15,86	14.662.312	99.659.563	14,71

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında personel harcamaları olarak; belediyeler 10.879.060.000 TL, il özel idareleri 1.491.867.000 TL, mahalli idare birlikleri 104.351.000 TL ve belediye bağlı idareleri 2.187.034.000 TL harcamıştır.

2015 yılı itibarıyla; mahalli idarelerde toplam harcamalar içindeki personel harcamalarının payı % 14,71'dir. Bu pay belediyelerde % 14,75, belediye bağlı idarelerinde % 12,18, mahalli idare birliklerinde % 4,52, il özel idarelerinde ise % 19,70'dir.

VIII.2.2.1.1.Belediye Türlerine Göre Personel Harcamaları

2014 ve 2015 yılları itibarıyla belediye türlerine göre personel harcamaları ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:33

Belediye Türlerine Göre Personel Harcamaları ve Toplam Harcamalar (1.000 TL)

Türü	2014			2015		
	Personel Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Personel Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	3.082.843	30.376.234	10,15	3.473.337	35.130.964	9,89
İl Belediyeleri	914.346	4.358.653	20,98	1.005.802	5.153.172	19,52
İlçe ve Belde Belediyeleri	5.898.240	28.971.669	20,36	6.399.921	34.489.640	18,56
Toplam*	9.895.429	63.266.220	15,64	10.879.060	73.756.957	14,75

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında personel giderleri olarak; büyükşehir belediyeleri 3.473.337.000 TL, il belediyeleri 1.005.802.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 6.399.921.000 TL harcamıştır.

2015 yılında personel harcamalarının toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde % 9,89, il belediyelerinde % 19,52, ilçe ve belde belediyelerinde % 18,56'dır.

5393 sayılı Belediye Kanununun 49 uncu maddesi ile belediyenin yıllık toplam personel harcamalarının gerçekleşen en son yıl bütçe gelirlerinin 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarın % 30'unu aşamayacağı, nüfusu 10.000'in altında bulunan belediyeler için bu oranın % 40 olduğu, yıl içerisinde aylık ve ücretlerde beklenmedik bir artışın meydana gelmesi sonucunda personel harcamalarının söz konusu oranları aşması durumunda cari yıl ve izleyen yıllarda personel harcamaları bu oranların altına ininceye kadar yeni personel alımı yapılamayacağı, yeni personel alımı nedeniyle bu oranların aşılması sebebiyle oluşacak kamu zararının olduğu tarihten itibaren hesaplanacak kanuni faiziyle birlikte belediye başkanından tahsil edileceği hüküm altına alınmıştır. Bu düzenleme personel harcamalarındaki artışı durdurmuş ve kısmen aşağıya çekmiştir.

Mahalli idarelerde personel harcamaları toplam harcamalar içerisinde azalan bir seyir izlemeye başlamıştır. 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununa dayanılarak çıkartılan norm kadro yönetmelikleri ile mahalli idarelerde personel istihdamına yeni bir disiplin getirilmiştir. Belediyelerin personel istihdamına bir sınırlama getirilmiş, tahmini bütçedeki personel harcamaları yerine gerçekleşmiş bütçedeki miktarlar esas alınmak suretiyle baz alınan miktarın subjektif olmasının önüne geçilmiştir.

VIII.2.2.2.Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi Harcamaları

Sosyal Güvenlik Kurumu primi, ilgili mahalli idarede çalışan memurlar, sözleşmeli personel, işçiler, geçici personel ve diğer personelin devletçe ödenen prim harcamalarından oluşmaktadır.

2014 ve 2015 yılları itibarıyla sosyal güvenlik kurumu devlet primi ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:34**Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi ve Toplam Harcamalar (1.000 TL)**

Türü	2014			2015		
	SGK Devlet Primi	Toplam Harcamalar	%	SGK Devlet Primi	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	1.611.617	63.266.220	2,55	1.742.152	73.756.957	2,36
Belediye Bağlı İdareleri	350.914	13.635.014	2,57	388.195	17.958.472	2,16
İl Özel İdareleri	202.329	6.840.846	2,96	207.840	7.571.107	2,75
Mahalli İdare Birlikleri	6.656	1.670.483	0,40	7.957	2.306.146	0,35
Toplam*	2.171.516	84.172.983	2,58	2.346.144	99.659.563	2,35

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında sosyal güvenlik kurumu devlet primi olarak; belediyeler 1.742.152.000 TL, il özel idareleri 207.840.000 TL, mahalli idare birlikleri 7.957.000 TL ve belediye bağlı idareleri 388.195.000 TL harcamıştır.

2015 yılı itibarıyla toplam harcamalar içindeki SGK harcamalarının payı % 2,35'tir. Bu pay belediyelerde % 2,36, belediye bağlı idarelerinde % 2,16, mahalli idare birliklerinde % 0,35, il özel idarelerinde ise % 2,75'tir.

VIII.2.2.2.1.Belediye Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi

2014 ve 2015 yılları itibarıyla belediye türlerine göre sosyal güvenlik kurumu devlet primi ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:35**Belediye Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi ve
Toplam Harcamalar (1.000 TL)**

Türü	2014			2015		
	SGK Devlet Primi	Toplam Harcamalar	%	SGK Devlet Primi	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	483.625	30.376.234	1,59	546.592	35.130.964	1,56
İl Belediyeleri	156.457	4.358.653	3,59	168.603	5.153.172	3,27
İlçe ve Belde Belediyeleri	971.535	28.971.669	3,35	1.026.957	34.489.640	2,98
Toplam*	1.611.617	63.266.220	2,55	1.742.152	73.756.957	2,36

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında sosyal güvenlik kurumu devlet primi olarak; büyükşehir belediyeleri 546.592.000 TL, il belediyeleri 168.603.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 1.026.957.000 TL harcamıştır.

2015 yılında SGK harcamalarının toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde % 1,56, il belediyelerinde % 3,27, ilçe ve belde belediyelerinde % 2,98'dir.

VIII.2.2.3. Mal ve Hizmet Alımları

Mal ve hizmet alımları, ilgili mahalli idarenin, üretime ve tüketime yönelik mal ve malzeme alımları, yolluklar, görev harcamaları, hizmet alımları, temsil ve tanıtma harcamaları, menkul mal, gayri maddi hak alım, bakım ve onarım harcamaları, gayrimenkul mal bakım ve onarım harcamaları, tedavi ve cenaze harcamalarından oluşmaktadır.

2014 ve 2015 yılları itibarıyla mahalli idarelerin mal ve hizmet alımları ve toplamı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:36**Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımları ve Toplam Harcamalar****(1.000 TL)**

Türü	2014			2015		
	Mal ve Hizmet Alımları	Toplam Harcamalar	%	Mal ve Hizmet Alımları	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	24.852.967	63.266.220	39,28	31.665.780	73.756.957	42,93
Belediye Bağlı İdareleri	5.353.052	13.635.014	39,26	7.459.616	17.958.472	41,54
İl Özel İdareleri	1.669.614	6.840.846	24,41	1.406.528	7.571.107	18,58
Mahalli İdare Birlikleri	670.306	1.670.483	40,13	853.839	2.306.146	37,02
Toplam*	32.545.939	84.172.983	38,67	41.385.763	99.659.563	41,53

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasebat.gov.tr/>, 2016

Mahalli idarelerin en büyük harcama kalemi mal ve hizmet alımları olup bu kapsamda 2015 yılında; belediyeler 31.665.780.000 TL, il özel idareleri 1.406.528.000 TL, mahalli idare birlikleri 853.839.000 TL ve belediye bağlı idareleri 7.459.616.000 TL harcama yapmıştır. Mal ve hizmet alımlarının bir kısmı yatırım amacıyla yapılmaktadır.

2015 yılı itibarıyla mahalli idarelerde toplam harcamalar içindeki mal ve hizmet alımlarının payı % 41,53'tür. Bu pay belediyelerde % 42,93, belediye bağlı idarelerinde % 41,54, mahalli idare birliklerinde % 37,02, il özel idarelerinde ise % 18,58'dir.

VIII.2.2.3.1.Belediye Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımları

2014 ve 2015 yılları itibarıyla belediye türlerine göre mal ve hizmet alım harcamaları ile toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:37**Belediye Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımları ve
Toplam Harcamalar****(1.000 TL)**

Türü	2014			2015		
	Mal ve Hizmet Alımları	Toplam Harcamalar	%	Mal ve Hizmet Alımları	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	8.691.878	30.376.234	28,61	11.830.744	35.130.964	33,68
İl Belediyeleri	1.987.198	4.358.653	45,59	2.400.309	5.153.172	46,58
İlçe ve Belde Belediyeleri	14.173.891	28.971.669	48,92	17.434.727	34.489.640	50,55
Toplam*	24.852.967	63.266.220	39,28	31.665.780	73.756.957	42,93

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında mal ve hizmet alım harcamaları olarak; büyükşehir belediyeleri 11.830.744.000 TL, il belediyeleri 2.400.309.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 17.434.727.000 TL harcama yapmıştır.

2015 yılında mal ve hizmet alımlarının toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde % 33,68, il belediyelerinde % 46,58, ilçe ve belde belediyelerinde % 50,55' tir.

VIII.2.2.4. Faiz Harcamaları

Faiz harcamaları, ilgili mahalli idarenin kamu kurumlarına ödenen iç borç faiz harcamalarını, diğer iç borç faiz harcamalarını, dış borç faiz harcamalarını ve iskonto harcamalarını kapsamaktadır.

2014 ve 2015 yılları itibarıyla mahalli idarelerin faiz harcamaları ve toplam harcamaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:38**Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Faiz Harcamaları
ve Toplam Harcamalar****(1.000 TL)**

Türü	2014			2015		
	Faiz Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Faiz Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	1.497.643	63.266.220	2,37	1.663.875	73.756.957	2,26
Belediye Bağlı İdareleri	249.481	13.635.014	1,83	210.261	17.958.472	1,17
İl Özel İdareleri	17.628	6.840.846	0,26	17.364	7.571.107	0,23
Mahalli İdare Birlikleri	115	1.670.483	0,01	415	2.306.146	0,02
Toplam*	1.764.867	84.172.983	2,10	1.891.915	99.659.563	1,90

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasebat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında faiz giderleri olarak; belediyeler 1.663.875.000 TL, il özel idareleri 17.364.000 TL, mahalli idare birlikleri 415.000 TL ve belediye bağlı idareleri 210.261.000 TL harcama yapmıştır.

2015 yılı itibarıyla mahalli idarelerde toplam harcamalar içindeki faiz harcamalarının payı % 1,90'dır. Bu pay belediyelerde % 2,26, belediye bağlı idarelerinde % 1,17, mahalli idare birliklerinde % 0,02, il özel idarelerinde ise % 0,23'tür.

VIII.2.2.4.1. Belediye Türlerine Göre Faiz Harcamaları

2014 ve 2015 yılları itibarıyla belediye türlerine göre faiz harcamaları ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:39**Belediye Türlerine Göre Faiz Harcamaları ve Toplam Harcamalar (1.000 TL)**

Türü	2014			2015		
	Faiz Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Faiz Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	889.864	30.376.234	2,93	902.409	35.130.964	2,57
İl Belediyeleri	141.133	4.358.653	3,24	232.640	5.153.172	4,51
İlçe ve Belde Belediyeleri	466.646	28.971.669	1,61	528.826	34.489.640	1,53
Toplam*	1.497.643	63.266.220	2,37	1.663.875	73.756.957	2,26

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında faiz giderleri olarak; büyükşehir belediyeleri 902.409.000 TL, il belediyeleri 232.640.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 528.826.000 TL harcama yapmıştır.

2015 yılında faiz harcamalarının toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde % 2,57, il belediyelerinde % 4,51, ilçe ve belde belediyelerinde % 1,53'tür.

VIII.2.2.5. Cari Transferler

Cari transferler, ilgili mahalli idarelerin görev zararları, mahalli idare yardımları, kâr amacı gütmeyen kurumlara yapılan transferler, hane halkına yapılan transferler, yurt dışına yapılan transferler ve gelirlere ayrılan paylardan oluşmaktadır.

2014 ve 2015 yılları itibarıyla mahalli idarelerin cari transfer harcamaları ve toplam harcamalar karşılaştırmalı olarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:40**Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Cari Transfer Harcamaları ve Toplam Harcamalar (1.000 TL)**

Türü	2014			2015		
	Cari Transferler	Toplam Harcamalar	%	Cari Transferler	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	2.650.298	63.266.220	4,19	3.118.339	73.756.957	4,23
Belediye Bağlı İdareleri	680.583	13.635.014	4,99	854.682	17.958.472	4,76
İl Özel İdareleri	228.589	6.840.846	3,34	395.638	7.571.107	5,23
Mahalli İdare Birlikleri	123.631	1.670.483	7,40	127.096	2.306.146	5,51
Toplam*	2.983.122	84.172.983	3,54	3.301.240	99.659.563	3,31

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasebat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında cari transferler olarak; belediyeler 3.118.339.000 TL, il özel idareleri 395.638.000 TL, mahalli idare birlikleri 127.096.000 TL ve belediye bağlı idareleri 854.682.000 TL harcamıştır.

2015 yılı itibarıyla mahalli idarelerde toplam harcamalar içindeki cari transfer harcamalarının payı % 3,31'dir. Bu oran belediyelerde % 4,23, belediye bağlı idarelerinde % 4,76, mahalli idare birliklerinde % 5,51 ve il özel idarelerinde % 5,23'tür.

VIII.2.2.5.1.Belediye Türlerine Göre Cari Transferler

2014 ve 2015 yılları itibarıyla belediye türlerine göre cari transfer harcamaları ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:41**Belediye Türlerine Göre Cari Transfer Harcamaları ve Toplam Harcamalar (1.000 TL)**

Türü	2014			2015		
	Cari Transferler	Toplam Harcamalar	%	Cari Transferler	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	1.606.878	30.376.234	5,29	2.063.199	35.130.964	5,87
İl Belediyeleri	119.990	4.358.653	2,75	157.776	5.153.172	3,06
İlçe ve Belde Belediyeleri	1.290.198	28.971.669	4,45	1.600.517	34.489.640	4,64
Toplam*	2.650.298	63.266.220	4,19	3.118.339	73.756.957	4,23

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında cari transferler olarak; büyükşehir belediyeleri 2.063.199.000 TL, il belediyeleri 157.776.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 1.600.517.000 TL harcamıştır.

2015 yılında cari transferlerin toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde % 5,87, il belediyelerinde % 3,06, ilçe ve belde belediyelerinde % 4,64'tür.

VIII.2.2.6. Sermaye Harcamaları

Sermaye harcamaları; ilgili mahalli idarenin mamul mal alımları, menkul sermaye üretim harcamaları, gayri maddi hak alımları, gayrimenkul alımları ve kamulaştırılması, gayrimenkul sermaye üretim harcamaları, menkul malların büyük onarım harcamaları, gayrimenkul büyük onarım harcamaları, stok alımları ve diğer sermaye harcamalarından oluşmaktadır.

2014 ve 2015 yılları itibarıyla mahalli idare türlerine göre sermaye harcamaları ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:42**Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Sermaye Harcamaları ve Toplam Harcamalar (1.000 TL)**

Türü	2014			2015		
	Sermaye Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Sermaye Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	20.478.879	63.266.220	32,37	22.299.065	73.756.957	30,23
Belediye Bağlı İdareleri	4.463.618	13.635.014	32,74	5.887.114	17.958.472	32,78
İl Özel İdareleri	2.991.921	6.840.846	43,74	3.508.554	7.571.107	46,34
Mahalli İdare Birlikleri	709.780	1.670.483	42,49	1.102.334	2.306.146	47,80
Toplam*	28.644.198	84.172.983	34,03	32.797.067	99.659.563	32,91

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında sermaye giderleri olarak; belediyeler 22.299.065.000 TL, il özel idareleri 3.508.554.000 TL, belediye bağlı idareleri 5.887.114.000 TL ve mahalli idare birlikleri 1.102.334.000 TL harcamıştır. Sermaye harcamaları tamamıyla yatırım amaçlı olup toplam harcamalar içindeki payı % 32'91'dir.

2015 yılı itibarıyla sermaye harcamalarının toplam harcamalar içindeki payı belediyelerde % 30,23, belediye bağlı idarelerinde % 32,78, mahalli idare birliklerinde % 47,80 ve il özel idarelerinde % 46,34'tür.

VIII.2.2.6.1.Belediye Türlerine Göre Sermaye Harcamaları

2014 ve 2015 yılları itibarıyla belediye türlerine göre sermaye harcamaları ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:43**Belediye Türlerine Göre Sermaye Harcamaları ve
Toplam Harcamalar****(1.000 TL)**

Türü	2014			2015		
	Sermaye Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Sermaye Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	13.586.856	30.376.234	44,73	13.983.178	35.130.964	39,80
İl Belediyeleri	1.012.800	4.358.653	23,24	1.156.816	5.153.172	22,45
İlçe ve Belde Belediyeleri	5.879.223	28.971.669	20,29	7.159.071	34.489.640	20,76
Toplam*	20.478.879	63.266.220	32,37	22.299.065	73.756.957	30,23

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında sermaye harcamaları olarak; büyükşehir belediyeleri 13.983.178.000 TL, il belediyeleri 1.156.816.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 7.159.071.000 TL harcamıştır. Belediyelerde ölçek büyüdükçe yatırım harcamalarının arttığı görülmektedir.

2015 yılı itibarıyla sermaye harcamalarının toplam harcamalar içinde en yüksek paya sahip olduğu mahalli idare % 39,80 ile büyükşehir belediyeleridir. Bu pay il belediyelerinde % 22,45, ilçe ve belde belediyelerinde ise % 20,76'dır.

VIII.2.2.7. Sermaye Transferleri

Sermaye transferleri, ilgili mahalli idarenin yurtiçi sermaye transferleri ile yurtdışı sermaye transferlerinden oluşmaktadır.

2014 ve 2015 yılları itibarıyla türlerine göre mahalli idarelerin sermaye transferleri ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:44

**Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Sermaye Transferleri ve
Toplam Harcamalar (1.000 TL)**

Türü	2014			2015		
	Sermaye Transferleri	Toplam Harcamalar	%	Sermaye Transferleri	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	849.497	63.266.220	1,34	1.012.287	73.756.957	1,37
Belediye Bağlı İdareleri	21.714	13.635.014	0,16	49.389	17.958.472	0,28
İl Özel İdareleri	290.713	6.840.846	4,25	543.001	7.571.107	7,17
Mahalli İdare Birlikleri	54.078	1.670.483	3,24	98.225	2.306.146	4,26
Toplam*	676.401	84.172.983	0,80	964.298	99.659.563	0,97

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında sermaye transfer harcamaları olarak; belediyeler 1.012.287.000 TL, il özel idareleri 543.001.000 TL, mahalli idare birlikleri 98.225.000 TL ve belediye bağlı idareleri 49.389.000 TL harcamıştır.

2015 yılı itibarıyla mahalli idarelerde sermaye transferlerinin toplam harcamalar içindeki payı % 0,97'dir. Bu pay belediyelerde % 1,37, belediye bağlı idarelerinde % 0,28, mahalli idare birliklerinde % 4,26 ve il özel idarelerinde % 7,17'dir.

VIII.2.2.7.1.Belediye Türlerine Göre Sermaye Transferleri

2014 ve 2015 yılları itibarıyla belediye türlerine göre sermaye transferleri ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:45

**Belediye Türlerine Göre Sermaye Transferleri ve
Toplam Harcamalar (1.000 TL)**

Türü	2014			2015		
	Sermaye Transferleri	Toplam Harcamalar	%	Sermaye Transferleri	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	672.174	30.376.234	2,21	1.020.101	35.130.964	2,90
İl Belediyeleri	17.780	4.358.653	0,41	31.191	5.153.172	0,61
İlçe ve Belde Belediyeleri	233.111	28.971.669	0,80	274.661	34.489.640	0,80
Toplam*	849.497	63.266.220	1,34	1.012.287	73.756.957	1,37

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında sermaye transferleri olarak; büyükşehir belediyeleri 1.020.101.000 TL, il belediyeleri 31.191.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 274.661.000 TL harcamıştır.

2015 yılında sermaye transferlerinin toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde % 2,90, il belediyelerinde % 0,61, ilçe ve belde belediyelerinde % 0,80'dir.

VIII.2.2.8. Borç Verme

Borç verme, ilgili mahalli idarenin yurtiçi borç verme harcamaları ile yurtdışı borç verme harcamalarından oluşmaktadır.

2014 ve 2015 yılları itibarıyla mahalli idare türlerine göre borç verme ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:46

**Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Borç Verme ve
Toplam Harcamalar (1.000 TL)**

Türü	2014			2015		
	Borç Verme	Toplam Harcamalar	%	Borç Verme	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	1.429.890	63.266.220	2,26	1.376.399	73.756.957	1,87
Belediye Bağlı İdareleri	597.700	13.635.014	4,38	922.181	17.958.472	5,14
İl Özel İdareleri	40	6.840.846	0,00	315	7.571.107	0,00
Mahalli İdare Birlikleri	12.098	1.670.483	0,72	11.929	2.306.146	0,52
Toplam*	2.039.728	84.172.983	2,42	2.310.824	99.659.563	2,32

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında borç vermeye ilişkin olarak; belediyeler 1.376.399.000 TL, il özel idareleri 315.000 TL, mahalli idare birlikleri 11.929.000 TL ve belediye bağlı idareleri 922.181.000 TL harcamıştır.

2015 yılı itibarıyla mahalli idarelerin toplam harcamaları içindeki borç verme oranı % 2,32'dir. Bu oran belediyelerde % 1,87, belediye bağlı idarelerinde % 5,14 ve mahalli idare birliklerinde % 0,52'dir.

VIII.2.2.8.1.Belediye Türlerine Göre Borç Verme

2014 ve 2015 yılları belediye türlerine göre borç verme ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:47

Belediye Türlerine Göre Borç Verme ve Toplam Harcamalar (1.000 TL)

Türü	2014			2015		
	Borç Verme	Toplam Harcamalar	%	Borç Verme	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	1.362.116	30.376.234	4,48	1.311.404	35.130.964	3,73
İl Belediyeleri	8.949	4.358.653	0,21	35	5.153.172	0,00
İlçe ve Belde Belediyeleri	58.825	28.971.669	0,20	64.960	34.489.640	0,19
Toplam*	1.429.890	63.266.220	2,26	1.376.399	73.756.957	1,87

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında borç vermeye ilişkin olarak; büyükşehir belediyeleri 1.311.404.000 TL, il belediyeleri 35.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 64.960.000 TL harcamıştır.

2015 yılında borç vermenin toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde % 3,73, ilçe ve belde belediyelerinde % 0,19'dur.

VIII.2.3.Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Yatırım Harcamaları

Yatırım harcaması; mahalli idarelerin sermaye giderleri ile mal ve hizmet alımlarından gayrimenkul mal bakım ve onarım giderleri olarak değerlendirilmiştir.

2014 ve 2015 yılları itibarıyla türlerine göre mahalli idarelerin yatırımları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:48**Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Yatırım Harcamaları (1.000 TL)**

	2014			2015		
	Yatırım Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Yatırım Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	22.287.428	63.266.220	35,23	24.754.524	73.756.957	33,56
Belediye Bağlı İdareleri	4.542.152	13.635.014	33,31	6.025.778	17.958.472	33,55
İl Özel İdareleri	3.212.449	6.840.846	46,96	3.762.132	7.571.107	49,69
Mahalli İdare Birlikleri	1.087.145	1.670.483	65,08	1.557.861	2.306.146	67,55
Mahalli İdareler Toplam*	31.129.174	84.172.983	36,98	36.100.295	99.659.563	36,22

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü'nün mahalli idarelerin 2015 gider verilerine dayalı olarak hazırlanmıştır, 2016

2015 yılında belediyeler 24.754.524.000 TL, il özel idareleri 3.762.132.000 TL, mahalli idare birlikleri 1.557.861.000 TL ve belediye bağlı idareleri 6.025.778.000 TL yatırım harcaması yapmıştır.

2015 yılı itibarıyla mahalli idarelerde yatırımların toplam yatırımlar içerisindeki payı % 36,22'dir. Bu pay belediyelerde % 33,56, belediye bağlı idarelerinde % 33,55, mahalli idare birliklerinde % 67,55 ve il özel idarelerinde % 49,69'dur.

VIII.2.3.1.Belediye Türlerine Göre Yatırım Harcamaları

2014 ve 2015 yılları belediye türlerine göre yatırım harcamaları ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:49**Belediye Türlerine Göre Yatırım Harcamaları ve Toplam Harcamalar (1.000 TL)**

Türü	2014			2015		
	Yatırım Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Yatırım Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	14.320.486	30.376.234	47,14	14.974.222	35.130.964	42,62
İl Belediyeleri	1.160.820	4.358.653	26,63	1.345.621	5.153.172	26,11
İlçe ve Belde Belediyeleri	6.806.122	28.971.669	23,49	8.434.681	34.489.640	24,46
Toplam*	22.287.428	63.266.220	35,23	24.754.524	73.756.957	33,56

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü'nün mahalli idarelerin 2015 gider verilerine dayalı olarak hazırlanmıştır, 2016

2015 yılında yatırım harcamalarına ilişkin olarak; büyükşehir belediyeleri 14.974.222.000 TL, il belediyeleri 1.345.621.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 8.434.681.000 TL harcamıştır.

2015 yılında yatırım harcamalarının toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde % 42,62, il belediyelerinde % 26,11, ilçe ve belde belediyelerinde % 24,46'dır.

VIII.2.4.Mahalli İdarelerin Faaliyet Giderleri

2015 yılı, mahalli idarelerin faaliyet giderleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:50**Mahalli İdarelerin Faaliyet Giderleri (1.000 TL)**

Personel Giderleri	15.565.834,3
Mal ve Hizmet Giderleri	34.975.407,6
Amortisman Giderleri	4.421.691,6
Faiz Giderleri	2.542.371,3
Sübvansiyon Giderleri	11.573,6
Verilen Bağış ve Yardımlar	1.106.423,2
Sosyal Yardımlar	2.592.199,1
Diğer Giderler	4.630.274,3
Toplam Faaliyet Gideri	65.845.775,0

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2015

* Mahalli idarelerin faaliyet giderlerine belediye bağlı idareleri dahil değildir.

2015 yılı itibarıyla mahalli idarelerin faaliyet giderlerinin 65.845.775.000 TL, faaliyet gelirlerinin 86.681.087.100 TL, net faaliyet dengesinin 20.835.312.100 TL olduğu görülmektedir.

VIII.2.5.Mahalli İdarelerin Yardımları

2015 yılı itibarıyla mahalli idarelerin yardımları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:51

Mahalli İdarelerin Yardımları

(1.000 TL)

E.KOD				Bütçe Giderleri Hesabı	Tutar
05	02	00	00	Hazine Yardımları (Mahalli İdare Yardımları)	119.876
05	02	05	00	Mahalli İdarelere Yardımlar	100.991
05	02	05	01	İl Özel İdarelerine	0
05	02	05	02	Belediyelere	0
05	02	05	03	Köylere	100.991
05	02	05	04	Mahalli İdare Birliklerine	0
05	02	05	05	Bağlı İdarelere	0
05	02	06	00	Giderlere Katılma Payları	18.885
05	02	06	19	Diğer Yönetim Giderlerine Katılma Payları	18.885
05	02	09	00	Diğer Mahalli İdare Yardımları	0
05	02	09	90	Diğer Mahalli İdare Yardımları	0
05	03	00	00	Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara Yapılan Transferler	908.073
05	03	01	00	Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara	908.073
05	03	01	01	Dernek, Birlik, Kurum, Kuruluş, Sandık vb. Kuruluşlara	615.747
05	03	01	03	Kamu İşveren Sendikalarına	2.406
05	03	01	05	Memurların Öğle Yemeğine Yardım	111.383
05	03	01	06	Sosyal Amaçlı Fonlara	2.355
05	03	01	08	Türk Kültür Varlığının Korunması ve Tanıtımı Giderleri	2.061
05	03	01	90	Diğerlerine	174.121
05	04	00	00	Hane Halkına Yapılan Transferler	1.310.371
05	04	01	00	Burslar ve Harçlıklar	34.395
05	04	01	01	Yurtiçi Burslar ve Harçlıklar	30.875
05	04	01	02	Yurtdışı Burslar	0
05	04	01	03	Yabancı Uyruklu Kişilere Burslar ve Harçlıklar	0
05	04	01	90	Diğer Transferler	3.520
05	04	02	00	Eğitim Amaçlı Diğer Transferler	32.650
05	04	02	01	Eğitim Amaçlı Diğer Transferler	32.648
05	04	02	02	Yabancı Uyruklu Kişilere Eğitim Amaçlı Transferler	2
05	04	03	00	Sağlık Amaçlı Transferler	5.432
05	04	03	01	Sağlık Amaçlı Transferler	5.432
05	04	04	00	Yiyecek Amaçlı Transferler	223.536
05	04	04	01	Yiyecek Amaçlı Transferler	223.536
05	04	05	00	Barınma Amaçlı Transferler	6.636

E.KOD				Bütçe Giderleri Hesabı	Tutar
05	04	05	90	Diğer Barınma Amaçlı Transferler	6.636
05	04	06	00	Tarımsal Amaçlı Transferler	8.231
05	04	06	90	Diğer Tarımsal Amaçlı Transferler	8.231
05	04	07	00	Sosyal Amaçlı Transferler	635.852
05	04	07	01	Muhtaç ve Körlere Yardım	36.732
05	04	07	51	Muhtaç Asker Ailelerine Yardım	35.837
05	04	07	90	Diğer Sosyal Amaçlı Transferler	563.283
05	04	08	00	Ekonomik/Mali Amaçlı Transferler	24.009
05	04	08	01	Ekonomik/Mali Amaçlı Transferler	24.009
05	04	09	00	Hane Halkına Yapılan Diğer Transferler	339.630
05	04	09	01	Hane Halkına Yapılan Diğer Transferler	339.615
05	04	09	08	Türk Kültür Varlığının Korunması ve Tanıtımı Giderleri	10
05	04	09	10	5947 S.K. Gereği Yapılan Mali Sorumluluk Sigortası Giderleri	5
05	06	00	00	Yurtdışına Yapılan Transferler	3.916
05	06	01	00	Dış Ülkelere Yapılan Yardımlar	1.007
05	06	01	01	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne	0
05	06	01	90	Diğer Ülkelere	1.007
05	06	02	00	Uluslararası Kuruluşlara Yapılan Ödemeler	2.864
05	06	02	01	Uluslararası Kuruluşlara Üyelik Aidatı Ödemeleri	1.918
05	06	02	02	Uluslararası Kuruluşlara Katkı Ödemeleri	807
05	06	02	03	Uluslararası Kuruluşlara Yardım Ödemeleri	6
05	06	02	90	Uluslararası Kuruluşlara Diğer Ödemeler	133
05	06	03	00	Uluslararası Kuruluşlara	0
05	06	03	01	Uluslararası Kuruluşlara	0
05	06	04	00	Uluslararası Kuruluşlardan Merkezlerine	0
05	06	04	01	Uluslararası Kuruluşlardan Merkezlerine	0
05	06	09	00	Diğer Yurtdışı Transferleri	45
05	06	09	01	Diğer Yurtdışı Transferleri	45
05	06	09	08	Türk Kültür Varlığının Korunması ve Tanıtımı Giderleri	0
07	00	00	00	Sermaye Transferleri	964.298
07	01	00	00	Yurtiçi Sermaye Transferleri	961.912
07	01	05	00	Mahalli İdarelere Sermaye Transferleri	76.508
07	01	05	01	İl Özel İdarelerine	0
07	01	05	02	Belediyelere	0
07	01	05	03	Köylere	76.508
07	01	05	04	Mahalli İdare Birliklerine	0
07	01	05	05	Bağlı İdarelere	0
07	01	09	00	Diğer Sermaye Transferleri	639.889
07	01	09	01	Dernek, Birlik, Kurum, Kuruluş, Sandık Vb. Kuruluşlara	251.598
07	01	09	02	Vakıf Üniversitelere	0
07	01	09	03	Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşlarına	32.745
07	01	09	04	Kamu Ortaklıklarına	134.439
07	01	09	05	Özel teşebbüslere	50.368
07	01	09	06	Hane Halklarına	377

E.KOD				Bütçe Giderleri Hesabı	Tutar
07	01	09	08	Türk Kültür Varlığının Korunması ve Tanıtımı Giderleri	0
07	01	09	12	Kalkınma Ajanslarına	38.633
07	01	09	90	Diğer	131.729
07	02	00	00	Yurtdışı Sermaye Transferleri	2.386
07	02	01	00	Dış Ülkelere Yapılan Yardımlar	2.003
07	02	01	01	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne	0
07	02	01	90	Diğer Ülkelere	2.003
07	02	02	00	Uluslararası Kuruluşlara Yapılan Ödemeler	331
07	02	02	01	Uluslararası Kuruluşlara Katkı Ödemeleri	14
07	02	02	02	Uluslararası Kuruluşlara Yardım Ödemeleri	317
07	02	02	90	Uluslararası Kuruluşlara Diğer Ödemeler	0
07	02	03	00	Uluslararası Kuruluşlara	0
07	02	03	01	Uluslararası Kuruluşlara	0
07	02	04	00	Uluslararası Kuruluşlardan Merkezlerine	0
07	02	04	01	Uluslararası Kuruluşlardan Merkezlerine	0
07	02	09	00	Diğer Sermaye Transferleri	52
07	02	09	01	Diğer Sermaye Transferleri	52
07	02	09	08	Türk Kültür Varlığının Korunması ve Tanıtımı Giderleri	0

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasebat.gov.tr/>, 2016

2015 yılı itibarıyla mahalli idarelerin yardımlarına baktığımızda; mahalli idare yardımlarının 119.876.000 TL, kar amacı gütmeyen kuruluşlara yapılan transferlerin 908.073.000 TL, hane halkına yapılan transferlerin 1.310.371.000 TL, yurtdışına yapılan transferlerin 3.916.000 TL, sermaye transferlerinin 964.298.000 TL yurtdışı sermaye transferlerinin 2.386.000 TL olduğu görülmektedir.

VIII.3. MAHALLİ İDARELERİN GELİRLERİ

İl özel idareleri, büyükşehir belediyeleri, diğer belediyeler ve mahalli idare birliklerinin gelirlerini oluşturan kaynaklar aşağıda belirtilmiştir:

a) İl Özel İdarelerinin Gelirleri

- Kanunlarla gösterilen il özel idaresi vergi, resim, harç ve katılma payları.
- Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar.
- Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler.
- Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler.
- İl genel meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler.
- Faiz ve ceza gelirleri.
- Bağışlar.
- Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler.
- Diğer gelirler.

b) Büyükşehir Belediyelerinin Gelirleri

- Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay.
  - ✓ Büyükşehir belediyeleri, ilde toplanan genel bütçe vergi gelirlerinin % 6'sı ve ildeki büyükşehir ilçe belediyelerinin genel bütçe vergi gelirlerinden aldığı payın % 40'ını almaktadır.
  - ✓ Büyükşehir ilçe belediyeleri Türkiye genelinde toplanan genel bütçe vergi gelirlerinin % 4,5'ini almaktadır. Büyükşehir ilçeler için ayrılan payın % 90'lık kısmı ilçelerin nüfusuna, % 10'luk kısmı ise ilçelerin yüzölçümüne göre dağıtılır.
- 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununda yer alan oran ve esaslara göre büyükşehir belediyesince tahsil olunacak at yarışları dâhil müşterek bahislerden elde edilen Eğlence Vergisinin % 20'si müşterek bahislere konu olan yarışların yapıldığı yerin belediyesine, % 30'u nüfuslarına göre dağıtılmak üzere diğer ilçe belediyelerine ayrıldıktan sonra kalan % 50'si.
- Büyükşehir belediyesine bırakılan sosyal ve kültürel tesisler, spor, eğlence ve dinlenme yerleri ile yeşil sahalar içinde tahsil edilecek her türlü belediye vergi, resim ve harçlar.
- Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki meydan, bulvar, cadde ve ana yollara cephesi bulunan binalar üzerindeki her türlü ilân ve reklamların vergileri ile asma, tahsis ve bakım ücretleri.

➤ Durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde tespit edilen araç park yerlerinin işletilmesinden elde edilen gelirin ilçe belediyelerine, nüfuslarına göre dağıtılacak %50'sinden sonra kalacak %50'si.

➤ Hizmetlerin büyükşehir belediyesi tarafından yapılması şartıyla 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununda belirtilen oran ve esaslara göre alınacak yol, su ve kanalizasyon harcamalarına katılma payları.

➤ Kira, faiz ve ceza gelirleri.

➤ Kamu idare ve müesseselerinin yardımları.

➤ Bağlı kuruluşların kesin hesaplarındaki gelirleri ile giderleri arasında oluşan fazlalık sonucu aktarılacak gelirler.

➤ Büyükşehir belediyesi iktisadî teşebbüslerinin safi hâsılatından büyükşehir belediye meclisi tarafından belirlenecek oranda alınan hisseler.

➤ Büyükşehir belediyesinin taşınır ve taşınmaz mal gelirleri.

➤ Yapılacak hizmetler karşılığı alınacak ücretler.

➤ Şartlı ve şartsız bağışlar.

➤ Diğer gelirler.

c) Belediyelerin Gelirleri

➤ Kanunlarla gösterilen belediye vergi, resim, harç ve katılma payları.

➤ Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay ve ödenekler.

➤ Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler.

➤ Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler.

➤ Belediye meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler.

➤ Faiz ve ceza gelirleri.

➤ Bağışlar.

➤ Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler.

➤ Diğer gelirler.

d) Mahalli İdare Birliklerinin Gelirleri

➤ Birlik üyelerinin, birliğin kuruluş ve faaliyet giderlerine katılma payları.

- Birlik Meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler.
- Diğer kamu kurum ve kuruluşlarından aktarılacak ödenekler.
- Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler.
  - Kira ve faiz gelirleri.
  - Bağışlar.
  - Köylere hizmet götürme birlikleri için il özel idaresi bütçesinden ayrılacak pay. İl özel idaresi bütçe gelirlerinin ne kadarının köylere hizmet götürme birliklerine aktarılacağı, köylere hizmet götürme birliklerinin sunacağı yatırım plânı, yıllık çalışma programı ve uygulama projelerine göre il genel meclisince kararlaştırılır.
  - Diğer gelirler.

VIII.3.1. Mahalli İdarelerin Gelirlerine İlişkin Genel Göstergeler

2014 ve 2015 yılları itibarıyla türlerine göre mahalli idarelerin gelirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:52

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Gelirleri		(1.000 TL)
Türü	2014	2015
Belediyeler	62.544.796	72.159.838
Belediye Bağlı İdareleri	16.510.393	17.165.883
İl Özel İdareleri	7.152.387	8.096.206
Mahalli İdare Birlikleri	1.600.773	2.250.466
Konsolide Toplam*	87.170.755	97.706.380

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2016

2014 yılında belediyeler 72.159.838.000 TL, il özel idareleri 8.096.206.000 TL, mahalli idare birlikleri 2.250.466.000 TL ve belediye bağlı idareleri 17.165.883.000 TL gelir elde etmiştir. Belediye ve bağlı idarelerin elde ettiği gelirin mahalli idarelerin toplam geliri içindeki payın % 91'i olduğu görülmektedir.

Mahalli idare gelirleri 2015 yılında bir önceki yıla göre % 12,09 artış göstermiştir. Bu artış belediyelerde % 15,37, belediye bağlı idarelerinde % 3,97, il özel idarelerinde % 13,20, mahalli idare birliklerinde % 40,59'dur.

VIII.3.2. Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Öz Gelirleri

Öz gelir; mahalli idarelerin genel bütçe vergi gelirlerinden aldığı paylar ile yurtdışı ve yurtiçi kurum, kuruluş ve kişilerden alınan her türlü yardım ve bağışlar dışında kalan diğer tüm gelirler olarak değerlendirilmiştir.

2014 ve 2015 yılları itibarıyla türlerine göre mahalli idarelerin öz gelirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:53

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Öz Gelirleri* (1.000 TL)

	2014			2015		
	Öz Gelir	Toplam Gelir	%	Öz Gelir	Toplam Gelir	%
Belediyeler	27.322.293	62.544.796	43,68	28.404.909	72.159.838	39,36
Belediye Bağlı İdareleri	14.633.601	16.510.393	88,63	14.545.004	17.165.883	84,73
İl Özel İdareleri	598.843	7.152.387	8,37	699.533	8.096.206	8,64
Mahalli İdare Birlikleri	455.708	1.600.773	28,47	531.301	2.250.466	23,61
Mahalli İdareler Toplam*	43.010.445	87.170.755	49,34	43.472.168	97.706.380	44,49

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü'nün mahalli idarelerin 2015 gelir verilerine dayalı olarak hazırlanmıştır, 2016

2015 yılında belediyeler 28.404.909.000 TL, il özel idareleri 699.533.000 TL, mahalli idare birlikleri 531.301.000 TL ve belediye bağlı kuruluşları 14.545.004.000 TL öz gelir elde etmiştir.

2015 yılı itibarıyla mahalli idarelerde öz gelirlerin toplam gelirler içerisindeki payı % 44,49'dur. Bu pay belediyelerde % 39,36, belediye bağlı idarelerinde % 84,73, mahalli idare birliklerinde % 23,61 ve il özel idarelerinde % 8,64'tür.

VIII.3.2.1. Belediyelerin Türlerine Göre Öz Gelirleri

2014 ve 2015 yılları itibarıyla türlerine göre belediyelerin öz gelirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:54**Belediyelerin Türlerine Göre Öz Gelirleri (1.000 TL)**

	2014			2015		
	Öz Gelir	Toplam Gelir	%	Öz Gelir	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	9.764.184	29.823.555	32,74	8.004.780	33.181.095	24,12
İl Belediyeleri	1.895.931	4.362.365	43,46	2.277.433	5.315.121	42,85
İlçe ve Belde Belediyeleri	15.662.178	28.403.020	55,14	18.156.187	33.761.172	53,78
Toplam*	27.322.293	62.544.796	43,68	28.404.909	72.159.838	39,36

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü'nün mahalli idarelerin 2015 gelir verilerine dayalı olarak hazırlanmıştır, 2016

2015 yılında büyükşehir belediyeleri 8.004.780.000 TL, il belediyeleri 2.277.433.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 18.156.187.000 TL öz gelir elde etmiştir.

2015 yılı itibarıyla belediyelerin öz gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı % 39,36'dır. Bu pay büyükşehir belediyelerinde % 24,12, il belediyelerinde % 42,85, ilçe ve belde belediyelerinde % 53,78'dir.

VIII.3.3. Gelir Kalemlerine Göre Mahalli İdarelerin Gelirleri

2014 ve 2015 yılları itibarıyla gelir kalemlerine göre mahalli idarelerin gelirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:55**Gelir Kalemlerine Göre Mahalli İdarelerin Gelirleri (1.000 TL)**

Türü	2014	2015
Vergi Gelirleri	9.291.679	10.852.895
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	18.025.346	20.876.251
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	6.979.619	7.979.434
Faizler Paylar ve Cezalar	42.934.550	52.775.898
Sermaye Gelirleri	6.661.496	4.962.746
Alacaklardan Tahsilâtlar	3.278.065	259.156
Toplam*	87.170.755	97.706.380

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2016

2015 yılı itibarıyla mahalli idarelerin gelirleri 97.706.380.000 TL'dir. Vergi gelirleri 10.852.895.000 TL, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri 20.876.251.000 TL, alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler 7.979.434.000 TL, faizler, paylar ve cezalar 52.775.898.000 TL, sermaye gelirleri 4.962.746.000 TL ve alacaklardan tahsilâtlar 259.156.000 TL'dir.

VIII.3.3.1. Vergi Gelirleri

Vergi gelirleri, ilgili mahalli idarece alınan emlak (bina, arsa, arazi) vergisi, çevre temizlik vergisi, haberleşme vergisi, elektrik ve havagazı tüketim vergisi, eğlence vergisi, yangın sigorta vergisi, ilan ve reklam vergisi ile bina inşaat harcı, işyeri açma izni harcı, yapı kullanma izni harcı, ölçü ve tartı aletlerinin muayene harcı, hayvan kesimi muayene ve denetleme harcı, işgal harcı, kaynak suları harcı, tatil günlerinde çalışma ruhsat harcı, tellallık harcı, toptancı hali resmi ve diğer harçlardan oluşmaktadır.

Belediyelerin topladığı vergiler Belediye Gelirleri Kanununda ve Emlak Vergisi Kanununda düzenlenmiştir. Yerel vergiler nispi ve maktu olmak üzere iki şekilde belirlenmektedir. Nispi vergiler, enflasyon dönemlerinde reel olarak kendilerini korumaktadır. Maktu vergiler ise enflasyon karşısında aşınmaktadır. Türkiye'de Bina Vergisi, Arazi Vergisi, Eğlence Vergisi gibi vergiler nispi olarak hesaplanırken, İlan ve Reklam Vergisi, Çevre Temizlik Vergisi ve harçların tamamına yakını (Tellallık Harcı hariç) maktu olarak hesaplanmaktadır.

Büyükşehir belediyelerinde büyükşehir sınırları ve mücavir alanları içinde belediyelerince tahsil edilen emlak vergisi tutarının tamamı ilgili ilçe belediyeleri tarafından alınır. Bunlardan büyükşehir belediyesine veya özel idareye ayrıca pay kesilmez.

İl özel idarelerine ait vergi gelirleri yok denecek kadar azdır. Çünkü özel idarelere belediyelerde olduğu gibi vergi ve harç toplama konusunda henüz yetki verilmemiştir.

2014 ve 2015 yılları itibarıyla türlerine göre mahalli idarelerin vergi gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:56**Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Vergi Gelirleri ve Toplam Gelirler (1.000 TL)**

Türü	2014			2015		
	Vergi Gelirleri	Toplam Gelir	%	Vergi Gelirleri	Toplam Gelir	%
Belediyeler	9.283.644	62.544.796	14,84	10.839.017	72.159.838	15,02
Belediye Bağlı İdareleri	0	16.510.393	0,00	0	17.165.883	0,00
İl Özel İdareleri	8.035	7.152.387	0,11	13.878	8.096.206	0,17
Mahalli İdare Birlikleri	0	1.600.773	0,00	0	2.250.466	0,00
Toplam*	9.291.679	87.170.755	10,66	10.852.895	97.706.380	11,11

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında vergi gelirleri olarak belediyeler 10.839.017.000 TL, il özel idareleri 13.878.000 TL gelir elde etmiştir. Belediyelerin vergi gelirlerinin toplam mahalli idarelerin vergi gelirlerine oranı % 99,9 olarak gerçekleşmiştir.

2015 yılı itibarıyla mahalli idarelerde vergi gelirlerinin toplam gelirler içindeki payı % 11,11'dir. Bu pay belediyelerde % 15,02, il özel idarelerinde % 0,17'dir.

VIII.3.3.1.1. Belediye Türlerine Göre Vergi Gelirleri

2014 ve 2015 yılları itibarıyla belediye türlerine göre vergi gelirleri ve toplam gelirler karşılaştırmalı olarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:57**Belediye Türlerine Göre Vergi Gelirleri ve Toplam Gelirler (1.000 TL)**

Türü	2014			2015		
	Vergi Gelirleri	Toplam Gelir	%	Vergi Gelirleri	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	446.920	29.823.555	1,50	488.616	33.181.095	1,47
İl Belediyeleri	514.808	4.362.365	11,80	576.961	5.315.121	10,86
İlçe ve Belde Belediyeleri	8.321.916	28.403.020	29,30	9.773.440	33.761.172	28,95
Toplam*	9.283.644	62.544.796	14,84	10.839.017	72.159.838	15,02

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında vergi gelirleri olarak; büyükşehir belediyeleri 488.616.000 TL, il belediyeleri 576.961.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 9.773.440.000 TL gelir elde etmiştir.

2015 yılı itibarıyla vergi gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı; büyükşehir belediyelerinde % 1,47, il belediyelerinde % 10,86, ilçe ve belde belediyelerinde % 28,95'tir.

VIII.3.3.2. Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri

Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri;

- a) Şartname, basılı evrak, değerli kâğıt ve kitap gibi mal satışlarından elde edilen gelirler,
- b) Doğalgaz hizmetlerine ilişkin gelirler, su hizmetlerine ilişkin gelirler, otopark işletme gelirleri, sosyal tesis işletme gelirleri, ilan ve reklam gelirleri, muayene denetim ve kontrol ücretleri, sağlık hizmetlerine ilişkin gelirler, ulaştırma hizmetlerine ilişkin gelirler gibi sunulan hizmetlerden elde edilen gelirler,
- c) Su, ulaştırma, sağlık, eğitim, doğalgaz, tarımsal, kültürel, çevre ve esenlik ile ekonomik hizmetlere ilişkin kurumlar hâsılatı ve kârı,
- d) Lojman, sosyal tesis, spor tesisi, kültürel amaçlı tesis ve diğer taşınmaz kira gelirleri ile ecrimisil gelirleri,
- e) Taşınır kira gelirleri,
- f) Diğer çeşitli teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinden oluşmaktadır.

2014 ve 2015 yılları itibarıyla mahalli idarelerin türlerine göre teşebbüs ve mülkiyet gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:58

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri ve Toplam Gelirler (1.000 TL)

Türü	2014			2015		
	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	Toplam Gelir	%	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	Toplam Gelir	%
Belediyeler	6.739.057	62.544.796	10,77	7.474.956	72.159.838	10,36
Belediye Bağlı İdareleri	10.985.555	16.510.393	66,54	13.703.266	17.165.883	79,83
İl Özel İdareleri	148.363	7.152.387	2,07	137.526	8.096.206	1,70
Mahalli İdare Birlikleri	152.371	1.600.773	9,52	177.341	2.250.466	7,88
Toplam*	18.025.346	87.170.755	20,68	20.876.251	97.706.380	21,37

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasebat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında teşebbüs ve mülkiyet gelirleri olarak belediyeler 7.474.956.000 TL, il özel idareleri 137.526.000 TL, mahalli idare birlikleri 177.341.000 TL ve belediye bağlı idareleri 13.703.266.000 TL gelir elde etmiştir.

2015 yılı itibarıyla mahalli idarelerde teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı % 21,37'dir. Bu pay belediyelerde % 10,36, belediye bağlı idarelerinde % 79,83, mahalli idare birliklerinde % 7,88 ve il özel idarelerinde % 1,70'tir.

VIII.3.3.2.1.Belediye Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri

2014 ve 2015 yılları itibarıyla belediye türlerine göre teşebbüs ve mülkiyet gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:59

Belediye Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri ve Toplam Gelirler (1.000 TL)

Türü	2014			2015		
	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	Toplam Gelir	%	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	2.913.070	29.823.555	9,77	3.444.479	33.181.095	10,38
İl Belediyeleri	978.124	4.362.365	22,42	1.132.689	5.315.121	21,31
İlçe ve Belde Belediyeleri	2.847.863	28.403.020	10,03	2.897.788	33.761.172	8,58
Toplam*	6.739.057	62.544.796	10,77	7.474.956	72.159.838	10,36

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında teşebbüs ve mülkiyet gelirleri olarak; büyükşehir belediyeleri 3.444.479.000 TL, il belediyeleri 1.132.689.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 2.897.788.000 TL gelir elde etmiştir.

2015 yılı itibarıyla teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı; büyükşehir belediyelerinde % 10,38, il belediyelerinde % 21,31, ilçe ve belde belediyelerinde % 8,58'dir.

VIII.3.3.3. Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler

Alınan bağış ve yardımlar:

- Dünya Bankası ve Avrupa Birliği gibi yurtdışı kurumlarından alınan bağış ve yardımlar,
- Merkezi yönetim bütçesine dâhil idarelerden alınan bağış ve yardımlar,
- Diğer idarelerden alınan bağış ve yardımlar,
- Kurum ve kişilerden alınan bağış ve yardımlar,
- Proje karşılığı alınan bağış ve yardımlardan oluşmaktadır.

2014 ve 2015 yılları itibarıyla mahalli idarelerin türlerine göre alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:60

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler ve Toplam Gelirler (1.000 TL)

Türü	2014			2015		
	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	Toplam Gelir	%	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	Toplam Gelir	%
Belediyeler	1.109.552	62.544.796	1,77	1.475.922	72.159.838	2,05
Belediye Bağlı İdareleri	541.492	16.510.393	3,28	855.922	17.165.883	4,99
İl Özel İdareleri	4.823.527	7.152.387	67,44	5.187.848	8.096.206	64,08
Mahalli İdare Birlikleri	1.142.642	1.600.773	71,38	1.717.176	2.250.466	76,30
Toplam*	6.979.619	87.170.755	8,01	7.979.434	97.706.380	8,17

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında, alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler olarak; belediyeler 1.475.922.000 TL, il özel idareleri 5.187.848.000 TL, mahalli idare birlikleri 1.717.176.000 TL ve belediye bağlı idareleri 855.922.000 TL gelir elde etmiştir.

2015 yılı itibarıyla mahalli idarelerde alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirlerin toplam gelirler içerisindeki payı belediyelerde % 2,05, belediye bağlı idarelerinde % 4,99, mahalli idare birliklerinde % 76,30 ve il özel idarelerinde % 64,08'dir.

VIII.3.3.3.1. Belediye Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler

2014 ve 2015 yılları itibarıyla belediye türlerine göre alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:6613

Belediye Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler ve Toplam Gelirler (1.000 TL)

Türü	2014			2015		
	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	Toplam Gelir	%	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	Toplam	%
Büyükşehir Belediyeleri	147.761	29.823.555	0,50	281.443	33.181.095	0,85
İl Belediyeleri	80.211	4.362.365	1,84	113.772	5.315.121	2,14
İlçe ve Belde Belediyeleri	925.724	28.403.020	3,26	1.144.766	33.761.172	3,39
Toplam*	1.109.552	62.544.796	1,77	1.475.922	72.159.838	2,05

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirleri olarak; büyükşehir belediyeleri 281.443.000 TL, il belediyeleri 113.772.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 1.144.766.000 TL gelir elde etmiştir.

2015 yılı itibarıyla alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirlerin toplam gelirler içerisindeki payı büyükşehir belediyelerinde % 0,85, il belediyelerinde % 2,14, ilçe ve belde belediyelerinde ise % 3,39'dur.

VIII.3.3.4. Faizler, Paylar ve Cezalar

a) Faiz gelirleri; kurumca verilen borçlardan alacakların faizleri, takipteki kurum alacakları faizleri, menkul kıymet ve gecikmiş ödemeler faizleri, mevduat faizleri, vergi, resim ve harç gecikme faizleri ve diğer faiz gelirlerinden oluşmaktadır.

b) Pay gelirleri; vergi ve harç gelirlerinden alınan paylar, genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar, yönetim giderlerine katılma payları, kamu harcamalarına katılma payları, maden

işletmelerinden, müze girişi ücretleri gibi mahalli idarelere ait paylardan elde edilen gelirlerden oluşmaktadır.

c) Ceza gelirleri; idari para cezaları, vergi cezaları, irat kaydedilecek nakdi teminatlar, mera gelirleri, irat kaydedilecek hisse senedi ve tahviller ile teminat mektupları gibi diğer çeşit gelirlerden oluşmaktadır.

2014 ve 2015 yılları itibarıyla mahalli idarelerin türlerine göre faizler, paylar ve cezalara ilişkin gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:62

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezalar ve Toplam Gelirler (1.000 TL)

Türü	2014			2015		
	Faizler Paylar ve Cezalar	Toplam Gelir	%	Faizler Paylar ve Cezalar	Toplam Gelir	%
Belediyeler	38.709.149	62.544.796	61,89	47.302.390	72.159.838	65,55
Belediye Bağlı İdareleri	1.764.708	16.510.393	10,69	2.509.530	17.165.883	14,62
İl Özel İdareleri	2.155.376	7.152.387	30,14	2.730.070	8.096.206	33,72
Mahalli İdare Birlikleri	305.317	1.600.773	19,07	325.649	2.250.466	14,47
Toplam*	42.934.550	87.170.755	49,25	52.775.898	97.706.380	54,01

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında faizler, paylar ve cezalara ilişkin gelirler olarak; belediyeler 47.302.390.000 TL, il özel idareleri 2.730.070.000 TL, mahalli idare birlikleri 325.649.000 TL ve belediye bağlı idareleri 2.509.530.000 TL gelir elde etmiştir.

2015 yılı itibarıyla mahalli idarelerde faizler, paylar ve cezaların toplam gelirler içerisindeki payı belediyelerde % 65,55, belediye bağlı idarelerinde % 14,62, il özel idarelerinde % 33,72 ve mahalli idare birliklerinde % 14,47'dir.

VIII.3.3.4.1.Belediye Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezalar

2014 ve 2015 yılları itibarıyla belediye türlerine göre faizler, paylar ve cezalar ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:63**Belediye Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezalar ve
Toplam Gelirler (1.000 TL)**

Türü	2014			2015		
	Faizler, Paylar ve Cezalar	Toplam Gelir	%	Faizler, Paylar ve Cezalar	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	22.003.872	29.823.555	73,78	26.954.911	33.181.095	81,24
İl Belediyeleri	2.610.923	4.362.365	59,85	3.210.586	5.315.121	60,40
İlçe ve Belde Belediyeleri	14.094.354	28.403.020	49,62	17.170.384	33.761.172	50,86
Toplam*	38.709.149	62.544.796	61,89	47.302.390	72.159.838	65,55

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında faiz, pay ve ceza gelirleri olarak; büyükşehir belediyeleri 26.954.911.000 TL, il belediyeleri 3.210.586.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 17.170.384.000 TL gelir elde etmiştir.

2015 yılı itibarıyla faizler, paylar ve cezaların toplam gelirler içerisindeki payı büyükşehir belediyelerinde % 81,24, il belediyelerinde % 60,40, ilçe ve belde belediyelerinde ise % 50,86'dır. Bu gelir kaleminin toplam gelirlere oranının yüksekliği mahalli idarelerin genel bütçe vergi gelirlerinden aldığı payları da içermesinden kaynaklanmaktadır.

VIII.3.3.5. Sermaye Gelirleri

Sermaye gelirleri,

- Bina, arazi ve arsa gibi taşınmaz satışlarından elde edilen gelirler,
- Taşınır satışlarından elde edilen gelirler,
- Menkul kıymet ve varlık satış gelirlerinden oluşmaktadır

2014 ve 2015 yılları itibarıyla mahalli idarelerin türlerine göre sermaye gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:64

**Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Sermaye Gelirleri ve
Toplam Gelirler (1.000 TL)**

Türü	2014			2015		
	Sermaye Gelirleri	Toplam Gelir	%	Sermaye Gelirleri	Toplam Gelir	%
Belediyeler	3.448.302	62.544.796	5,51	4.908.445	72.159.838	6,80
Belediye Bağlı İdareleri	3.195.938	16.510.393	19,36	7.285	17.165.883	0,04
İl Özel İdareleri	17.086	7.152.387	0,24	26.884	8.096.206	0,33
Mahalli İdare Birlikleri	170	1.600.773	0,01	20.132	2.250.466	0,89
Toplam*	6.661.496	87.170.755	7,64	4.962.746	97.706.380	5,08

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında sermaye geliri olarak; belediyeler 4.908.445.000 TL, il özel idareleri 26.884.000 TL, mahalli idare birlikleri 20.132.000 TL ve belediye bağlı idareleri 7.285.000 TL gelir elde etmiştir.

2015 yılı itibarıyla sermaye gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı belediyelerde % 6,80, belediye bağlı idarelerinde % 0,04, mahalli idare birliklerinde % 0,89 ve il özel idarelerinde % 0,33'tür.

VIII.3.3.5.1. Belediye Türlerine Göre Sermaye Gelirleri

2014 ve 2015 yılları itibarıyla belediye türlerine göre sermaye gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:65

Belediye Türlerine Göre Sermaye Gelirleri ve Toplam Gelirler (1.000 TL)

Türü	2014			2015		
	Sermaye Gelirleri	Toplam Gelir	%	Sermaye Gelirleri	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	1.057.348	29.823.555	3,55	1.867.612	33.181.095	5,63
İl Belediyeleri	178.249	4.362.365	4,09	281.113	5.315.121	5,29
İlçe ve Belde Belediyeleri	2.212.705	28.403.020	7,79	2.759.720	33.761.172	8,17
Toplam*	3.448.302	62.544.796	5,51	4.908.445	72.159.838	6,80

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında sermaye gelirleri olarak; büyükşehir belediyeleri 1.867.612.000 TL, il belediyeleri 281.113.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 2.759.720.000 TL gelir elde etmiştir.

2015 yılı itibarıyla sermaye gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı büyükşehir belediyelerinde % 5,63, il belediyelerinde % 5,29, ilçe ve belde belediyelerinde ise % 8,17'dir.

VIII.3.3.6. Alacaklardan Tahsilâtlar

Alacaklardan tahsilâtlar, genel bütçeli idareler ile mahalli idareler ve diğer yurtiçi alacaklardan ilgili mahalli idarece yapılan tahsilâtlardan oluşmaktadır.

2014 ve 2015 yılları itibarıyla mahalli idarelerin türlerine göre alacaklardan tahsilâtlar ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:66

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilâtlar ve Toplam Gelirler (1.000 TL)

Türü	2014			2015		
	Alacaklardan Tahsilâtlar	Toplam Gelir	%	Alacaklardan Tahsilâtlar	Toplam Gelir	%
Belediyeler	3.255.092	62.544.796	5,20	159.108	72.159.838	0,22
Belediye Bağlı İdareleri	22.700	16.510.393	0,14	89.880	17.165.883	0,52
İl Özel İdareleri	0	7.152.387	0,00	0	8.096.206	0,00
Mahalli İdare Birlikleri	273	1.600.773	0,02	10.168	2.250.466	0,45
Toplam*	3.278.065	87.170.755	3,76	259.156	97.706.380	0,27

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında alacaklardan tahsilât gelirleri olarak; belediyeler 159.108.000 TL, mahalli idare birlikleri 10.168.000 TL ve belediye bağlı idareleri 89.880.000TL gelir elde etmiştir.

2015 yılı itibarıyla alacaklardan tahsilâtların toplam gelirler içerisindeki payı belediyelerde % 0,22, belediye bağlı idarelerinde % 0,52, mahalli idare birliklerinde ise % 0,45'tir.

VIII.3.3.6.1.Belediye Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilâtlar

2014 ve 2015 yılları itibarıyla belediye türlerine göre alacaklardan tahsilât gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:67

Belediye Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilâtlar ve Toplam Gelirler (1.000 TL)

Türü	2014			2015		
	Alacaklardan Tahsilâtlar	Toplam Gelir	%	Alacaklardan Tahsilâtlar	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	3.254.584	29.823.555	10,91	144.034	33.181.095	0,43
İl Belediyeleri	50	4.362.365	0,00	0	5.315.121	0,00
İlçe ve Belde Belediyeleri	458	28.403.020	0,00	15.074	33.761.172	0,04
Toplam*	3.255.092	62.544.796	5,20	159.108	72.159.838	0,22

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasebat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında alacaklardan tahsilât gelirleri olarak; büyükşehir belediyeleri 144.034.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 15.074.000 TL gelir elde etmiştir.

2015 yılı itibarıyla alacaklardan tahsilât gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı büyükşehir belediyelerinde % 0,43, ilçe ve belde belediyelerinde % 0,04'tür.

VIII.3.3.7. Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar ve Ödenekler

İl Özel İdareleri: 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanuna göre Genel Bütçe vergi gelirleri tahsilatının yüzde 0,5'i il özel idare payı olarak ayrılır ve bu payın; yüzde 50'lik kısmı illerin nüfusuna, yüzde 10'luk kısmı illerin yüzölçümüne, yüzde 10'luk kısmı illerin köy sayısına, yüzde 15'lik kısmı illerin kırsal alan nüfusuna, yüzde 15'lik kısmı ise illerin Kalkınma Bakanlığınca tespit edilen en son gelişmişlik endeksindeki grubuna göre dağıtılır.

Büyükşehir Belediyeleri: 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun hükümleri uyarınca; büyükşehir belediye sınırları içinde yapılan genel bütçe vergi tahsilâtı toplamının yüzde 6'sı ile genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının yüzde 4,5'i olarak büyükşehir ilçe belediyelerine ayrılan ve bu belediyelere dağıtılan payın yüzde 30'u büyükşehir belediye payı olarak ayrılır. Büyükşehir sınırları içerisindeki genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamından ayrılan yüzde 6'lık payın yüzde 60'ı doğrudan ilgili büyükşehir belediyesine aktarılır, kalan yüzde 40'lık kısmı ise ortak bir havuzda toplanarak % 70'i nüfus esasına, % 30'u da yüzölçümü esasına göre dağıtılır. Genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının yüzde 4,5'i olarak ayrılan büyükşehir ilçe belediye payı % 90'ı nüfus, % 10'u yüzölçümü esasına göre dağıtılarak yüzde 30'luk büyükşehir belediye payı ve 2560 sayılı Kanununun 13 üncü maddesi gereğince dağıtılacak yüzde 10'luk büyükşehir belediyesi bağlı su ve kanalizasyon idaresi payı ayrıldıktan sonra geri kalan kısmı büyükşehir ilçe belediyelerine nüfusa göre dağıtılır.

İl, İlçe ve Belde Belediyeleri: 5779 sayılı İl Özel İdareleri ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanuna göre; genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının yüzde 1,5'i büyükşehir dışındaki belediyelere ayrılır. Bu yüzde 1,5'lik belediye payının; yüzde 80'lik kısmı belediyelerin nüfusuna, yüzde 20'lik kısmı ise belediyelerin Kalkınma Bakanlığı tarafından tespit edilen en son "gelişmişlik endeksi" verileri esas alınarak, en az gelişmiş ilçeden en çok gelişmiş olana doğru, eşit sayıda oluşturulan beş gruptan dâhil oldukları grubun aldığı paydan nüfuslarına göre dağıtılır. Belde belediyeleri bağlı buldukları ilçenin gelişmişlik endeksindeki grubunda değerlendirilir.

Denkleştirme Ödeneği ise; kesinleşmiş en son genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının binde biri oranında her yıl Maliye Bakanlığı bütçesine belediyeler denkleştirme ödeneği olarak konan ödenek olup, Maliye Bakanlığınca, mart ve temmuz aylarında iki eşit taksit halinde dağıtılmak üzere bu ödenek İller Bankası hesabına aktarılır. Bu ödeneğin yüzde 65'i eşit şekilde, yüzde 35'i ise nüfus esasına göre dağıtılır.

2014 ve 2015 yılları itibarıyla mahalli idarelerin türlerine göre genel bütçe vergi gelirlerinden alınan paylar ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:68**Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar ve Toplam Gelirler (1.000 TL)**

Türü	2014			2015		
	G.B.V.G. Alınan Paylar	Toplam Gelir	%	G.B.V.G. Alınan Paylar	Toplam Gelir	%
Belediyeler	34.112.951	62.544.796	54,54	42.279.007	72.159.838	58,59
Belediye Bağlı İdareleri	1.335.300	16.510.393	8,09	1.764.957	17.165.883	10,28
İl Özel İdareleri	1.730.017	7.152.387	24,19	2.208.825	8.096.206	27,28
Mahalli İdare Birlikleri	2.423	1.600.773	0,15	1.989	2.250.466	0,09
Toplam*	37.180.691	87.170.755	42,65	46.254.778	97.706.380	47,34

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasebat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında genel bütçe vergi gelirlerinden alınan paylardan; belediyeler 42.279.007.000 TL, il özel idareleri 2.208.825.000 TL, mahalli idare birlikleri 1.989.000 TL ve belediye bağlı idareleri 1.764.957.000 TL gelir elde etmiştir.

2015 yılı itibarıyla genel bütçe vergi gelirlerinden alınan payın toplam gelirlere oranı belediyelerde % 58,59, il özel idarelerinde % 27,28, mahalli idare birliklerinde % 0,09 ve belediye bağlı idarelerinde % 10,28'dir.

VIII.3.3.7.1. Belediye Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar

2014 ve 2015 yılları itibarıyla belediye türlerine göre genel bütçe vergi gelirlerinden alınan paylar ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:69**Belediye Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar ve Toplam Gelirler (1.000 TL)**

Türü	2014			2015		
	G.B.V.G. Alınan Paylar	Toplam Gelir	%	G.B.V.G. Alınan Paylar	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	19.911.610	29.823.555	66,76	24.894.872	33.181.095	75,03
İl Belediyeleri	2.386.223	4.362.365	54,70	2.923.916	5.315.121	55,01
İlçe ve Belde Belediyeleri	11.815.118	28.403.020	41,60	14.460.219	33.761.172	42,83
Toplam*	34.112.951	62.544.796	54,54	42.279.007	72.159.838	58,59

*Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2016

2015 yılında genel bütçe vergi gelirlerinden alınan pay olarak; büyükşehir belediyeleri 24.894.872.000 TL, il belediyeleri 2.923.916.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 14.460.219.000 TL gelir elde etmiştir.

2015 yılı itibarıyla genel bütçe vergi gelirlerinden alınan payın toplam gelirlere oranı büyükşehir belediyelerinde % 75,03, il belediyelerinde % 55,01, ilçe ve belde belediyelerinde ise % 42,83'tür.

VIII.3.4.Mahalli İdarelerin Faaliyet Gelirleri

2015 yılı, mahalli idarelerin faaliyet gelirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:70

Mahalli İdarelerin Faaliyet Gelirleri (1.000 TL)

Vergi Gelirleri	11.189.490,8
Sosyal Güvenlik Prim Gelirleri	1.637.421,5
Alınan Bağışlar	53.109.623,1
Diğer Gelirler	20.744.551,8
Toplam Faaliyet Gelirleri	86.681.087,1

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

* Mahalli idarelerin faaliyet gelirlerine belediye bağlı idareleri dahil değildir.

2015 yılı itibarıyla mahalli idarelerin faaliyet gelirlerinin 86.681.087,100 TL, faaliyet giderlerinin 65.845.775.000 TL, net faaliyet dengesinin 20.835.312.100 TL olduğu görülmektedir.

VIII.3.5. Mahalli İdarelerin Borç Dağılımları

2014-2015 yılları itibarıyla mahalli idarelerin borç dağılımları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:71

Mahalli İdarelerin Borç Dağılımları

(1.000 TL)

Yıl	Banka Kredileri	Kamu İdarelerine Mali Borçlar	Dış Mali Borçlar	Bütçe Emanetleri	Vergi ve Sosyal Güvenlik	Diğer Yükümlülükler	Toplam Yükümlülük
2014	12.874.512,7	7.954.189,5	6.284.759,0	10.093.711,0	3.260.151,8	15.512.073,7	55.979.397,7
2015	14.006.857,6	8.781.530,1	7.056.348,9	11.404.818,7	3.600.479,6	18.727.732,0	63.577.766,9

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

Tüm mahalli idarelere ait yükümlülükler incelendiğinde, son bir yıl içinde borç stoğu 55.979.397.700 TL'den 63.577.766,900 TL'ye çıkarak % 14 artmıştır.

VIII.3.6.Mahalli İdarelerin Bilançosu

2015 yılı, mahalli idarelerin bilançosu aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:72

Mahalli İdarelerin Bilançosu

(1.000 TL)

Aktif (Varlıklar)			Pasif (Kaynaklar)		
1	Dönen varlıklar	56.996.432,8	3	Kısa vadeli yabancı kaynaklar	31.860.531,1
10	Hazır değerler	14.427.618,1	30	Kısa vadeli iç mali borçlar	4.303.992,9
11	Menkul kıymet ve varlıklar	218.658,1	31	Kısa vadeli dış mali borçlar	1.039.600,2
12	Faaliyet alacakları	19.427.186,5	32	Faaliyet borçları	11.450.412,3
13	Kurum alacakları	2.328.618,2	33	Emanet yabancı kaynaklar	4.305.484,4
14	Diğer alacaklar	802.886,4	34	Alınan avanslar	61.849,7
15	Stoklar	2.040.111,4	36	Ödenecek diğer yükümlülükler	9.237.196,3
16	Ön ödemeler	792.700,2	37	Borç ve gider karşılıkları	434.918,1
18	Gelecek aylara ait giderler ve gelir tahakkukları	6.420,6	38	Gelecek aylara ait gelirler ve gider tahakkukları	661.628,6
19	Diğer dönen varlıklar	16.952.233,3	39	Diğer kısa vadeli yabancı kaynaklar	365.448,6
2	Duran varlıklar	240.786.474,9	4	Uzun vadeli yabancı kaynaklar	31.717.235,8
21	Menkul kıymet ve varlıklar	666,0	40	Uzun vadeli iç mali borçlar	18.524.355,8
22	Faaliyet alacakları	1.359.676,9	41	Uzun vadeli dış mali borçlar	6.016.748,7
23	Kurum alacakları	874.018,2	43	Diğer borçlar	1.986.045,2
24	Mali duran varlıklar	13.407.396,9	44	Alınan avanslar	25.337,0
25	Maddi duran varlıklar	224.619.108,9	47	Borç ve gider karşılıkları	1.522.160,2
26	Maddi olmayan duran varlıklar	14.355,5	48	Gelecek yıllara ait gelirler ve gider tahakkukları	3.604.252,8
28	Gelecek yıllara ait giderler ve gelir tahakkukları	29.881,9	49	Diğer uzun vadeli yabancı kaynaklar	38.336,0
29	Diğer duran varlıklar	481.370,7	5	Öz kaynaklar	234.205.140,8
			50	Net değer	158.638.459,4
			51	Değer hareketleri	-2.146,9
			52	Yeniden değerlendirme farkları	0,0
			57	Geçmiş yıllar olumlu faaliyet sonuçları	58.772.980,6
			59	Dönem faaliyet sonuçları	16.795.847,6
Aktif Toplamı		297.782.907,7	Pasif Toplamı		297.782.907,7

9- Borçlu nazım hesaplar			9- Alacaklı nazım hesaplar		
90	Ödenek hesapları	39.164,9	90	Ödenek hesapları	39.164,9
91	Nakit dışı teminat ve kişilere ait menkul kıymetler	10.297.243,8	91	Nakit dışı teminat ve kişilere ait menkul kıymetler	10.297.243,8
92	Gelecek yıllara ait giderler ve gelir tahakkukları	30.118.964,4	92	Gelecek yıllara ait giderler ve gelir tahakkukları	30.118.964,4
99	Diğer nazım hesaplar	9.065.079,1	99	Diğer nazım hesaplar	9.065.079,1
Genel Toplam		347.303.359,8	Genel Toplam		347.303.359,8

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

2015 yılı itibarıyla mahalli idarelerin aktif toplamı ve pasif toplamının 297.782.907,700 TL, genel toplamın 347.303.359,800 TL olduğu görülmektedir.

VIII.3.6.1. Belediyelerin Bilançosu

2015 yılı, belediyelerin bilançosu aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:73

Belediyelerin Bilançosu

(1.000 TL)

Aktif (Varlıklar)			Pasif (Kaynaklar)		
1	Dönen varlıklar	48.727.785,4	3	Kısa vadeli yabancı kaynaklar	30.805.653,3
10	Hazır değerler	7.956.713,7	30	Kısa vadeli iç mali borçlar	4.242.835,8
11	Menkul kıymet ve varlıklar	100.150,9	31	Kısa vadeli dış mali borçlar	1.039.600,2
12	Faaliyet alacakları	18.986.219,7	32	Faaliyet borçları	11.298.657,0
13	Kurum alacakları	2.325.212,9	33	Emanet yabancı kaynaklar	3.563.899,2
14	Diğer alacaklar	765.362,8	34	Alınan avanslar	61.792,1
15	Stoklar	1.850.717,5	36	Ödenecek diğer yükümlülükler	9.177.084,1
16	Ön ödemeler	460.545,1	37	Borç ve gider karşılıkları	410.292,5
18	Gelecek aylara ait giderler ve gelir tahakkukları	2.071,7	38	Gelecek aylara ait gelirler ve gider tahakkukları	657.599,4
19	Diğer dönen varlıklar	16.280.791,0	39	Diğer kısa vadeli yabancı kaynaklar	353.893,0
2	Duran varlıklar	229.801.232,4	4	Uzun vadeli yabancı kaynaklar	31.311.537,4
21	Menkul kıymet ve varlıklar	666,0	40	Uzun vadeli iç mali borçlar	18.214.452,9
22	Faaliyet alacakları	1.281.262,0	41	Uzun vadeli dış mali borçlar	6.016.418,3
23	Kurum alacakları	867.031,1	43	Diğer borçlar	1.964.535,9
24	Mali duran varlıklar	13.199.517,2	44	Alınan avanslar	25.337,0
25	Maddi duran varlıklar	213.958.561,1	47	Borç ve gider karşılıkları	1.456.887,7
26	Maddi olmayan duran varlıklar	13.288,1	48	Gelecek yıllara ait gelirler ve gider tahakkukları	3.595.569,6

28	Gelecek yıllara ait giderler ve gelir tahakkukları	27.320,9	49	Diğer uzun vadeli yabancı kaynaklar	38.336,0
29	Diğer duran varlıklar	453.586,1	5	Öz kaynaklar	216.411.827,1
			50	Net değer	158.486.824,6
			57	Geçmiş yıllar olumlu faaliyet sonuçları	43.738.149,6
			59	Dönem faaliyet sonuçları	14.186.852,9
Aktif Toplam		278.529.017,8	Pasif Toplamı		278.529.017,8
9- Borçlu nazım hesaplar			9- Alacaklı nazım hesaplar		
90	Ödenek hesapları	38.276,3	90	Ödenek hesapları	38.276,3
91	Nakit dışı teminat ve kişilere ait menkul kıymetler	9.585.040,9	91	Nakit dışı teminat ve kişilere ait menkul kıymetler	9.585.040,9
92	Gelecek yıllara ait giderler ve gelir tahakkukları	28.279.476,0	92	Gelecek yıllara ait giderler ve gelir tahakkukları	28.279.476,0
99	Diğer nazım hesaplar	9.025.623,9	99	Diğer nazım hesaplar	9.025.623,9
Genel Toplam		325.457.434,8	Genel Toplam		325.457.434,8

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2016

2015 yılı itibarıyla belediyelerin aktif toplamı ve pasif toplamının 278.529.017,800 TL, genel toplamın 325.457.434,800 TL olduğu görülmektedir.

VIII.3.6.2. İl Özel İdarelerinin Bilançosu

2015 yılı, il özel idarelerinin bilançosu aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:74

İl Özel İdarelerinin Bilançosu (1.000 TL)

Aktif (Varlıklar)			Pasif (Kaynaklar)		
1	Dönen varlıklar	5.262.821,8	3	Kısa vadeli yabancı kaynaklar	958.635,5
10	Hazır değerler	4.866.298,1	30	Kısa vadeli iç mali borçlar	58.294,2
11	Menkul kıymet ve varlıklar	3.487,5	32	Faaliyet borçları	70.667,8
12	Faaliyet alacakları	77.279,5	33	Emanet yabancı kaynaklar	617.792,9
13	Kurum alacakları	4.368,7	34	Alınan avanslar	51,1
14	Diğer alacaklar	25.507,6	36	Ödenecek diğer yükümlülükler	175.796,6
15	Stoklar	180.632,4	37	Borç ve gider karşılıkları	23.377,6
16	Ön ödemeler	31.334,1	38	Gelecek aylara ait gelirler ve gider tahakkukları	2.524,2
19	Diğer dönen varlıklar	73.913,9	39	Diğer kısa vadeli yabancı kaynaklar	10.131,2
2	Duran varlıklar	9.773.471,7	4	Uzun vadeli yabancı kaynaklar	334.250,0
22	Faaliyet alacakları	17.370,0	40	Uzun vadeli iç mali borçlar	264.861,0
23	Kurum alacakları	8.457,9	41	Uzun vadeli dış mali borçlar	330,4

24	Mali duran varlıklar	186.347,8	43	Diğer borçlar	12.685,4
25	Maddi duran varlıklar	9.532.574,3	47	Borç ve gider karşılıkları	47.751,9
26	Maddi olmayan duran varlıklar	984,5	48	Gelecek yıllara ait gelirler ve gider tahakkukları	8.621,4
28	Gelecek yıllara ait giderler ve gelir tahakkukları	2,8	5	Öz kaynaklar	13.743.408,0
29	Diğer duran varlıklar	27.734,5	50	Net değer	-2.471.500,2
			51	Değer hareketleri	-2.146,9
			57	Geçmiş yıllar olumlu faaliyet sonuçları	14.259.854,9
			59	Dönem faaliyet sonuçları	1.957.200,1
Aktif Toplamı		15.036.293,5	Pasif Toplamı		15.036.293,5
9- Borçlu nazım hesaplar			9- Alacaklı nazım hesaplar		
91	Nakit dışı teminat ve kişilere ait menkul kıymetler	550.232,8	91	Nakit dışı teminat ve kişilere ait menkul kıymetler	550.232,8
92	Gelecek yıllara ait giderler ve gelir tahakkukları	1.052.418,2	92	Gelecek yıllara ait giderler ve gelir tahakkukları	1.052.418,2
99	Diğer nazım hesaplar	37.991,5	99	Diğer nazım hesaplar	37.991,5
Genel Toplam		16.676.936,1	Genel Toplam		16.676.936,1

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

2015 yılı itibarıyla il özel idarelerinin aktif toplamı ve pasif toplamının 15.036.293,500 TL, genel toplamın 16.676.936,100 TL olduğu görülmektedir.

VIII.3.6.3.Mahalli İdare Birliklerinin Bilançosu

2015 yılı, mahalli idare birliklerinin bilançosu aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:75

Mahalli İdare Birliklerinin Bilançosu (1.000 TL)

Aktif (Varlıklar)			Pasif (Kaynaklar)		
1	Dönen varlıklar	1.127.589,3	3	Kısa vadeli yabancı kaynaklar	163.314,6
10	Hazır değerler	779.767,8	30	Kısa vadeli iç mali borçlar	4.203,4
11	Menkul kıymet ve varlıklar	1.744,3	32	Faaliyet borçları	72.162,7
12	Faaliyet alacakları	237.156,2	33	Emanet yabancı kaynaklar	48.721,1
13	Kurum alacakları	17,4	34	Alınan avanslar	6,5
14	Diğer alacaklar	7.029,4	36	Ödenecek diğer yükümlülükler	37.409,0
15	Stoklar	7.452,5	37	Borç ve gider karşılıkları	768,9
16	Ön ödemeler	2.852,4	38	Gelecek aylara ait gelirler ve gider tahakkukları	3,4
18	Gelecek aylara ait giderler ve gelir tahakkukları	43,3	39	Diğer kısa vadeli yabancı kaynaklar	39,5

19	Diğer dönen varlıklar	91.526,1	4	Uzun vadeli yabancı kaynaklar	50.624,3
2	Duran varlıklar	1.083.208,0	40	Uzun vadeli iç mali borçlar	46.664,0
22	Faaliyet alacakları	369,4	43	Diğer borçlar	205,3
23	Kurum alacakları	151,1	47	Borç ve gider karşılıkları	3.693,3
24	Mali duran varlıklar	21.531,9	48	Gelecek yıllara ait gelirler ve gider tahakkukları	61,8
25	Maddi duran varlıklar	1.060.462,9	5	Öz kaynaklar	1.996.858,4
28	Gelecek yıllara ait giderler ve gelir tahakkukları	655,5	50	Net değer	-1.072.715,1
29	Diğer duran varlıklar	37,1	57	Geçmiş yıllar olumlu faaliyet sonuçları	2.503.204,9
			58	Geçmiş yıllar olumsuz faaliyet sonuçları	-39.076,4
			59	Dönem faaliyet sonuçları	605.445,0
Aktif Toplamı		2.210.797,3	Pasif Toplamı		2.210.797,3
9- Borçlu nazım hesaplar			9- Alacaklı nazım hesaplar		
90	Ödenek hesapları	888,6	90	Ödenek hesapları	888,6
91	Nakit dışı teminat ve kişilere ait menkul kıymetler	78.615,5	91	Nakit dışı teminat ve kişilere ait menkul kıymetler	78.615,5
92	Gelecek yıllara ait giderler ve gelir tahakkukları	36.367,1	92	Gelecek yıllara ait giderler ve gelir tahakkukları	36.367,1
99	Diğer nazım hesaplar	1.463,7	99	Diğer nazım hesaplar	1.463,7
Genel Toplam		2.328.132,1	Genel Toplam		2.328.132,1

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

2015 yılı itibarıyla mahalli idare birliklerinin aktif toplamı ve pasif toplamının 2.210.797,300 TL, genel toplamın 2.328.132,100 TL olduğu görülmektedir.

VIII.3.7. Mahalli İdarelerin Şarta Bağlı Varlık ve Yükümlülükleri

2015 yılı, mahalli idarelerin şarta bağlı varlık ve yükümlülükleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:76

Mahalli İdarelerin Şarta Bağlı Varlık ve Yükümlülükleri (1.000 TL)

Şarta Bağlı Varlıklar	2.430.593,4	Şarta Bağlı Yükümlülükler	12.349.983,0
Alınan Teminat Mektupları	2.696.033,6	Gider Taahhütleri	12.322.654,0
Kişilere Ait Menkul Kıymetler	-265.440,1	Verilen Teminat Mektupları	27.329,0

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

2015 yılı itibarıyla mahalli idarelerin şarta bağlı varlıklarının 2.430.593,400 TL, şarta bağlı yükümlülüklerinin 12.349.983,000 TL olduğu görülmektedir.

VIII.3.8. Mahalli İdareler Alt Sektörü Nakit Akışı

2015 yılı mahalli idareler alt sektörü nakit akışı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:77

Mahalli İdareler Alt Sektör Nakit Akışı (1.000 TL)

Faaliyetlerden Kaynaklanan Nakit Akışları	
A-) Faaliyetlerden Sağlanan Nakit Girişleri	79.089.879,4
Vergi Gelirleri	10.914.979,6
Sosyal Güvenlik Gelirleri	0,0
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	7.861.862,3
Alınan Bağış ve Yardımlar	9.381.912,9
Faizler, Cezalar, Paylar	50.931.124,5
Menkul Kıymet ve Varlık Gelirleri	0,0
B-) Faaliyetlerden Kaynaklanan Nakit Çıkışları	51.674.432,6
Personel Giderleri	12.794.722,0
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primleri	1.767.364,0
Mal ve Hizmet Giderleri	28.193.909,1
Faiz Giderleri	1.757.876,4
Cari Transferler	2.738.154,9
Sermaye Transferleri	2.526.318,6
Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	975.152,1
Diğer Giderler	920.935,4
C-) Faaliyetlerden Sağlanan Net Nakit Akışı (A-B)	27.415.446,8
Yatırımlardan Kaynaklanan Nakit Akışları	
D-) Mali Olmayan Varlık Satışlarından Kaynaklanan Nakit Girişleri	11.925.792,0
Stok Satışlarından Kaynaklanan Nakit Girişleri	0,0
Maddi Duran Varlık Satışlarından Kaynaklanan Nakit Girişleri	11.889.539,4
Arazi ve Arsalar	6.570.876,7
Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri	1.023.438,6
Binalar	3.336.068,0
Tesis, Makine ve Cihazlar	194.565,6
Taşıtlar	381.712,8
Demirbaşlar	377.033,8

Hizmet İmtiyaz Varlıkları	0,0
Yapılmakta Olan Yatırımlar	0,0
Yatırım Avansları	0,0
Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar	5.843,9
Maddi Olmayan Duran Varlık Satışlarından Kaynaklanan Nakit Girişleri	36.252,6
E-) Mali Olmayan Varlık Alımlarından Kaynaklanan Nakit Çıkışları	36.159.668,4
Stok Alımlarından Kaynaklanan Nakit Çıkışları	5.385.848,8
Maddi Duran Varlık Alımlarından Kaynaklanan Nakit Çıkışları	30.641.652,6
Arazi ve Arsalar	5.735.739,9
Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri	3.359.516,4
Binalar	1.968.618,4
Tesis, Makine ve Cihazlar	1.266.461,2
Taşıtlar	1.709.589,5
Demirbaşlar	892.544,1
Hizmet İmtiyaz Varlıkları	0,0
Yapılmakta Olan Yatırımlar	15.346.569,0
Yatırım Avansları	321.342,1
Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar	41.272,0
Maddi Olmayan Duran Varlık Alımlarından Kaynaklanan Nakit Çıkışları	132.167,0
F-) Yatırımlardan Sağlanan Net Nakit Akışı (D-E)	-24.233.876,4
G-) NAKİT AÇIK/FAZLASI (C+F)	3.181.570,4
Finansman Faaliyetlerinden Kaynaklanan Nakit Akışları	
H-) Net Mali Varlık Ediniminden Kaynaklanan Nakit Akışları	3.811.338,5
Mali Varlık Ediniminden Kaynaklanan Nakit Akışları	1.321.343,7
Kurum Alacaklarından Kaynaklanan Nakit Akışları	519.025,0
Ön Ödemelerden Kaynaklanan Nakit Akışları	11.546,1
Diğer Varlık Edinimlerinden Kaynaklanan Nakit Akışları	1.959.423,6
I-) Net Borçlanmadan Kaynaklanan Nakit Akışları	3.996.448,0
Mali Borçlanmadan Kaynaklanan Nakit Akışları	1.269.043,6
Banka Kredileri	1.187.744,7
Para Piyasası Nakit İşlemleri Borçları	0,0
Kamu İdarelerine Mali Borçlar	1.125.027,1
Tahviller	10,5
Bonolar	0,0
Diğer İç Mali Borçlar	-17.301,9
Dış Mali Borçlar	-1.026.436,7
Diğer Yükümlülüklerden Kaynaklanan Nakit Akışları	2.727.404,4
J-) Finansman Faaliyetlerinden Kaynaklanan Net Nakit Akışları (I-H)	185.109,5

K-) Nakit Stoğundaki Net Değişim (G+J)	3.366.679,9
İstatistiksel Hata (K-L)	-27.958,5
L-) Hazır Değerler Nakit Değişimi	3.394.638,3
Kasa	25.322,5
Alınan Çekler	6.301,5
Banka	2.326.407,0
Verilen Çekler ve Gönderme Emirleri	-121.117,4
Proje Özel Hesabı	49.227,5
Döviz	537.776,2
Döviz Gönderme Emirleri	48,9
Elçilik ve Konsolosluklar Nezdindeki Paralar	0,0
Diğer Hazır Değerler	532.430,6
Banka Kredi Kartlarından Alacaklar	38.241,6

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2016

2015 yılı itibarıyla mahalli idareler alt sektöründe nakit açık fazlasının 3.181.570,400 TL, finansman faaliyetlerinden kaynaklanan net nakit akışlarının 185.109,500 TL, nakit stoğundaki net değişimin 3.366.679,900 TL olduğu görülmektedir.

Mahalli idarelerde yapılacak denetimin genel çerçevesi Anayasanın 127 nci maddesi, 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile çizilmiştir.

Buna göre mahalli idarelerde iç denetim, dış denetim ve İçişleri Bakanlığı denetimi yapılmaktadır.

IX.1. İç Denetim

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 63 üncü maddesine göre iç denetim; kamu idaresinin çalışmalarına değer katmak ve geliştirmek için kaynakların ekonomiklik, etkililik ve verimlilik esaslarına göre yönetilip yönetilmediğini değerlendirmek ve rehberlik yapmak amacıyla yapılan bağımsız ve nesnel güvence sağlayan danışmanlık faaliyetidir. Bu faaliyetler, idarelerin yönetim ve kontrol yapıları ile mali işlemlerinin risk yönetimi, yönetim ve kontrol süreçlerinin etkinliğini değerlendirmek ve geliştirmek yönünde sistematik, sürekli ve disiplinli bir yaklaşımla ve genel kabul görmüş standartlara uygun olarak gerçekleştirilir.

5018 sayılı Kanunun geçici 5 inci maddesi hükmü uyarınca iç denetçi bulundurulacağı belirtilen büyükşehir, büyükşehir ilçe belediyeleri, belediyelerin bağlı idareleri ve il belediyelerinde 5/10/2006 tarihli ve 2006/10911 sayılı ile 06/05/2013 tarihli ve 2013/4747 sayılı Bakanlar Kurulu Kararları ile tahsis edilen 795 iç denetçi kadrosuna 2007 yılından itibaren atama yapılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda mahalli idarelerin iş ve işlemleri hukuka uygunluk, mali denetim ve performans denetimi biçiminde iç denetçiler marifetiyle yürütülmektedir.

2014 ve 2015 yılları itibarıyla türlerine göre mahalli idarelere tahsis edilen iç denetçi kadroları ve bunlara yapılan atamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo: 78

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre İç Denetçi Sayıları

Türü	Tahsis Edilen Kadro Sayısı		Doldurulan Kadro Sayısı		Doluluk Oranı %	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Belediye	512	512	199	217	39	42
İl Özel İdare	153	153	9	14	6	9
Bağlı İdare	67	67	35	38	52	57
Toplam	732	732	243	269	33	37

Kaynak: Maliye Bakanlığı İç Denetim Koordinasyon Kurulu, 2016

2015 yılı itibarıyla iç denetçi sayılarına bakıldığında tüm mahalli idarelerde bir önceki yıla oranla doluluk oranında bir artış gözlenmektedir.

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 17 nci, 5393 sayılı Belediye Kanununun 25 inci maddelerine istinaden İl özel idaresi, Büyükşehir belediyesi, İl belediyesi, İlçe belediyesi ve Nüfusu 10.000' in üzerindeki belediyelerde, meclis, her ocak ayı toplantısında idarenin bir önceki yıl gelir ve giderleri ile bunlara ilişkin hesap kayıt ve işlemlerinin denetimi için kendi üyeleri arasından gizli oyla ve üye sayısı üçten az beşten çok olmamak üzere bir denetim komisyonu oluşturur.

Nüfusu 10.000 den aşağı olan belde belediyeleri ile birliklerde denetim komisyonu isteğe bağlı olarak oluşturulabilir.

IX.2. Dış Denetim

5018 Kamu Mali Yönetimi Kontrol Kanununun 68 inci maddesine göre dış denetim, Sayıştay tarafından harcama sonrası yapılan denetimdir. Sayıştay tarafından yapılacak harcama sonrası dış denetimin amacı, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin hesap verme sorumluluğu çerçevesinde, yönetimin malî faaliyet, karar ve işlemlerinin; kanunlara, kurumsal amaç, hedef ve planlara uygunluk yönünden incelenmesi ve sonuçlarının Türkiye Büyük Millet Meclisine raporlanmasıdır.

Bu hüküm çerçevesinde genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin mali iş ve işlemlerini denetleme yetkisine sahip Sayıştay Başkanlığı, mahalli idareler ile bunların bağlı kuruluş ve işletmelerinin mali iş ve işlemlerini de harcama sonrası dış denetim kapsamında denetlemektedir.

2015 yılında Sayıştay Başkanlığınca mahalli idarelerin denetlenen hesaplarına ait bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

Tablo: 79

Sayıştay'ın Denetim Faaliyetlerine İlişkin Bilgi ve Değerlendirmeler

Hesabın Adı (Türlerine Göre)		Toplam Kurum Sayısı	Denetim Programına Alınan Kamu İdare Sayısı
Mahalli İdareler	İl Özel İdaresi	51	51
	Büyükşehir Belediyesi	30	30
	Büyükşehir Bağlı Kuruluşu	33	19
	İl Belediyesi	51	51
	İlçe Belediyesi	919	-
	Belde Belediyesi	397	-
Genel Toplam		1.481	151

Kaynak: Sayıştay Başkanlığı 2015 Yılı Faaliyet Raporu, s. 25, 2016

Sayıştay Başkanlığınca 2015 yılı denetim döneminde 51 adet il özel idaresi, 30 adet büyükşehir belediyesi, 19 adet büyükşehire bağlı kuruluş, 51 adet il belediyesi olmak üzere toplam 1.481 mahalli idareden 151 adet mahalli idare denetim programına alınmıştır.

Ayrıca 2014 yılı denetim programı kapsamında 88 ilçe belediyesi, 24 belediye şirketi ve 4 il özel idare şirketi denetlenmiştir.

III.3. İçişleri Bakanlığınca Yapılan Denetim

İçişleri Bakanlığı, mahalli idareler ile bunların bağlı kuruluş ve işletmelerinin mali işlemler dışında kalan diğer idari işlemlerini hukuka uygunluk ve idarenin bütünlüğü açısından denetleme yetkisine sahiptir.

1-5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 38 ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 55 inci maddeleri gereğince il özel idaresi, belediye ve bağlı idarelerin malî işlemler dışında kalan diğer idarî işlemleri, hukuka uygunluk ve idarenin bütünlüğü açısından İçişleri Bakanlığı tarafından denetlenmektedir.

2- 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 77 nci maddesi kapsamında, malî yönetim ve kontrol sisteminin tümüyle zaafa uğradığı, belirgin yolsuzluk veya kamu zararına yönelik emarelerin ortaya çıktığı durumlarda; il özel idareleri için ilgili vali, belediyeler için ilgili belediye başkanının, talep etmesi veya doğrudan Başbakanın onayı üzerine, İçişleri Bakanı, yetkili denetim elemanlarına, ilgili mahallî idarelerin tüm malî yönetim ve kontrol sistemlerini, malî karar ve işlemlerini mevzuata uygunluk yönünden teftiş ettirir. Bu teftişler sonucunda düzenlenecek raporların bir örneği İç Denetim Koordinasyon Kuruluna, bir örneği de gerekli işlemlerin yapılması için ilgili vali veya belediye başkanına gönderilmektedir.

3- 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununun 22 nci maddesine göre mahallî idare birliklerinin denetimi İçişleri Bakanlığınca yapılır. İçişleri Bakanlığı mahalli idareler birlikleri üzerinde hem mali ve hem de idari denetim yetkisine sahiptir.

4- 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 40'ıncı, 5393 sayılı Belediye Kanununun 57 nci maddelerine göre de, İl özel idaresi ve belediye hizmetlerinin ciddi bir biçimde aksatıldığı ve bu durumun halkın sağlık, huzur ve esenliğini hayati derecede olumsuz etkilediğinin İçişleri Bakanlığının talebi üzerine yetkili sulh hukuk hâkimi tarafından belirlenmesi durumunda İçişleri Bakanı, hizmetlerde meydana gelecek aksamanın giderilmesini, hizmetin özelliğine göre makul bir süre vererek il özel idaresi/belediye başkanından ister. Aksama giderilemezse, söz konusu hizmetin yerine getirilmesini o ilin valisinden ister. Bu durumda vali aksaklığı giderir. Ortaya çıkacak maliyet vali tarafından İller Bankasına bildirilir ve İller Bankasınca o belediyenin müteakip ay genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamı üzerinden belediyeye ayrılan paydan valilik emrine gönderilir.

5- 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 39 ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 56 ncı maddelerine göre; vali ve belediye başkanı, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun 41 inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen biçimde faaliyet raporunu hazırlar.

İl özel idaresinde, faaliyet raporu yetersiz görülürse il genel meclisi tarafından buna ilişkin tutanak gereği yapılmak üzere İçişleri Bakanlığına gönderilir.

Belediyelerde, faaliyet raporu yetersiz görülürse buna ilişkin tutanak mahallin en büyük mülki idare amirine gönderilir. Valinin gerekçeli görüşü İçişleri Bakanlığı aracılığı ile

Danıştay'a gönderilir. Danıştay tarafından yetersizlik kararı yerinde görülürse belediye başkanı başkanlıktan düşer.

6- 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümlerine göre görevleri ile ilgili suç işlediği iddia edilen Büyükşehir, il, ilçe belediye başkanı ve meclis üyeleri ile il genel meclisi üyeleri hakkında İçişleri Bakanlığı'nca ön inceleme işlemleri yürütülmektedir. Belde belediye başkanları ve meclis üyelerinin ön incelemesini yaptırmaya vali ve kaymakamlar yetkili olmakla birlikte ilgili valilik veya kaymakamlığın talebi halinde bu görevlilerin ön incelemeleri de İçişleri Bakanlığı tarafından yapılabilmektedir.

2014-2015 yıllarında İçişleri Bakanlığınca; belediye başkanı, belediye meclis üyeleri ve il genel meclis üyeleri hakkında alınan ön inceleme, araştırma / ön inceleme, özel teftiş, re'sen ön inceleme ve işleme konulmama onayları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:80

Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyeleri İle İl Genel Meclis Üyeleri Hakkında Alınan Onaylar (Ön İnceleme, Araştırma/Ön İnceleme, Araştırma, İşleme Konulmama)

İşlem Yapılan Mahalli İdare Yetkilileri	Araştırma/Ön İnceleme, Ön İnceleme, Araştırma		İşleme Konulmama		Soruşturma İzni Verilmesi		Soruşturma İzni Verilmemesi		Soruşturma İzni Verilmesi / Verilmemesi	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyeleri	613	827	738	891	116	174	260	235	184	197
İl Genel Meclis Üyeleri	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Toplam	613	828	738	892	116	174	260	235	184	197

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

2014 yılı mahalli idareler genel seçiminden itibaren görevden uzaklaştırılan belediye başkanları, belediye meclis üyeleri ve il genel meclis üyeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo:81

Görevden Uzaklaştırma İşlemleri (31/03/2014-01/06/2016)

Unvanı	Görevden Uzaklaştırma	Göreve İade
Belediye Başkanı	24	-
Belediye Meclis Üyesi	65	3
İl Genel Meclis Üyesi	15	-
Muhtar	21	-

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

İçişleri Bakanlığı'nca mahalli idarelerin denetimi yukarıda sayılan kanunlarla çizilen çerçevede İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulu Tüzüğü ile İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Kontrolörleri Yönetmeliği'nde belirlenen esaslara göre mülkiye müfettişleri ve mahalli idareler kontrolörleri aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

IX.3.1. Mülkiye Müfettişlerince Gerçekleştirilen Denetim

Mülkiye müfettişlerince gerçekleştirilen denetimler İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulu Tüzüğü'nde belirlenen esaslara göre gerçekleştirilmekte ve denetime tabi birimlerin üç yılda bir denetlenmesi ilkesine bağlı kalınmaya çalışılmaktadır. Bu çerçevede her yıl Teftiş Kurulu Başkanlığı'nca hazırlanan ve denetlenecek mahalli idareleri gösteren programa göre olağan denetimler gerçekleştirilmektedir.

Olağan denetim programı dışında Tüzüğün 31 inci maddesine göre İçişleri Bakanının onayı ile özel teftiş, inceleme, soruşturma ve araştırma yapılmaktadır. İhbar ve şikâyet dilekçeleri ise ilgisine göre merkez birimleri, bağlı kuruluşlar veya valiliklerce incelendikten sonra sonuçlandırılmaktadır.

2014-2015 yıllarında mülkiye müfettişlerince gerçekleştirilen teftiş faaliyetlerine ilişkin veriler aşağıdaki tabloda açıklanmıştır.

Tablo:82

Mülkiye Müfettişlerince Mahalli İdarelerle İlgili Gerçekleştirilen Teftişler

Türü	2014	2015
Büyükşehir Belediyesi	1	3
Büyükşehir İlçe Belediyesi	-	14
İl Belediyesi	1	8
İlçe Belediyesi	1	8
Belediye Bağlı Kuruluşu	1	3
Toplam	4	36

Kaynak: Mülkiye Teftiş Kurulu, 2016

2015 yılında mahalli idarelerde yapılan 36 teftişin 3'ü büyükşehir belediyelerinde, 14'ü büyükşehir ilçe belediyelerin, 8'i il belediyelerinde, 8'i ilçe belediyelerinde, 3'ü belediye bağlı kuruluşlarındadır.

2014 ve 2015 yıllarında mülkiye müfettişlerince düzenlene raporlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo:83

Mülkiye Müfettişleri Tarafından Mahalli İdarelerle İlgili Düzenlenen Raporlar

Raporun Türü	2014	2015
Araştırma Raporu	147	52
Ön İnceleme Raporu	472	524
Değerlendirme Raporu	14	-
İnceleme Raporu	80	39
İnceleme Araştırma Raporu	27	-
Tevdi Raporu	44	68
Disiplin Raporu	140	10
Tazmin Raporu	24	40
Teftiş Raporu (Özel)	4	59
Toplam	952	792

Kaynak: Mülkiye Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2016

Mülkiye Müfettişleri tarafından 2015 yılında 792 adet rapor düzenlenmiştir. Bunların 52'si araştırma, 524'ü ön inceleme, 39'u inceleme, 68'i tevdi, 10'u disiplin, 40'ı tazmin, ve 59'u özel teftiş raporudur.

III.3.2. Mahalli İdareler Kontrolörlerince Gerçekleştirilen Denetim

İçişleri Bakanlığı mahalli idareler kontrolörlerince gerçekleştirilen denetimler İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Kontrolörleri Yönetmeliğinde belirlenen esaslara göre gerçekleştirilmekte ve teftişe tabi birimlerin üç yılda bir denetlenmesi ilkesine bağlı kalınmaya çalışılmaktadır. Bu çerçevede her yıl Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü ile Teftiş Kurulu Başkanlığı'nca müştereken hazırlanan programa göre olağan denetimler gerçekleştirilmektedir.

Olağan denetim programı dışında aynı Yönetmeliğin 28 inci maddesine göre İçişleri Bakanının onayı ile gerektiğinde özel denetim, inceleme, soruşturma ve araştırma yapılmaktadır. İhbar ve şikâyet dilekçeleri ise ilgisine göre valiliklerce incelenip soruşturulduktan sonra sonuçlandırılmaktadır.

2014 ve 2015 yılları arasında olağan denetim kapsamında mahalli idare kontrolörlerince denetlenen mahalli idare birimlerinin türlerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo:84

Mahalli İdareler Kontrolörlerince Denetlenen Mahalli İdare Türleri

Türü	2014	2015
Büyükşehir İlçe Belediyesi	84	15
İlçe Belediyesi	110	13
Belde Belediyesi	160	11
Büyükşehir Bağlı Kuruluşu	-	-
Toplam	354	39

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

Olağan denetim kapsamında 2015 yılında mahalli idareler kontrolörlerince denetlenen toplam 39 mahalli idare biriminden; 15'i büyükşehir ilçe belediyesi, 13'ü ilçe belediyesi, 11'i belde belediyesidir.

2014 ve 2015 yıllarında mahalli idareler kontrolörleri tarafından düzenlenen raporlar aşağıda gösterilmiştir:

Tablo:85

Mahalli İdareler Kontrolörleri Tarafından Düzenlenen Raporlar

Raporun Türü	2014	2015
Ön İnceleme Raporu	280	356
Denetim Raporu	354	-
Tevdi Raporu (Cumhuriyet Savcılığına)	16	38
Tevdi Raporu (Valilik-Kaymakamlıklara)	21	16
Tevdi Raporu (TBMM)	-	-
Tevdi Raporu (Diğer Bakanlıklara)	-	4
İnceleme Araştırma Raporu	16	4
Kamu Zararı Tespit Raporu	12	30
Özel Denetim Raporu	5	39
Disiplin Soruşturması Raporu	1	3
Araştırma Raporu	-	-
Değerlendirme Raporu	-	-
Mali Durum Raporu	-	35
Toplam	705	525

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

2015 yılında mahalli idareler kontrolörleri tarafından 356 adet Ön İnceleme Raporu, 4 adet İnceleme ve Araştırma Raporu, 30 adet Kamu Zararı Tespit Raporu, 39 adet Özel Denetim Raporu, 3 adet Disiplin Soruşturması Raporu, 58 adet Tevdi Raporu ve 35 adet Mali Durum Raporu düzenlenerek İçişleri Bakanlığına sunulmuştur.

Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi (KÖYDES), köylerin içme suyu, yol, küçük ölçekli sulama ve atık su sorunlarını, il özel idareleri ve köylere hizmet götürme birlikleri aracılığı ile mahalli katkıları da dâhil ederek kısa sürede çözümlenmek amacıyla başlatılmıştır.

Yüksek Planlama Kurulu (YPK) tarafından belirlenen 2015 yılı KÖYDES projesi ödeneğinin harcanmasında uygulanacak esas ve öncelikler aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

- Tahsis edilen ödeneklerin kullanımında bileşenler arasında öncelik sırası, içmesuyu, yol, küçük ölçekli sulama ve atıksu işleri şeklindedir.
- Bölge, il çevre düzeni ve İl özel idaresinin stratejik planı, yıllık yatırım ve çalışma programlarına uygun projelere öncelik verilir.
- Halihazırda susuz olan köylerin yeterli içme suyuna kavuşturulması ile köylerin merkeze ulaşımında en çok kullandığı ve mevcutta ham yol niteliğinde olan birinci derece yollarının asgari stabilize yol standardına çıkarılması esastır.
- Yerleşik nüfusu fazla veya nüfus artış hızı en yüksek olan, gelişme ve çevresine hizmet verme potansiyeli bulunan yerleşimlere ait projelere öncelik verilir.
- Birden fazla yerleşime hizmet edecek veya yarar sağlayacak entegre projelerin KÖYDES İl Yatırım Programına alınmasına öncelik verilir.
- İşgücü, sermaye, arazi gibi yatırım giderleri itibarıyla yöre halkının aynı veya nakdi katkısı en yüksek olan projelerin gerçekleştirilmesine öncelik verilir.
- Afetlerden kaynaklanabilecek risklerin azaltılması ile afet hasarlarının telafisine yönelik projelere öncelik verilir.

Projede ödenek dağılımı aşağıdaki kriterlere göre yapılmaktadır:

- Geçmiş dönem KÖYDES Projesi ödenekleri ve uygulama sonuçları,
- Köy alt yapı envanter bilgilerine dayalı ihtiyaç analizi,
- İllerin uygulama performanslarına dayalı olarak yapılan ihtiyaç analizi.

2015 yılında Proje kapsamında 366.760.000 TL ödenek tahsis edilmiş olup, ödeneğin tamamı proje kapsamındaki köylere hizmet götürme birlikleri hesaplarına aktarılmıştır.

X.1. 2015 Yılı Proje Uygulama Sonuçları

X.1.1. Yol Çalışmaları

2015 yılında Proje kapsamında yapılan yol çalışmaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:86

KÖYDES Yol Çalışmaları

İşlerin Niteliği		Planlanan	Tamamlanan
Ham Yol (km)		23,4	22,0
Tesviye (km)		97,89	31,0
Stabilize (km)		1.129,50	768,1
Asfalt	1. kat (km)	1.216,7	671,9
	2. kat (km)	1.604,5	1.207,7
	Toplam (km)	2.605,2	1879,6
Beton Yol (km)		126,1	89,8
Parke (m2)		1.492.879,1	1.309.462,8
Onarım (km)		1.683,5	1.128,7
Taş Duvar (m3)		34.687,8	12.841,8
Köprü (Adet)		13	4
Menfez (Adet)		282	159

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

31/12/2015 tarihi itibarıyla 22,0 km ham yol, 31,0 km tesviye yol, 768,1 km stabilize yol, 671,9 km 1.kat asfalt ve 1.207,7 km 2. kat asfalt yol, 89,8 km beton yol, 4 adet köprü ve 159 adet menfez yapılmıştır.

X.1.2. İçme Suyu Çalışmaları

2015 yılında Proje kapsamında yapılan içme suyu çalışmaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:87

KÖYDES İçme Suyu Çalışmaları

İşlerin Niteliği	Planlanan			Tamamlanan		
	Susuz (Adet)	Suyu Yetersiz (Adet)	Nüfus	Susuz (Adet)	Suyu Yetersiz (Adet)	Nüfus
Yeni tesis	15	202	52.624	1	70	21.042
Tesis Geliştirme	-	493	151.007	-	198	69.897
Bakım Onarım	-	2.509	231.218	-	666	118.600

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

31/12/2015 tarihi itibarıyla susuz 1 köy bağlısında şebekeli içme suyu tesisi yapılmış, suyu yetersiz 934 köy ve bağlısının içme suyu tesisleri yenilenmiş ve geliştirilmiştir. Yeni tesis, tesis geliştirme ve bakım–onarım şeklindeki içme suyu yatırımlarının yapıldığı toplam 935 köy ve bağlısında 209.539 kişi yaşamaktadır.

X.1.3. Küçük Ölçekli Sulama Çalışmaları

Küçük ölçekli sulama projeleri (arazi toplulaştırma çalışmaları hariç) KÖYDES Projesi kapsamına 2010 yılından itibaren dahil edilmiştir.

31/12/2015 tarihi itibarıyla küçük ölçekli sulama çalışmaları kapsamında 9 adet yerüstü sulama tesisi, bir adet yeraltı sulama tesisi tamamlanmış olup 391 çiftçi ailesinin projeden yararlanması sağlanarak 266 hektar alana hizmet götürülmüştür.

X.2. 2005- 2015 Yılları Proje Ödenekleri

Projenin başlangıç tarihi olan 2005 yılından 2015 yılına kadar;

- 2005 yılında 200 milyon TL,
- 2006 yılında 2 milyar TL
- 2007 yılında 2 milyar TL
- 2008 yılında 500 milyon TL,
- 2009 yılında 500 milyon TL,
- 2010 yılında 1 milyar 550 milyon TL,
- 2011 yılında 550 milyon TL,
- 2012 yılında 550 milyon TL,
- 2013 yılında 878 milyon 49 bin TL,
- 2014 yılında 346 milyon TL,
- 2015 yılında 366 milyon 760 bin TL olmak üzere, toplam 9 milyar 440 milyon 809 bin TL ödenek tahsis edilmiştir.

X.3. Yıllar İtibarıyla İller Bazında Dağıtılan Proje Ödenekleri

2005 - 2015 yılları itibarıyla iller bazında dağıtılan Proje ödenekleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo: 88**İller Bazında Dağıtılan KÖYDES Proje Ödenekleri**

Sıra No	İli	2014 Ödeneği	2015 Ödeneği	2005-2015 Ödeneği
1	Adana	-	-	125.273.006
2	Adıyaman	8.499.157	9.129.555	137.305.903
3	Afyonkarahisar	4.859.842	5.306.032	75.089.536
4	Ağrı	13.810.733	14.511.637	225.498.783
5	Aksaray	3.303.166	3.541.755	58.957.607
6	Amasya	5.222.501	5.564.315	90.597.863
7	Ankara	-	-	114.995.984
8	Antalya	-	-	161.291.692
9	Ardahan	6.472.721	6.709.450	100.557.521
10	Artvin	13.359.000	14.003.765	210.352.099
11	Aydın	-	-	86.781.649
12	Balıkesir	-	-	118.652.391
13	Bartın	5.239.468	5.555.478	97.670.469
14	Batman	7.908.511	8.228.215	130.091.870
15	Bayburt	3.907.598	4.055.207	69.018.996
16	Bilecik	3.909.718	4.084.722	59.259.009
17	Bingöl	10.447.124	10.903.312	174.195.807
18	Bitlis	7.871.397	8.230.451	129.012.277
19	Bolu	5.967.967	6.497.969	95.873.259
20	Burdur	4.033.786	4.291.504	59.060.738
21	Bursa	-	-	73.601.483
22	Çanakkale	5.422.370	5.903.984	80.801.696
23	Çankırı	5.148.273	5.447.401	86.665.050
24	Çorum	8.327.371	8.959.570	145.323.956
25	Denizli	-	-	81.310.954
26	Diyarbakır	-	-	281.225.135

Sıra No.	İli	2014 Ödeneği	2015 Ödeneği	2005-2015 Ödeneği
27	Düzce	4.858.782	5.267.275	75.722.097
28	Edirne	3.772.926	4.002.439	63.710.874
29	Elazığ	8.085.599	8.733.004	129.320.206
30	Erzincan	7.516.160	7.975.356	125.383.228
31	Erzurum	-	-	221.899.811
32	Eskişehir	-	-	64.080.187
33	Gaziantep	-	-	55.517.483
34	Giresun	13.098.140	13.887.616	226.972.439
35	Gümüşhane	7.693.248	7.994.099	134.080.919
36	Hakkari	9.187.361	9.442.418	146.445.353
37	Hatay	-	-	90.257.203
38	Iğdır	6.202.317	6.371.377	94.370.929
39	Isparta	3.920.322	4.190.836	61.555.079
40	İzmir	-	-	83.085.990
41	K.Maraş	-	-	154.114.238
42	Karabük	5.657.268	5.979.729	97.300.071
43	Karaman	4.525.814	4.733.785	73.009.349
44	Kars	8.647.614	9.077.797	128.994.201
45	Kastamonu	13.922.075	15.075.160	241.256.642
46	Kayseri	-	-	74.870.662
47	Kırıkkale	3.547.059	3.731.441	55.753.000
48	Kırklareli	3.365.730	3.545.253	49.232.976
49	Kırşehir	3.295.743	3.496.542	52.877.750
50	Kilis	4.299.948	4.444.859	56.015.808
51	Konya	-	-	120.850.089
52	Kütahya	5.821.631	6.632.127	88.356.607
53	Malatya	-	-	148.202.442
54	Manisa	-	-	98.469.712

Sıra No.	İli	2014 Ödeneği	2015 Ödeneği	2005-2015 Ödeneği
55	Mardin	-	-	132.970.005
56	Mersin	-	-	117.598.629
57	Muğla	-	-	104.581.633
58	Muş	9.018.756	9.508.211	144.795.649
59	Nevşehir	2.656.318	2.855.624	42.772.847
60	Niğde	3.313.770	3.611.375	53.594.451
61	Ordu	-	-	242.147.763
62	Osmaniye	4.835.453	5.217.599	78.619.235
63	Rize	10.114.156	10.719.136	173.143.609
64	Sakarya	-	-	69.057.392
65	Samsun	-	-	224.301.373
66	Siirt	8.085.599	8.379.745	123.535.367
67	Sinop	8.765.319	9.373.682	151.671.794
68	Sivas	12.840.461	13.779.419	213.461.647
69	Şanlıurfa	-	-	259.053.280
70	Şırnak	7.373.006	7.666.215	108.045.739
71	Tekirdağ	-	-	43.209.676
72	Tokat	7.842.766	8.471.129	126.567.936
73	Trabzon	-	-	253.614.453
74	Tunceli	7.449.355	7.704.963	128.865.284
75	Uşak	4.607.466	4.899.299	73.892.458
76	Van	-	-	226.685.943
77	Yalova	2.726.305	2.788.537	34.061.406
78	Yozgat	7.314.683	7.754.706	124.015.081
79	Zonguldak	7.928.147	8.524.925	110.376.274
Genel Toplam		346.000.000	366.760.000	9.440.809.000

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

X.4. Proje Uygulama Sonuçları (2005-2015 Yılları)

X.4.1. İçmesuyu Çalışmaları

2005-2015 yılları arasında on bir yıllık süre içerisinde gerçekleştirilen içmesuyu çalışmaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:89

KÖYDES İçmesuyu Çalışmaları (2005-2015)

İşin Türü	Planlanan			Tamamlanan		
	Susuz (Adet)	Suyu Yetersiz (Adet)	Nüfus	Susuz (Adet)	Suyu Yetersiz (Adet)	Nüfus
Yeni Tesis	3.359	11.643	3.141.702	3.334	12.857	3.496.899
Tesis Geliştirme	-	20.320	6.260.582	-	23.178	7.375.110
Bakım Onarım	-	15.391	3.751.395	-	15.039	4.431.382

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır,2016

31/12/2015 tarihi itibarıyla; içme suyu sektöründe 3.334 susuz köy ve bağlısına şebekeli içme suyu tesisi yapılmış, 51.074 suyu yetersiz köy ve bağlısının içme suyu tesisinin yenilenmesi sağlanmıştır. Susuz ve suyu yetersiz toplam 54.408 köy ve bağlısında yaşayan 15.303.391 vatandaşımıza içme suyu hizmeti götürülmüştür.

X.4.2. Yol Çalışmaları

2005-2015 yılları arasında on yıllık süre içerisinde gerçekleştirilen yol çalışmaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:90**KÖYDES Yol Çalışmaları (2005-2015)**

İşin Türü		Planlanan	Tamamlanan
Ham Yol (km)		1.292,97	1.839,4
Tesviye (km)		6.686,01	5.557,1
Stabilize (km)		63.282,77	81.257,4
Asfalt	1. kat (km)	56.237,69	48.289,0
	2. kat (km)	79.247,97	61.548,8
	Toplam (km)	135.485,67	109.837,8
Beton Yol (km)		2.847,75	2.945,5
Parke (m ²)		15.257.719,24	18.582.817,1
Onarım (km)		31.995,69	42.325,4
Taş Duvar (m ³)		1.084.115,42	1.303.372,8
Köprü (Adet)		1.103	1.335
Menfez (Adet)		29.056	37.316

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

31/12/2015 tarihi itibarıyla 1.839,4 km ham yol; 5.557,1 km tesviye yol; 81.257,4 km stabilize yol; 48.289,0 km 1.kat asfalt ve 61.548,8 km 2. kat asfalt yol; 2.945,5 km beton yol; 1.335 adet köprü ve 37.316 adet menfez yapılmıştır.

X.5. İllerin Köy Yol Envanteri

31/12/2015 tarihi itibarıyla illerin köy yol envanteri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo: 91**İllerin Köy Yol Envanteri**

S. No.	İl	Ham	Tesviye	Stabilize	Asfalt	Parke Taşı	Beton	Toplam	Asfalt+ Beton/ Toplam %	Stabilize/ Toplam %	Ham+ Tesviye/ Toplam %
1	Adıyaman	0	3	1.676	2.457	37	0	4.173	59,77	40,16	0,07
2	Afyonkarahisar	72	543	621	2.741	3	0	3.979	68,96	15,60	15,44
3	Ağrı	0	0	3.499	710	0	0	4.209	16,87	83,13	0,00
4	Aksaray	117	31	733	1.301	262	0	2.444	63,95	29,99	6,06
5	Amasya	0	297	1.256	1.469	33	0	3.055	49,16	41,11	9,73
6	Ardahan	368	0	1.510	421	164	1	2.466	23,80	61,26	14,94
7	Artvin	163	130	4.327	398	0	450	5.468	15,51	79,13	5,36
8	Bartın	0	16	364	1.399	151	21	1.952	80,52	18,63	0,85
9	Batman	76	615	854	1.071	23	25	2.664	41,98	32,07	25,94
10	Bayburt	98	143	872	728	0	0	1.840	39,54	47,37	13,09
11	Bilecik	0	59	810	975	0	0	1.844	52,87	43,93	3,20
12	Bingöl	58	567	2.227	923	85	0	3.860	26,11	57,69	16,19
13	Bitlis	12	444	1.308	569	0	9	2.342	24,69	55,85	19,47
14	Bolu	0	0	1.622	2.951	25	0	4.598	64,72	35,28	0,00
15	Burdur	0	124	674	1.305	128	0	2.231	64,23	30,21	5,56
16	Çanakkale	0	175	1.163	2.558	34	0	3.930	65,95	29,59	4,45
17	Çankırı	0	97	1.099	1.304	112	0	2.612	54,22	42,08	3,70
18	Çorum	0	259	2.248	2.434	0	0	4.941	49,27	45,49	5,24
19	Düzce	0	0	1.403	1.205	151	0	2.759	49,15	50,85	0,00
20	Edirne	0	0	919	929	18	0	1.866	50,75	49,25	0,00
21	Elazığ	0	117	2.306	2.150	0	4	4.577	47,05	50,39	2,55
22	Erzincan	8	422	1.442	2.302	0	0	4.174	55,16	34,54	10,30
23	Giresun	332	1.630	3.114	1.148	20	1.068	7.311	30,58	42,59	26,84
24	Gümüşhane	72	1.814	1.286	948	0	4	4.124	23,08	31,18	45,73
25	Hakkari	141	1.021	755	419	9	25	2.369	19,10	31,85	49,05
26	Iğdır	0	0	373	488	38	0	899	58,51	41,49	0,00

S. No.	İl	Ham	Tesviye	Stabilize	Asfalt	Parke Taşı	Beton	Toplam	Asfalt+ Beton/ Toplam %	Stabilize/ Toplam %	Ham+ Tesviye/ Toplam %
27	Isparta	0	169	463	1.388	12	0	2.032	68,90	22,79	8,32
28	Karabük	15	170	2.127	571	72	0	2.955	21,76	71,98	6,26
29	Karaman	30	0	658	1.158	140	0	1.986	65,36	33,13	1,51
30	Kars	268	675	1.809	329	30	0	3.111	11,54	58,15	30,31
31	Kastamonu	49	440	5.956	2.569	302	41	9.357	31,12	63,65	5,23
32	Kırkkale	0	99	859	693	13	0	1.664	42,43	51,62	5,95
33	Kırklareli	99	16	546	1.253	4	0	1.918	65,54	28,47	6,00
34	Kırşehir	0	0	770	1.210	140	0	2.120	63,67	36,33	0,00
35	Kilis	0	31	398	549	0	0	978	56,11	40,72	3,17
36	Kütahya	8	349	3.695	2.321	47	0	6.419	36,89	57,55	5,56
37	Muş	16	323	716	1.659	12	0	2.726	61,31	26,26	12,43
38	Nevşehir	0	35	135	1.527	91	0	1.788	90,51	7,56	1,94
39	Niğde	138	289	837	1.577	231	0	3.072	58,85	27,25	13,90
40	Osmaniye	0	0	1.632	1.118	102	79	2.930	44,32	55,68	0,00
41	Rize	483	454	3.681	405	22	1.645	6.689	30,96	55,03	14,01
42	Siirt	75	0	742	968	5	4	1.793	54,45	41,39	4,16
43	Sinop	58	495	3.262	1.352	3	13	5.184	26,40	62,93	10,67
44	Sivas	0	450	4.134	3.274	62	0	7.920	42,12	52,20	5,68
45	Şırnak	188	369	316	1.063	28	157	2.121	58,84	14,90	26,26
46	Tokat	0	0	2.189	1.969	222	12	4.391	50,15	49,85	0,00
47	Tunceli	392	964	1.365	610	3	2	3.336	18,44	40,92	40,65
48	Uşak	188	87	1.004	1.445	26	0	2.750	53,50	36,51	9,99
49	Yalova	0	0	116	289	67	0	472	75,35	24,65	0,00
50	Yozgat	0	173	1.541	2.563	0	0	4.277	59,93	36,03	4,04
51	Zonguldak	0	54	1.174	1.919	317	199	3.663	66,46	32,06	1,48
Toplam		3.524	14.148	78.585	69.082	3.243	3.757	172.338	44,15	45,60	10,25

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

X.6. İllerin İçme Suyu Envanteri

31/12/2015 tarihi itibarıyla illerin içme suyu envanteri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo: 92

İllerin İçme Suyu Envanteri

S. No	İl	Susuz	Yetersiz		Sulu		Toplam	Susuz / Toplam	Yetersiz / Toplam		Sulu / Toplam	
			Şebekeli	Çeşmeli	Şebekeli	Çeşmeli			Şebekeli	Çeşmeli	Şebekeli	Çeşmeli
1	Adıyaman	0	0	26	929	0	955	0,0	0,0	3,0	97,0	0,0
2	A.Karahisar	0	1	0	554	0	555	0,0	0,2	1,4	93,5	4,9
3	Ağrı	0	2	26	765	141	934	0,0	0,4	4,0	81,7	13,9
4	Aksaray	0	0	0	218	0	218	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0
5	Amasya	2	30	1	538	47	618	0,3	4,2	0,2	87,4	7,9
6	Ardahan	0	26	0	250	0	276	0,4	13,4	0,0	86,2	0,0
7	Artvin	0	41	464	1.475	94	2.074	0,0	2,2	22,5	70,8	4,5
8	Bartın	0	10	11	754	28	803	0,0	1,2	1,4	93,9	3,5
9	Batman	27	2	39	372	122	562	5,8	0,5	7,4	65,3	21,0
10	Bayburt	0	25	0	247	0	272	0,0	10,7	0,0	89,3	0,0
11	Bilecik	0	0	0	277	8	285	0,0	0,0	0,0	97,2	2,8
12	Bingöl	41	0	124	800	178	1.143	3,6	0,0	11,1	69,3	16,0
13	Bitlis	2	1	138	489	0	630	0,3	0,2	23,7	75,9	0,0
14	Bolu	0	0	0	1.135	2	1.137	0,0	0,0	0,0	99,8	0,2
15	Burdur	0	0	0	302	0	302	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0
16	Çanakkale	0	2	0	646	5	653	0,0	0,5	0,0	97,2	2,3
17	Çankırı	6	3	0	554	17	580	1,0	0,7	0,0	95,4	2,9
18	Çorum	0	0	0	1.064	88	1.152	0,0	0,0	0,0	92,3	7,7
19	Düzce	1	41	0	527	0	569	0,2	4,6	0,0	95,3	0,0
20	Edirne	0	0	0	254	0	254	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0
21	Elazığ	0	1	0	1.166	120	1.287	0,0	0,0	0,0	90,2	9,8
22	Erzincan	0	0	0	713	147	860	0,0	0,7	0,5	81,4	17,4
23	Giresun	0	293	0	2.180	0	2.473	0,0	12,3	0,0	87,7	0,0
24	Gümüşhane	0	6	0	726	310	1.042	0,0	0,6	0,0	69,7	29,7
25	Hakkari	0	5	167	356	0	528	0,0	0,0	30,4	69,6	0,0
26	Iğdır	10	4	0	195	1	210	4,8	2,9	0,5	91,4	0,5
27	Isparta	4	1	2	278	50	335	1,2	0,3	0,6	80,6	17,3

S. No	İl	Susuz	Yetersiz		Sulu		Toplam	Susuz / Toplam	Yetersiz / Toplam		Sulu / Toplam	
			Şebekeli	Çeşmeli	Şebekeli	Çeşmeli			Şebekeli	Çeşmeli	Şebekeli	Çeşmeli
28	Karabük	6	50	30	753	29	868	0,7	7,0	3,8	85,4	3,1
29	Karaman	5	3	4	234	5	251	2,0	2,0	1,6	92,4	2,0
30	Kars	1	11	6	402	7	427	0,2	2,6	1,4	94,1	1,6
31	Kastamonu	0	2	32	3.330	286	3.650	0,0	0,1	0,9	91,0	8,0
32	Kırıkkale	0	3	0	190	17	210	0,0	2,9	0,5	88,6	8,1
33	Kırklareli	0	0	0	182	0	182	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0
34	Kırşehir	0	0	0	282	14	296	0,0	0,0	0,0	95,3	4,7
35	Kilis	0	17	0	184	0	201	4,0	7,0	0,0	89,1	0,0
36	Kütahya	0	184	0	416	58	658	0,0	12,0	0,0	79,0	9,0
37	Muş	20	8	7	436	63	534	3,9	1,7	1,3	81,3	11,8
38	Nevşehir	0	0	0	163	0	163	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0
39	Niğde	0	0	0	149	1	150	0,0	0,0	0,0	99,3	0,7
40	Osmaniye	0	7	0	494	0	501	0,8	2,1	0,0	97,1	0,0
41	Rize	40	80	0	1.681	0	1.801	2,2	5,0	0,0	92,8	0,0
42	Siirt	91	70	26	323	9	519	17,7	15,0	5,4	60,1	1,7
43	Sinop	0	40	35	1.610	266	1.951	0,0	2,1	1,8	81,7	14,5
44	Sivas	1	33	2	1.728	83	1.847	0,1	7,9	0,3	86,7	5,0
45	Şırnak	10	9	8	256	1	284	3,5	3,2	2,8	90,1	0,4
46	Tokat	2	96	3	782	34	917	0,0	5,4	0,1	90,6	3,9
47	Tunceli	0	12	759	523	170	1.464	0,0	0,8	52,3	34,8	12,2
48	Uşak	0	0	0	542	17	559	0,0	0,0	0,0	96,4	3,6
49	Yalova	0	0	0	63	0	63	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0
50	Yozgat	0	0	0	588	8	596	0,0	0,0	0,0	98,7	1,3
51	Zonguldak	0	69	8	1.014	2	1.093	0,0	7,4	0,9	91,4	0,3
Genel Toplam		269	1.188	1.918	34.089	2.428	39.892	0,7	3,0	4,8	85,5	6,1

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2016

Mahalli idareler, halkın mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir. Kuruluş, görev ve yetkileri yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir. Ülkemizde kamusal hizmetlerin halka en yakın ortamda ve onların ihtiyaçlarına uygun bir biçimde sunulması bakımından önemli bir işlev üstlenen mahalli idareler, son yıllarda yapılan hukuki düzenlemeler ile hem personel kaynakları hem de mali kaynaklar bakımından güçlenerek daha etkin bir şekilde hizmet verir hale gelmektedirler.

5018 sayılı Kamu Yönetimi ve Kontrol Kanununun 41 inci maddesi ve bu maddeye dayanarak hazırlanan ve 17.03.2006 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Kamu İdarelerince Hazırlanacak Faaliyet Raporları Hakkında Yönetmelik gereğince mahalli idarelerdeki harcama yetkilisi her yıl Şubat ayı sonuna kadar birim faaliyet raporunu hazırlayarak üst yöneticiye sunar. Harcama yetkilisi, raporun içeriğinden üst yöneticiye karşı sorumludur. Mahalli idaredeki üst yöneticiler ise birim faaliyet raporlarını esas alarak idare faaliyet raporunu hazırlar. İl özel idarelerinde Mart ayı, belediye ve mahalli idare birliklerinde ise Nisan ayı sonuna kadar idare faaliyet raporu kamuoyuna açıklanır. İdare faaliyet raporunun birer örneği Sayıştay ve İçişleri Bakanlığı'na gönderilir. Üst yöneticiler hazırladıkları idare faaliyet raporunda yer alan bilgilerin doğruluğundan meclislerine karşı sorumludurlar.

İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, mahalli idarelerin idare faaliyet raporlarını esas alarak Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporunu Haziran ayının 15'ine kadar hazırlayarak kamuoyuna açıklar ve birer örneğini Sayıştay ve Maliye Bakanlığı'na gönderir.

Yukarıda açıklanan esaslara göre hazırlanan 2015 yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu'nda; mahalli idarelerin ülkemizdeki tarihsel gelişimi; hukuki durumları; görev, yetki, imtiyaz ve sorumluluklarına geniş yer verilmiştir. Ayrıca, ülkemizdeki mahalli idarelere ilişkin genel sayısal bilgiler değerlendirilmiştir.

Türkiye'nin mahalli idarelerle ilgili taraf olduğu uluslararası anlaşmalar ve taahhütler kapsamında Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, Avrupa Peyzaj Sözleşmesi, Yerel Topluluklar ve Yerel Yönetimler Arasında Sınır Ötesi İşbirliği Avrupa Çerçeve Sözleşmesi, Avrupa Kentsel Şartı, Habitat, Yerel Gündem 21 çalışmalarına değinilmiştir.

2015 yılı itibarıyla; il özel idarelerinde 15.379, belediyelerde 180.784, bağlı idarelerde 32.284, mahalli idare birliklerinde (köy birlikleri hariç) ise 1.207 olmak üzere mahalli idarelerde toplam 229.654 personel istihdam edilmektedir. Mahalli idarelerdeki personelin % 50,9'unu memurlar, % 4,4'ünü sözleşmeli personel, % 42'sini sürekli işçiler, % 2,7'sini ise geçici işçiler oluşturmaktadır. Ayrıca; mahalli idarelerde toplam 312.174 personel hizmet satın alma yöntemiyle çalıştırılmaktadır. Türkiye'de kamuda istihdam edilen personel sayısı 3.391.945'dir. Mahalli idarelerin kamu istihdamı içindeki payı % 6,77'ye karşılık gelmektedir. Mahalli idarelerdeki memur sayısının kamuda çalışan memur sayısına oranı % 4,65, sözleşmeli personel sayısının kamuda çalışan sözleşmeli personel sayısına oranı % 8,41, sürekli işçi sayısının kamuda çalışan sürekli işçi sayısına oranı % 38,18, geçici işçi sayısının kamuda çalışan geçici işçi sayısına oranı % 23,47'dir.

Mahalli idarelerin 2015 yılı bütçe gerçekleştirmelerinde, gelirlerin giderleri karşılama oranında bir düşüş olduğu görülmektedir. 2014 yılında, gelirlerin giderleri karşılama oranı % 103,6 iken bu oran 2015 yılında % 98'e düşmüştür.

2015 yılında mahalli idarelerin toplam harcaması 99.659.563.000 TL olarak gerçekleşmiştir. Bu miktarın harcama kalemlerine göre yüzdeler dağılımı şöyledir:

1	Personel Giderleri.....%	14,71	5	Cari Transferler.....%	3,31
2	SGK Devlet Primi.....%	2,35	6	Sermaye Giderleri.....%	32,91
3	Mal ve Hizmet Alımları.....%	41,53	7	Sermaye Transferleri.....%	0,97
4	Faiz Harcamaları.....%	1,90	8	Borç Verme.....%	2,32

2014 yılında mahalli idarelerin toplam gelirleri 97.706.380.000 TL olarak gerçekleşmiştir. Bu miktarın gelir kalemlerine göre yüzdeler dağılımı şöyledir:

1	Vergi Gelirleri.....%	11,11	4	Faizler, Paylar ve Cezalar.%	54,01
2	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri.....%	21,37	5	Sermaye Gelirleri.....%	5,08
3	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler..%	8,17	6	Alacaklardan Tahsilatlar..%	0,27

Öz gelirlerin toplam mahalli idareler gelirleri içindeki payı % 44,49'dur. Bu oran; belediyeler genelinde % 39,36, büyükşehir belediyelerinde % 24,12, il belediyelerinde % 42,85, ilçe ve belde belediyelerinde % 53,78, belediye bağlı idarelerinde % 84,73, il özel idarelerinde % 8,64 ve mahalli idare birliklerinde % 23,61'dir.

2015 yılı genel bütçe vergi gelirlerinden mahalli idarelere aktarılan pay 46.254.778.000 TL olup; bu gelirin toplam mahalli idare gelirleri içindeki payı % 47,34'tür. Toplam bütçe gelirleri içerisindeki genel bütçe vergi gelirleri payı il özel idarelerinde % 27,28, belediyeler genelinde % 58,59, büyükşehir belediyelerinde % 75,03, il belediyelerinde % 55,01, ilçe ve belde belediyelerinde % 42,83, belediye bağlı idarelerinde ise % 10,28'dir.

Mahalli idarelerin denetimi yapılan yasal düzenlemelere uygun şekilde gerçekleştirilmektedir. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile çizilen çerçeveye uygun olarak İl Özel İdaresi ve Belediye Kanununda denetime dair ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir. Bu kapsamda; il özel idaresi ve belediyelerde iç ve dış denetimin yapılacağı, denetimin iş ve işlemlerin hukuka uygunluğu ile sınırlı olacağı, denetimde performans önem verileceği, mali işlemler dışında kalan diğer idari işlemlerin İçişleri Bakanlığı tarafından da denetleneceği yapılan düzenlemeler arasında yer almıştır. 2015 yılında yapılan denetimler kapsamında 75 mahalli idare birimi denetlenmiş, 1.317 muhtelif rapor düzenlenmiştir. Sayıştay tarafından 2015 yılında 151 adet mahalli idare biriminin denetimi yapılmıştır.

Mahalli idare birimi olan köy idarelerine, 5018 sayılı Kanun kapsamına girmediklerinden dolayı Raporda değinilmemiştir. Köylerin ihtiyaç duydukları hizmetler, merkezi idare, il özel idareleri ve köylere hizmet götürme birlikleri tarafından yerine getirilmektedir. Köylerin içme suyu ve yol sorunlarını çözmek amacıyla İçişleri Bakanlığı koordinasyonunda uygulanan KÖYDES Projesi ile köylerin alt yapı hizmetleri münhasıran köylere hizmet götürme birlikleri eliyle gerçekleştirilmiştir.

2015 yılı sonu itibarıyla Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünce hazırlanan köy yolu ve köy içme suyu envanterine göre; il özel idarelerinin sorumluluk alanındaki toplam yol ağı 172.338 km'dir. Bunun % 44,15'i asfalt, parke taşı ve beton yol, % 45,6'sı stabilize, % 10,25'i de ham ve tesviye yoldur. Köylerin il, ilçe ve belde merkezleri ile devlet ve il yollarına en uygun

güzergahla ulaşımını sağlayan birinci derece yollar asfalt, stabilize ve beton yol standardında olup, bu yolların tüm köy yolları içindeki oranı % 92,72'dir.

Öte yandan, kırsal kesimde bulunan 39.892 yerleşim yerinin % 91,5'inin yeterli içme suyu varken, % 7,8'i yetersiz içme suyuna sahiptir. Susuz olan köy ve bağlılarının oranı ise % 0,7'dir. Susuz ve suyu yetersiz olan yerleşim yerlerinin büyük çoğunluğunun nüfusu 50'nin altında olup, içme suyu kaynaklarının yetersizliği sebebiyle yatırım yapılamamıştır.

Sonuç olarak; ülkemizdeki mahalli idarelerin, son yıllarda gerçekleştirilen hukuki düzenlemeler çerçevesinde yetki ve mali kaynaklarındaki artış sonucunda ortaya çıkan veriler, mahalli idare faaliyetlerinin insanımızın günlük yaşamında geçmişe göre daha fazla yer alacağını, mahalli idarelerin kamu yönetimi içindeki ağırlığının artacağını, kullandıkları kaynaklar ve üstlendikleri görevler itibarıyla mahalli idarelerin hayatımızı daha çok etkileyeceğini göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Aydemir, Süleyman R.:Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi,Cilt 6 Sayı 6,Ankara, Türkiye’de Yerel Yönetimler,Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Açısından Bir Değerlendirme, 2001
- DURU, Bülent : Kıyı Politikası, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayını, Ankara, 2003
- GÖYMEN, Korel : Türk Yerel Yönetiminde Katılımcılığın Evrimi,Merkeziyetçi Bir Devlette Yönetişim Dinamikleri (Amme İdaresi Dergisi Cilt 32, Sayı 4, 1999
- İNAÇ, Hüsamettin & ÜNAL, Feyzullah: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 17, 2007,Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye’de Belediyeler
- KAYAN, Ahmet :Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi, Cilt 10,Sayı 12, 2005
- KAYAN, Ahmet : Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi,Cilt 11,Sayı 1, 2006
- SAYIŞTAY : 2015 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara, 2016, www.sayistay.gov.tr
- MUHASEBAT GENEL MD.: 2015 Yılı Mahalli İdareler Mali İstatistikleri Bülteni, 2016
- YENER, Zerrin & ARAPKİRLİOĞLU, Kumru: Avrupa Kentsel Şartı İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara, 1996

İnternet Kaynakları

- MİGM : <http://www.migm.gov.tr>
- Muhasebat Genel Md. : <http://www.muhasibat.gov.tr>
- TÜİK : <http://www.tuik.gov.tr>
- Devlet Personel Başkanlığı :<http://www.dpb.gov.tr>